

Onsdagen den 22 mars

Kl. 10.00

Onsdagen den
22 mars 1972

*Meddelande ang.
plena efter påsk-
uppehållet*

§ 1 Val av en ställföreträdare för riksdagens ombudsmän

Ordet lämnades på begäran till

Herr LARSSON i Luttra (c), som yttrade:

Herr talman! Kammaren valde den 15 mars 1972 dittillsvarande ställföreträdaren för riksdagens ombudsmän Bertil Wennergren till justitieombudsman. Med anledning därav har JO-delegationen berett frågan om val av en ställföreträdare för riksdagens ombudsmän efter Wennergren. Samråd har därvid ägt rum med de av kammaren valda ledamöterna i talmanskonferensen.

JO-delegationen föreslår enhälligt att riksdagen för tiden från valet till dess nytt val skett under fjärde året därefter till ställföreträdare för riksdagens ombudsmän väljer rådmannen Tor Sverne.

Herr talman! Jag hemställer att valet förrättas med acklamation.

Herr TALMANNEN anförde:

Valet av en ställföreträdare för riksdagens ombudsmän avser tiden från valet till dess nytt val sker under fjärde året härfter. JO-delegationen har föreslagit att rådmannen Tor Eric Sverne väljes till ställföreträdare för riksdagens ombudsmän.

På gjord proposition beslöts dels att förevarande val skulle ske med acklamation, dels att till ställföreträdare för riksdagens ombudsmän skulle utses Tor Eric Sverne.

§ 2 Meddelande ang. plena efter påskuppehållet

Herr TALMANNEN yttrade:

Såsom tidigare meddelats blir det ofrånkomligt att under den första veckan efter påskuppehållet anordna tre arbetsplena, onsdagen den 5 april kl. 10.00, torsdagen den 6 april kl. 13.00 och fredagen den 7 april kl. 10.00.

Den ärendeplan som framlades i februari avsåg behandling i kammaren av utskottsbetänkanden under tiden t. o. m. den 7 april. En motsvarande plan för återstoden av vårsessionen beräknas kunna framläggas tisdagen den 11 april.

Åtskilliga av de i februariplanen upptagna ärendena har inte hunnit behandlas vid beräknad tidpunkt. Antalet nytillkommande ärenden är stort, likaså antalet obesvarade interpellationer. Detta förhållande i förening med erfarenheterna av tidsåtgången vid kammardebatterna under vårsessionens första hälft ger vid handen att riksdagsarbetet efter

Onsdagen den
22 mars 1972

*Socialdepartemen-
tet m. fl. anslag*

påsk kommer att kräva att fredagarna i stor utsträckning tas i anspråk för kammardebatter.

§ 3 Justerades protokollet för den 14 innevarande månad.

§ 4 Föredrogs och hänvisades Kungl. Maj:ts propositioner
nr 8 till lagutskottet,
nr 48, såvitt gällde i bilaga 1 framlagda förslag, till utbildningsutskottet och i övrigt till näringsutskottet,
nr 50 till socialutskottet,
nr 51 till trafikutskottet,
nr 52 och 54 till näringsutskottet,
nr 56 till socialutskottet,
nr 58 till skatteutskottet,
nr 59 till konstitutionsutskottet,
nr 60 och 63 till finansutskottet samt
nr 75 till försvarsutskottet.

§ 5 Föredrogs och hänvisades motionen nr 1507 till socialutskottet.

§ 6 Föredrogs och bifölls interpellationsframställningarna nr 97 och 98.

§ 7 Framställningar inom socialdepartementets verksamhetsområde

Föredrogs socialutskottets betänkande nr 5 i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar för budgetåret 1972/73 inom socialdepartementets verksamhetsområde jämte motioner.

Punkten 1

Socialdepartementet m. fl. anslag

Herr socialministern ASPLING:

Herr talman! Huvudfrågan på kammarens föredragningslista i dag gäller behandlingen av socialhuvudtiteln. Socialpolitiken spänner över ett vitt fält av åtgärder, som syftar till att skapa trygghet för människorna i fråga om försörjning, vård och omvårdnad och till en rättvisare inkomstfördelning. Socialpolitiken har alltid varit ett av de väsentligaste inslagen i den samhällsomdanande reformverksamheten. Det rör sig här om frågor som på ett avgörande sätt griper in i människornas vardag. De sociala frågorna är kanske mer än mycket annat vi diskuterar här i kammaren gripbara och påtagliga för de många människorna.

Förr hävdade man att i ett samhälle där människorna kunde känna trygghet, där begränsades initiativkraft och handlingsvilja. Den synen torde väl ingen i dag vilja göra sig till tolk för. Jag tror att vi är överens om att det är först när människan kan känna trygghet i tillvaron som hon kan utveckla sina bästa egenskaper till skapande insatser både för sig själv och för samhället. Att driva igenom denna insikt och förståelse för socialpolitikens djupare innebörd har krävt politiska strider, och det

fordras fortfarande en ständig vaksamhet för att slå vakt kring de värden som är inneslutna i hela vår trygghetspolitik.

En återblick på det senaste decenniets socialpolitiska utveckling visar att vi under denna tid kunnat utveckla och fördjupa den sociala tryggheten i vårt land på ett sätt som tidigare saknar motstycke.

Den socialhuvudtitel vi skall behandla här i dag omsluter 17 miljarder kronor, och det är nästan en tredjedel av hela statsbudgeten. Om vi utöver kostnaderna på socialhuvudtiteln också räknar in landstingens kostnader för i första hand sjukvården, kommunernas insatser för åldringsvård, barnomsorg och annat, ATP och sociala kostnader på andra huvudtillrar, finner vi att de socialpolitiska insatserna i år beräknas uppgå till 35 miljarder kronor. Det innebär att de totala samhällsutgifterna för den sociala tryggheten, räknat i fast penningvärde, i det närmaste tredubblats sedan 1960-talets början.

Vart går då alla dessa pengar, eller bidrag, som man ibland litet opreciserat brukar säga? Mer än hälften av kostnaderna på socialhuvudtiteln, eller 9,4 miljarder kronor, är bidrag till folkpensionärernas ekonomiska trygghet. Till pensionärernas ekonomiska trygghet bidrar också i hög grad ATP-utbetalningarna, som nu är uppe i 2,4 miljarder kronor, och de kommunala bostadstilläggen till folkpensionärerna, som kostar 1,1 miljarder.

Lägger man till detta kostnaderna för den sociala hemhjälpen, som beräknas till över 700 miljoner, finner vi att av de dryga 35 miljarderna till socialpolitiken går sammanlagt 13,5 miljarder till pensionärernas sociala och ekonomiska trygghet. Landstingens kostnader för sjukvården beräknas till mellan 9 och 10 miljarder och samhällets sjukförsäkringskostnader till 5,5 miljarder kronor. Samhällets direkta stöd till barnfamiljerna omfattar bl. a. 2,2 miljarder i barnbidrag och 900 miljoner för bostadstilläggen. Våra insatser för barnomsorgen genom framför allt daghemsverksamheten är nu uppe i ett årligt belopp på i runt tal 1 miljard kronor. Den minsta kostnadsposten i socialpolitiken är den kommunala socialhjälpen, som enligt den senaste kända uppgiften, som gäller år 1970, uppgick till 359 miljoner, dvs. ungefär 1 procent av de totala sociala kostnaderna.

Det har sagts att socialpolitiken kostar för mycket, att vi inte kan ha det på det här sättet. Jag frågar: Vilka sociala trygghetsanordningar är det man i så fall vill minska? Är det folkpensionerna med deras index- och standardgarantier eller är det sjukförsäkringen? Är det kanske det ekonomiska stödet till barnfamiljerna i form av barnbidrag eller bostadstillägg? Eller är kanske någon beredd att föreslå prutningar inom åldringsvården eller barnomsorgen? Det är frågor av det här slaget som måste besvaras, när man angriper de socialpolitiska kostnaderna. Det räcker inte med allmänt tal om en omöjlig kostnadsutveckling.

Det räcker inte heller att i den allmänna debatten föra fram förslag om i och för sig motiverade sociala reformer. Man måste också vara beredd att ta de samhällsekonomiska konsekvenserna. Löftespolitik utan förankring i en ekonomisk verklighet är inte hederligt spel med människornas inneboende trygghetsbehov. Önskelistor, hur optiskt tilltalande de än må vara, förblir hägringar så länge de saknar grund i ekonomiska realiteter.

Nr 45

Onsdagen den
22 mars 1972

*Socialdepartemen-
tet m. fl. anslag*

Detta är utgångspunkten för vår reformpolitik på samhällslivets skilda områden. Socialpolitiken utgör inget undantag härvidlag.

Vi kan med rätta säga att vi lever i ett välfärdssamhälle, men välfärden har inte minskat behovet av en expansiv socialpolitik – tvärtom. När standarden stiger, stiger också människornas krav på en trygghetsskapande politik. Välfärd förutsätter en av samhället garanterad frihet från fruktan för ekonomiska svårigheter och rätt till vård och omvårdnad. Dagens socialpolitik är ett uttryck inte endast för väsentligt förbättrade ekonomiska förhållanden utan också för en radikalt förändrad syn på människornas rättigheter och samhällets skyldigheter.

Detta förhållande förutsätter en fortgående förnyelse och utbyggnad av socialpolitiken. Trots alla framgångar måste vi konstatera att mycket återstår att göra. Socialpolitiken har på några få decennier utvecklats från förödmjukande, individuellt behovsprövad fattigvård till ett i hög grad generellt verkande trygghetssystem. Den generella ekonomiska tryggheten vid sjukdom, ålderdom och invaliditet har på senare år kompletteras med stödåtgärder som mera direkt tar sikte på de grupper som bäst behöver ett samhällsstöd. Exempel på detta är pensionstillskotten till folkpensionärerna, förtidspensionsreformen och bostadstilläggen till barnfamiljer med låga inkomster. På senare år har också en kraftig utbyggnad skett av vård- och serviceanordningarna. Sjukvårdens utbyggnad och inriktning på en decentraliserad öppenvård och de stora satsningarna inom barnomsorgen och äldreomsorgen är exempel på detta. Det är på det sättet vi skall fortsätta att utveckla vår socialpolitik också i framtiden.

När det gäller det ekonomiska samhällsstödet har vid flera tillfällen förts en diskussion om införande av någon form av minimilön. Det är i och för sig ingen ny tanke, och senast vid höstriksdagen avsågs en motion i denna fråga. Det är ett tankeexperiment, som kanske kan verka engagerande, men engagemanget avtar snabbt, om man gör ett försök att plantera in idén i den samhällsekonomiska verkligheten. Vi har lärt oss att reformpolitiken måste vara förankrad i den verklighet som hör vardagen till, och i vardagen har vi många näraliggande problem som kräver sin lösning och därmed också sin del av resurserna. Vi når snabbast våra välfärdspolitiska mål genom att inom ramen för våra resurser inrikta de ekonomiska stödåtgärderna till de grupper som har det största behovet därav.

Det gäller inom såväl socialförsäkringssystemet som det familjepolitiska stödssystemet. De samordningsfrågor som utvecklingen aktualiserar måste naturligtvis uppmärksammas och lösas. Och nya problem kan kräva nya lösningar. Men det kan ske utan att vi helt fjärrar oss från de ekonomiska förutsättningarna och grunddragen i den nuvarande socialpolitiken. Vi har i vårt land en samordnad allmän försäkring inom socialbalkens ram, och flera viktiga frågor på detta område står nu i blickfältet, t. ex. frågan om en tandvårdsförsäkring och frågan om sjukpenningssystemets framtida utformning. På det familjepolitiska området håller familjepolitiska kommittén nu på att slutföra ett viktigt och omfattande uppdrag som går ut på att pröva effektiviteten av olika stödformer och deras inbördes sammansättning. Och den betydelsefulla

frågan om den framtida socialhjälpens utformning behandlas av socialutredningen, som under året kommer med ett betänkande om principerna för hela den kommunala socialvården.

Det är mot bakgrunden av redan vunna erfarenheter och realistiska ekonomiska bedömningar vi skall fortsätta att utveckla och fördjupa den sociala tryggheten i vårt land. Det är en förpliktande uppgift som vi målmedvetet kommer att arbeta vidare med.

Vi står i dag inför en rad sociala frågor och problem som kräver lösningar i en nära framtid.

Att avskaffa de sociala orättvisorna i arbetslivet tillhör de stora frågorna i socialpolitiken. Det gäller inte minst arbetsmiljön. Strävandena att förbättra arbetsmiljön och minska riskerna i arbetet har kommit till uttryck i kraftigt ökade anslag till arbetarskyddet. Vi har från den 1 januari i år inrättat en arbetarskyddsfond för forskning, utbildning och information på arbetsmiljöområdet. Fonden tillförs årligen över 20 miljoner kronor i form av arbetsgivaravgifter. Vi har vidare byggt ut företagshälsovården och satt i gång en ökad utbildning av företagsläkare, sjuksköterskor och ingenjörer. Vi har förbättrat yrkesskadeförsäkringen och satt i gång ett utredningsarbete för ytterligare förbättringar. Vi har också infört ett nytt finansieringssystem för denna försäkring enligt ATP-modell.

Årets socialhuvudtitel innehåller förslag om en ytterligare kraftig satsning för en bättre arbetsmiljö. Där föreslås att de statliga arbetarskyddsorganen tillförs ett 60-tal nya tjänster, framför allt för yrkesinspektionens verksamhet ute på arbetsplatserna. Vidare föreslås att den centrala ledningsfunktionen samordnas och förstärks. Arbetarskyddsstyrelsen och arbetsmedicinska institutet förs samman till ett gemensamt verk.

Samtidigt som vi på detta sätt skapar förutsättningar för omedelbara åtgärder för en bättre miljö på arbetsplatserna pågår en genomgripande översyn av hela arbetarskyddslagstiftningen inom arbetsmiljöutredningen. Utredningsarbetet skall utmynna i förslag till en ny lagstiftning som skall ge underlag för åtgärder och ingripanden på ett betydligt vidare område än den nuvarande lagen. Arbetstagarnas fysiska och psykiska hälsa skall kunna skyddas effektivt i varje led av produktionen. Åtgärder för en bättre arbetsmiljö måste kunna sättas in redan på planeringsstadiet.

Som jag aviserat i socialhuvudtiteln är det avsikten att förslag om en på väsentliga punkter ny utformning av arbetarskyddslagstiftningen skall föreläggas nästa års riksdag. De frågor som därvid i första hand kommer att tas upp gäller en förstärkning av skyddsombudens ställning samt yrkesinspektionens organisation och arbetsformer.

Dålig miljö är ett handikapp i människornas villkor och en grogrund för sociala problem. Det är här ofta fråga om ett växelspel mellan arbetsmiljön och miljön i samhället i stort. Påfrestningarna i det moderna samhället kan för många bli alltför stora. Att skapa hästa tänkbara miljö för människorna är ett instrument att lösa sociala problem. Miljöpolitiken är därför ett viktigt led i socialpolitiken. Boendemiljön är av grundläggande betydelse. Vi måste i framtiden angripa miljöproblemen med bl. a. en bättre samhällsplanering där de sociala miljöfrågorna ägnas

Nr 45

Onsdagen den
22 mars 1972

*Socialdepartemen-
tet m. fl. anslag*

Onsdagen den
22 mars 1972

*Socialdepartemen-
tet m. fl. anslag*

stor uppmärksamhet. I miljöfrågan förenas målsättningarna på en rad områden av samhällspolitiken — arbetslivet, boendet, trafiken, hälso- och sjukvården samt socialvården, för att nämna några exempel.

Planerings- och miljöfrågorna är alltså en vittomfattande samhällsangelägenhet som sträcker sig långt utöver socialvårdens uppgifter. Men det är likafullt viktigt att socialvårdens organ medverkar i planeringen av den totala miljön. De som arbetar i den kommunala socialvården erfar dagligen följderna av sådana sociala miljöer som inte fungerar tillfredsställande. Deras erfarenheter måste tas till vara i den framtida samhällsplaneringen, som i hög grad måste beakta de sociala miljöfrågorna. Det är en betydelsefull uppgift för socialutredningen att finna formerna för denna medverkan. Som jag redan nämnt kommer socialutredningen under året att lägga fram ett betänkande om principerna för den framtida kommunala socialvården, där inte minst de sociala miljöfrågorna kommer att ställas i centrum. Det arbetet sker parallellt med att den kommunala socialvården alltmer inriktas på en aktiv vård och behandling i öppna vårdformer, på förebyggande verksamhet och tillämpning av en helhets-syn på människans sociala problem.

Som jag tidigare framhållit är den sociala servicen under snabb utbyggnad. För barnfamiljernas del har antalet platser i daghem och fritidshem ökat från ca 15 000 år 1965 till för närvarande drygt 50 000 platser. Till detta kommer ca 40 000 platser i kommunala familjedaghem. De fr. o. m. den 1 januari i år kraftigt förbättrade statliga driftbidragen till daghem och fritidshem underlättar en fortsatt snabb utbyggnad av denna servicesektor. Inom familjeministerns område pågår också i barnslugeutredningen ett omfattande arbete med att utforma en metodik för kommunernas utbyggnad av barnomsorgen. Utredningen väntas komma med förslag under året som också behandlar frågan om en allmän förskola för barn före inträdet i grundskolan.

Också det ekonomiska stödet till barnfamiljer har byggts ut, och en väsentlig förbättring sker fr. o. m. nästa månad, då bostadstilläggen höjs betydligt för barnfamiljer med låga inkomster och höga hyror. Som alla vet pågår också här ett omfattande utredningsarbete i familjepolitiska kommittén. I sitt slutbetänkande, som beräknas föreligga om några månader, kommer kommittén att redovisa ett omfattande material om en utbyggnad av det ekonomiska stödet till barnfamiljerna.

När det gäller åldringsvården håller vi på att steg för steg förverkliga ett reformprogram, som utöver den ekonomiska tryggheten för de gamla innefattar social hemhjälp, bostadsförbättringar och ökade vårdmöjligheter. Omkring 300 000 åldringar och handikappade beräknas i år få social hemhjälp, vilket är en fördubbling jämfört med 1965. Sedan 1965 har 100 000 åldringsbostäder rustats upp med hjälp av de statliga förbättringslånen. Under samma tid har vårdmöjligheterna i sjukhem och ålderdomshem ökat från 80 000 till 110 000 platser. Samtidigt sker en utbyggnad av nya öppna vårdformer och boendeformer för pensionärer. Vi har på detta sätt kommit en bit på väg i ett reformarbete inom åldringsvården som ständigt måste föras vidare. Det kan också få vara en påminnelse om de viktiga insatser som bl. a. 50 000 hemsamariter runt om i landet gör i ett målmedvetet arbete som hör den socialpolitiska vardagen till.

Knappast på något område har de sociala insatserna ökat så starkt som när det gäller de handikappade. Statens kostnader för det stöd som mera direkt avser handikappade beräknas för nästa budgetår till över 3 000 miljoner kronor. För tio år sedan var motsvarande kostnader 460 miljoner kronor. Utöver det statliga stödet gör kommuner och landsting stora insatser, främst i fråga om omvårdnad och service. De senaste årens reformarbete har i hög grad inriktats på att skapa bättre utbildnings- och sysselsättningsmöjligheter för de handikappade. Här som på andra områden återstår mycket att göra.

Inom hälso- och sjukvården har målsättningen på senare år i hög grad inriktats på att åstadkomma en strukturförändring, där den mindre kostnadskrävande vården vid läkarstationer och vårdcentraler har satts i förgrunden på ett helt annat sätt än tidigare. Vid sidan av den öppna sjukvården tillhör åldringssjukvården och psykiatrin de prioriterade områdena inom sjukvårdspolitiken.

Tiden medger inte att jag här går in på hela den stora frågan om hälso- och sjukvården och dess utveckling. 1970-talets sjukvårdspolitik kommer att kräva stora resurser och omfattande samhällsinsatser. Samtidigt måste sjukvårdens växande krav vägas mot andra angelägna behov i samhället. I 1970-talets hälso- och sjukvård måste vi ge de förebyggande insatserna i vidsträckt bemärkelse en mera framträdande plats. Vi måste fortsätta att utveckla de instrument som gör det möjligt för samhället att på ett effektivt sätt kanalisera de ökande läkarresurserna till de områden där behoven är störst. Vi måste genomföra en mera systematisk planering. Vi måste fortsätta sjukvårdens strukturförändring, bl. a. genom en fortsatt utbyggnad av den öppna vården. Vi måste tillse att prioriteringen av psykiatrin och långtidssjukvården fortsätter. Vi måste fortlöpande anpassa lagstiftning och organisation till utvecklingen.

Låt mig också peka på tandvården som en annan viktig hälsovårdsfråga. Antalet tandläkare i landet är nu omkring 7 000, och genom den ökade tandläkarutbildningen stiger antalet tandläkare de närmaste åren med 200–300 per år. Det är då väsentligt att tandläkartillgången också fördelas på ett riktigt sätt både geografiskt och socialt. Det får inte bli så att de nya tandläkarna koncentreras till vissa tätorter och inte heller så att patientens betalningsförmåga blir utslagsgivande. Det är angeläget att alla oavsett ekonomi och bostadsort får lika möjligheter till tandvård av god standard. Här kommer frågan om en tandvårdsförsäkring in. Som bekant förbereds nu utformningen av en tandvårdsförsäkring av en expertutredning. Vi räknar med att utredningens förslag skall föreligga i september månad i år. Regeringen kommer att lägga fram en proposition om genomförandet av tandvårdsförsäkringen till 1973 års riksdag.

Socialförsäkringarna är en central del i vår trygghetspolitik. Här finns inte tid ens för en summering av de senaste årens betydelsefulla utveckling. Låt mig bara konstatera att den största beloppsmässiga kostnadsökningen i årets socialhuvudtitel faller på folkpensionsanslaget, som ökar med närmare 1 000 miljoner kronor. Av detta belopp går 395 miljoner kronor till värdesäkring av folkpensionen, en numera självklar rättighet för våra pensionärer. 190 miljoner går till standardhöjning av folkpensionen genom pensionstillskott, och 390 miljoner kronor beror på

Onsdagen den
22 mars 1972

*Socialdepartemen-
tet m. fl. anslag*

ökat antal ålders- och förtidspensionärer. Här kommer den viktiga förtidspensionsreformen 1970 in i bilden. Det är en reform som gett helt andra möjligheter än förut till en pensionering redan från 63 års ålder för de grupper där behovet av en tidigare pensionering är störst. I går lade regeringen fram en proposition om en komplettering av lagreglerna för förtidspensionen. Den innebär att en äldre förvärvsarbetande som är utförsäkrad från arbetslöshetsförsäkringen och är varaktigt arbetslös skall ha rätt till förtidspension i form av folkpension och ATP på arbetsmarknadsmässiga grunder.

Även på socialförsäkringsområdet pågår flera viktiga utredningar. Två av dessa är av särskild betydelse och av stor omfattning. Den ena är pensionsålderskommittén, som har till uppgift att göra en översyn av hela det regelsystem som gäller för uttag av ålderspension från folkpensioneringen och ATP. Utredningens viktiga uppgift är att pröva såväl frågan om en allmän sänkning av pensionsåldern som frågan om en mera rörlig pensionsålder. Den andra betydelsefulla utredningen jag tänker på är sjukpenningutredningen, som undersöker möjligheterna att göra sjukpenningen från försäkringskassan mera jämförbar med beskattad sjuklön från arbetsgivare. Utredningen skall klarlägga de tekniska möjligheterna att göra sjukpenningen beskattningsbar, vilket givetvis förutsätter att de nuvarande sjukpenningbeloppen höjs. En sådan lösning skapar också möjligheter att göra sjukpenningen ATP-grundande.

Det finns mycket mer att säga om den socialpolitiska utvecklingen och framtidsfrågorna, men jag skall stanna här. Den översiktliga genomgång jag gjort visar på en oavslutlig strävan att utveckla socialpolitiken som ett av de mest betydelsefulla instrumenten i trygghetspolitiken.

Socialpolitiken hade sin upprinnelse i ett samhälle där nöd och fattigdom var förhärskande företeelser. Socialpolitiken har till sitt innehåll och sin omfattning undergått en revolutionerande utveckling sedan den tiden. Och i takt med reformernas tillkomst och utbyggnad har människornas levnadsvillkor radikalt förändrats och förbättrats. Likväl kvarstår många problem och svårigheter som uppfordrar oss till nya målmedvetna insatser.

Trygghet och solidaritet är två begrepp som hör nära ihop med varandra. De har alltid varit en grundval för reformpolitiken på samhällslivets olika områden. Förverkligandet av vår trygghetspolitik har krävt stora solidariska insatser. Detsamma gäller för det fortsatta socialpolitiska reformarbetet.

Låt mig sluta med att slå fast två saker, som vi nog är överens om. Det ena är att mycket ännu återstår att göra på det stora område som socialpolitiken omfattar. Och det andra är att de sociala reformerna nu som tidigare måste förankras i de ekonomiska realiteterna och i de solidariska åtaganden som är en nödvändig förutsättning för reformernas genomförande.

Herr GUSTAVSSON i Alvesta (c):

Herr talman! Om man kritiskt läser översikten till den del av statsverkspropositionen som vi behandlar här i dag, ligger det nära till hands att man får den uppfattningen, att vi inte har några egentliga

problem. Många frågor har vi löst, många frågor håller på att utredas, och stora summor ställs till svenska folkets förfogande via den sociala sektorn.

Men vid en mera kritisk granskning, och inte minst vid kontakt med enskilda människor och grupper av människor, blir bilden inte riktigt lika ljus. Behovet av insatser medelst socialpolitiken ökar år från år, och det är fler och fler människor i vårt land som har behov av detta stöd. Summan av de sociala insatserna stiger alltså år från år.

Debatten om vår socialpolitik har intensifierats, och även om debatten ibland har gått snett tycker jag att det finns all anledning att intensifiera den just för att något analysera orsakerna till det ökade behovet av sociala insatser. Men det gäller inte bara att finna dessa orsaker utan också att i största möjliga utsträckning komma till rätta med dem. Det räcker inte att koncentrera debatten till de problem som vi i dag har. Jag tycker det är värdefullt att vi i dag här inledningsvis har fått något av en principiell debatt och inte bara ägnar oss åt de olika anslagsposterna.

Socialministern var i början av sitt anförande inne på den debatt som har förts och de angrepp som kanske i något sammanhang har riktats mot de sociala kostnaderna, och han frågade på vilka områden det är som man vill skära ned. Jag anser inte att den frågan är ställd till mig eller till vårt parti, därför att vi ser – liksom socialministern gav uttryck för – socialpolitiken som ett mycket viktigt instrument i trygghetspolitiken.

Socialministern var också inne på frågan om nya reformer och sade ungefär så, att det är något av ett löftesspel utan ekonomiska realiteter. Jag uppfattar saken så att socialministern vid detta sitt yttrande kunde ha exempelvis vårt sedan tio år tillbaka framställda krav om sänkt pensionsålder i tankarna. Men det är inget löftesspel från vår sida, utan vi anser att det kravet har en klar förankring – det är ett rättvisekrav, ett solidaritetskrav och en målsättning som vi vill se förverkligad. Jag hoppas att socialministern också kommer att medverka till att denna målsättning, som gäller en av vårt lands största jämlikhetsfrågor, kommer att förverkligas. Jag vill klart ge uttryck för att om vi skall klara de problem som vi har i vårt samhälle måste det finnas ett mycket stort mått av solidaritet människor emellan. Det är förutsättningen för att vi skall klara jämlikhets- och rättvisefrågorna.

Men låt mig gå tillbaka till spørsmålet om de olika sociala insatserna och ökningen av dessa. Jag ställer frågan: Vilka faktorer är det som bidrar till det stora behovet av sociala insatser? Jag kommer då inte ifrån urbaniseringsprocessen. Urbaniseringen har medfört bl. a. att stora enheter skapats då det gäller bostäder, skolor, sjukhus och service. Detta leder i många fall till otrygghet, aggression och otrivsel, något som i sin tur splittrar familjer, ger psykiska störningar och för många unga in i kriminella gängbildningar – allt symptom som gör att behov av ingripanden från sociala instanser uppkommer. Vidare har urbaniseringen medfört att det sociala mönstret i samhället splittrats – flergenerationsfamiljer liksom släkt- och grannsammanhållning har försvunnit. Bristen på gemenskap och utstötningen av dem som är svagare eller avvikande har accentuerat problem som tidigare aldrig fick så stora proportioner och allvarliga konsekvenser.

Onsdagen den
22 mars 1972

*Socialdepartemen-
tet m. fl. anslag*

Urbaniseringens konsekvenser avspeglar sig varje år i den sociala huvudtiteln bl. a. i form av ökade bidrag för att täcka de höga bostadskostnaderna, sjukvårdskostnaderna, kostnaderna för arbetsvården och kostnaderna för lösningen av ungdomsproblemen, alkoholproblemen och narkotikaproblemen. Det är en del av den räkning som vi får betala för en samhällsomvandling där planeringen inte utgått från människans förutsättningar. Eller rättare sagt: Det är en brist på samhällsplanering, eftersom man i stort sett inte räknat med en så väsentlig och grundläggande faktor som den enskildes möjligheter att fungera i detta nya samhälle. Samhällets omflyttningskostnader har varit stora, och därtill kommer omflyttningens och befolkningsanhopningens följd-kostnader, som inte är obetydliga.

Är det då så märkligt att vi har problem av det slag som vi i dag har? Jag tycker inte det, när man ryckt upp människor ur deras miljö, när man skurit av människornas sociala reaktioner. Om man klipper av en liten tråd i det tekniska maskineriet gnisslar det hela, men då har vi en beredskap som snabbt rycker in för att rätta till ett litet fel i samhällsmaskineriet. När vi klipper av dessa fina trådar som förenar människor och som är nödvändiga för att människor skall fungera finns det däremot ingen beredskap.

Statsrådet Odhnoff besökte tydligen Göteborg för några dagar sedan, och enligt Göteborgs Handels- och Sjöfarts-Tidning sade hon då följande: "Vi vet mycket litet om vilken effekt olika boendemiljöer har på människor. På senare tid har vi emellertid fått in ganska alarmerande rapporter om effekten av tät och hög förortsbebyggelse på barn. Rapporterna beskriver en tilltagande aggressivitet som medför stora svårigheter att leva samman senare i livet."

Enligt nämnda tidningsreferat sade statsrådet Camilla Odhnoff detta vid en konferens om Göteborgsregionens centrumplanering tisdagen den 14 mars. Denna uppseendeväckande upptäckt gör alltså landets familjeminister den 14 mars 1972. Då måste jag fråga: Är ni i kanslihuset så främmande för vad som händer runt omkring oss? Har ni i kanslihuset verkligen trott att dessa betongområden som nu uppstår runt de stora städerna i sin tur skulle skapa lyckliga små varelser? Är det verkligen sant att ni i kanslihuset först nu har kommit underfund med hur galen denna utveckling är?

Jag tycker att detta rimmar illa med socialdemokraternas argumentering då vi tidigare har behandlat boendemiljöfrågorna. När centern har krävt att riksdagen skulle besluta om program för boendemiljön har socialdemokraterna alltid svarat att det behövs inte några initiativ från riksdagens sida. En av socialdemokraternas största dundermissar under många år när det gäller bostadsbyggandet är att satsa mer på kvantitet än på boendemiljön. Resultatet har blivit bostadskostnader som enskilda människor inte förmår betala och därtill stora sociala problem sådana som statsrådet fru Odhnoff beskrev i sitt tal i Göteborg. Det är mycket uppseendeväckande att man bygger stora nya stadsdelar, den ena efter den andra, samtidigt som ett statsråd kan gå ut och säga att vi vet mycket litet om vilken effekt olika boendemiljöer har på människorna.

Samhällsplaneringen har i stor utsträckning varit inriktad enbart på att

tillvarata kommersiella intressen. Människan och hennes behov och förutsättningar har fått komma i andra hand — om man över huvud taget har tagit hänsyn till dem i planeringssammanhang. Man har inte sett till de sociala konsekvenserna.

Arbetslivet har liksom samhället i övrigt organiserats från effektivitetsprinciper och många gånger kortsiktiga företagsekonomiska kalkyler, vilket har gjort att endast de hypereffektiva människorna ibland kan behållas i produktionen; de andra knuffas undan och blir förmål för arbetsvård och förtidspension eller också blir de arbetslösa. Naturligtvis är det nödvändigt att vi har ett nät av olika stödformer för alla dem som slås ut, men jag menar att debatten inte bara får röra sig om dessa, utan den måste också, och huvudsakligen, inriktas på åtgärder som måste vidtas för att undvika att människor slås ut från arbetsmarknaden i den utsträckning som nu sker. En sådan utslagning leder inte bara till ökade sociala kostnader för samhället utan får ofta också svåra psykiska effekter för den individ som drabbas, vilket i sin tur kanske leder till behov av ytterligare ökade sociala insatser. En konsekvens av detta har blivit hela detta ofantliga behov av vård och stödåtgärder som överallt ute i landstingen och på central nivå i dag diskuteras. De stödåtgärderna måste vi på något sätt komma till rätta med genom en förebyggande verksamhet.

Det är samhällets skyldighet att i samhällsplaneringen och genom olika förebyggande åtgärder tillse att orsaken till sjukdom och sociala problem elimineras. Detta förutsätter en helhetssyn på individ och samhälle som sätter människans behov och villkor i centrum. Vi måste i all planeringsverksamhet utgå från människan och icke från kortsiktiga effektivitets- och produktivitetskalkyler. Den helhetssyn i planeringen som vi efterlyser borde bl. a. kunna tillgodoses genom att socialarbetare, läkare och betcendevetare med specialkunskaper om människan och hennes sätt att fungera i olika situationer på ett helt annat vis än hittills engageras i planeringsarbetet på olika nivåer.

Skatte- och transfereringspolitiken har byggts upp successivt — ibland förefaller det som om man i nuläget tappat greppet om hela detta stora politiska område. Genom skattepolitikens konstruktion, behovsprövade bidrag och barntillsynskostnader, sjukpenningens utformning etc. tycks det vara omöjligt att förutsäga vilka effekter en förändring i skattesatser eller bidragsbelopp i realiteten kommer att få. Familjernas låga "självfinansieringsgrad", om jag får uttrycka det så, gör också att många familjer vid varje oförutsedd utgift som exempelvis vid sjukdom, skadeståndsanspråk eller ett oplanerat barns ankomst drabbas av ekonomisk obalans och riskerar att halka efter på en rad områden.

I hela vårt samhällsarbete måste vi — det vill jag än en gång understryka — utgå från individens behov och fysiska och psykiska förutsättningar. Vi får inte handla i blindo. Visserligen sägs det när man ger allmosor vara viktigt att inte låta den ena handen veta vad den andra gör. Men socialpolitiska insatser måste för det första ha den karaktären att de under inga omständigheter uppfattas som allmosor. För det andra är det nu hög tid att insatserna samordnas, så att man när man vidtar olika åtgärder verkligen kan överblicka vilka konsekvenser de får för

Nr 45

Onsdagen den
22 mars 1972

*Socialdepartemen-
tet m. fl. anslag*

människan, inte bara på det aktuella området utan även på andra områden.

Jag kan bara nämna ett exempel på hur man ibland inom det sociala arbetet tvingas handla kortsiktigt till förfång för såväl individen som samhället. Jag tänker på de fall då man av ekonomiska skäl tvingas dra in på förhållandevis billiga servicefunktioner som hemhjälp, färdtjänst m. m. för att i stället inom kort tvingas till ett omhändertagande på grund av att den enskilde inte klarar sig. Man får då göra betydligt större serviceinsatser genom institutioner, och det blir som regel avsevärt dyrare och uppfattas ofta som negativt av den hjälpbehövande.

Om vi skall lyckas skapa en trygghet i tillvaron för individerna får vi sannolikt slå av på effektivitetshetsen och börja räkna välbefinnande och mänskligt välbefinnande också i termer som god fysisk och psykisk miljö. Psykisk balans, bevarad självkänsla och möjligheter att upprätthålla gemenskap och mänskliga kontakter får vi inte bortse från. Det är på denna grund och utifrån dessa värderingar man sedan på ett meningsfullt sätt kan diskutera hur stödåtgärder av ekonomisk karaktär och av vårdkaraktär skall utformas för att komplettera övriga insatser.

Herr HAMRIN (fp):

Herr talman! Löftespolitik utan förankring i verkligheter är inte hederligt spel.

Den meningen citerar jag från socialministerns inledande anförande. Den framstår för mig och mina meningsfränder som retorisk, och jag tycker den är riktig; vi har de ekonomiska realiteterna att hålla oss till.

Socialhuvudtiteln har stigit med 1,8 miljarder jämfört med föregående år, och den är en av de största i statsbudgeten. Men samtidigt konstaterar man att de ekonomiska realiteterna tyvärr tvingar oss att avstå från nya sociala reformer. Kritiken från vårt håll i detta avseende skall riktas mot regeringen, men inte främst mot socialministern; sättet att sköta den ekonomiska politiken avgör vilka resurser som finns till förbättringar av vårt samhälle.

När man nu konstaterat detta kan man väl också säga att vi i den andningspaus vi nu befinner oss i då det gäller reformarbetet har anledning att se över vad som kan göras för att vi skall vara beredda när den tid kommer då förbättringar kan ske. Från vårt håll är det alltså inte fråga om någon nedskärning av socialpolitiken.

En av de frågor som man skulle kunna tänka sig att se över under denna andningspaus är den tanke som framfördes av socialstyrelsens chef för några dagar sedan och som socialministern här berörde, nämligen tanken på s. k. medborgarlön. Det är inte precis, såsom socialministern också sade, någon ny tanke. Frågan om en garanterad minimiinkomst har diskuterats av folkpartiet, och den har under flera år tagits upp i motioner till riksdagen. Även i årets gemensamma mittenmotion om vårt skattesystem återfinner man frågan, och tankegångarna har där närmare utvecklats.

Det ligger en hel del i tanken att alla medborgare skall vara garanterade en viss standard och trygghet. Men, som sagt, för närvarande finns det inte medel att förverkliga tanken, och det kommer det

sannolikt inte heller att finnas under de närmaste åren. Men tanken kommer ändå att spela en så pass central roll i 1970-talets debatt om socialpolitikens utformning att det vore skada om riksdagen, när frågan kommer upp till behandling, inte biföll mittenpartiernas krav på en utredning och översyn av de olika förslag till garanterad minimiinkomst som framförts. En sådan översyn skulle ge beredskap för bättre tider.

Vi har i socialpolitiken, herr socialminister, ett stort och svårt problem.

"Var tredje stockholmselev har knarkat." Den rubriken kunde man läsa i en kvällstidning häromdagen. Det var mer än en rubrik. Verkligheten bakom rubriken är ett alltmer utbrett bruk av narkotika bland ungdomen. Det är framför allt bruket av den tunga narkotikan, opium och LSD, som har ökat. Samtidigt har thinnersnifningen bland Stockholmselverna fördubblats under de senaste åren.

Göteborgarna har i en kommunal utredning slagit larm om denna sak. Rubrikerna om detta återfinns också i ortstidningarna i Kalmar. Alkoholmissbruket är på olika håll i Sverige starkt utbrett bland ungdomar i lägre åldrar. Missbruket av gifter är i dag mer än någonsin vårt största ännu olösta sociala problem och har därmed sin givna plats i en debatt om samhällets sociala insatser.

Det är egentligen fantastiskt att den ödeläggelse av unga och från början friska människors liv som i dag åstadkommes genom användning av gifter kan få fortsätta år efter år utan att reaktionen från politiker och allmänhet blir starkare än den är. Man kan spekulera i vad det beror på. En tänkbar förklaring när det gäller alkohol kan vara att majoriteten ogärna vill ta på sig några "olägenheter" i form av försäljningsrestriktioner och annat, även om det skulle kunna rädda en minoritet från ett liv i social förnedring och slum.

När man begrundar innehålllet i regeringens i dagarna offentliggjorda förslag till riksdagen angående mellanölsförsäljningen, kan man inte låta bli att ställa sig frågan vad det är som kan få så många att blint acceptera en verklighet, som är så förödande för ett stort antal människor. Det enda regeringen föreslår för att motverka mellanölsmissbruket bland framför allt ungdom är förutom ökad information lagfästning av den 18-årsgräns för inköp som redan praktiseras, detta trots att erfarenheterna sedan mellanölet infördes borde ha föranlett en grundläggande omorientering av samhällets hela alkoholpolitik.

Man har påstått att borttagandet av restriktioner skulle kunna leda till ett minskat missbruk genom att bruket avdramatiseras och människor "lär sig umgås med alkohol på ett kultiverat sätt". Man har trott att det skulle gå att vinna avsevärda sociala fördelar på att popularisera ölet. I själva verket visar det sig nu att färre restriktioner och ett utbrett accepterande av alkoholvanorna över huvud taget leder till ett ökat missbruk. Den våldsamma satsningen på ett mellanöl som försäljs fritt överallt har inte lett till någon minskning av övrig alkoholkonsumtion utan till en ökning av den totala konsumtionen och till en spridning av alkoholvanorna till allt lägre åldrar.

Regeringen har inte tagit lärdom av detta. Den har inga verkningsfulla förslag att komma med. Den anser tydligen liksom alkoholpolitiska

Onsdagen den
22 mars 1972

*Socialdepartemen-
tet m. fl. anslag*

utredningens majoritet att man måste slå vakt om de vanliga samhällsmedborgarnas rätt till bekväm tillgång till en god alkoholdryck, även om det drabbar betydande minoriteter. Regeringen accepterar i varje fall inte i praktisk politik den grundinställning som borde vara självklar för alla som är socialt ansvarskännande. Alla samhällsmedborgare måste bära ett solidariskt ansvar för att inte ungdom dras in i alkoholbruk och en betydande del av dem i missbruk.

Den andra sociala frågan är narkotikamissbruket och — som jag tidigare nämnde — därmed sammanhängande thinnersniffning. På narkotikaområdet har regeringen till synes varit villig att vidta mer långtgående åtgärder. Den har förebådat en höjning av maximistraffet för ett narkotikabrott från sex till tio år. Detta har säkert sitt berättigande för att motverka att Sverige blir än mer lockande marknad än andra länder, så att vi drar på oss en maffia, något som man på polisiärt håll har uttryckt stora bekymmer för.

Men den saken kan ju inte dölja det faktum att regeringen inte velat satsa de nödvändiga resurserna på de områden som är viktigast i en narkotikabekämpande politik. Polisen har inte fått resurser för att öka upptäcktsrisken hos dem som sysslar med narkotika, vilket betyder mer än strafftiden. Kriminalvårdsstyrelsens begäran om tjänster inom frivården för socialkurativa insatser på narkotikaområdet har avvisats. Narkomanvården är fortfarande skandalöst eftersatt. Fristående organisationer har bara fått obetydligt stöd till de nya vårdformer som visat sig kunna ge bättre resultat än den etablerade vården.

I det sammanhanget vill jag påminna om folkpartiets framstötår efter år för att ge de ideella organisationerna det stöd som erfordras för att de skall kunna fortsätta den verksamhet som de har börjat utöva med ett mycket gott resultat. Vi har den samverkande ekumeniska kyrkorörelsen med sina RIA-byråer, som har visat sig fylla en stor uppgift, mycket kanske beroende på att patienten vet att hit kan man gå utan att behöva befara att bli registrerad och utan att riskera det tvång som många gånger hänger över missbrukaren i samband med annan kontakt med myndigheter. — Den frågan skall jag dock inte ge mig in på här; den är svårbedömlig — och detta gäller inte enbart beträffande narkotikamissbrukare. Även problemet hur man skall kunna klara vård i frihet utan risk för tvång är svårlöst. Men när man vet att det finns organisationer som arbetar på det sättet och ser att de lyckas, kanske i större utsträckning än som sker med de vanliga metoderna från samhällets sida, börjar man fundera på, om det inte ligger mycket i den kritik som förs fram mot just sammanblandningen av frivillighet och tvång i sådana här fall.

Som läget är i dag har en alkohol- eller narkotikamissbrukare inte någon verklig chans att komma ur sitt missbruk. Försöker han börja arbeta, kommer snart den första påminnelsen om skulder och böter. Man har uppskattat att en alkoholist med ett trassligt förflutet skulle behöva leva på existensminimum i cirka tio år för att kunna klara upp sitt gamla liv. För en osäker och psykiskt svag människa — som i detta fall — är det en orimlighet. Det lönar sig helt enkelt inte att arbeta. Han tappar då fullständigt modet och lever i stället på socialhjälp och vandrar ut och in på anstalter på samhällets bekostnad.

Onsdagen den
22 mars 1972

*Socialdepartemen-
tet m. fl. anslag*

Det är därför nödvändigt att samhället ser över sina åtgärder mot alkohol- och narkotikamissbrukare som vill starta ett nytt liv. Man kanske kan ge dem en andningspaus på förslagsvis några år med anstånd av betalningen av böter och skulder, och ett system med vilande åtal kunde också utformas.

Vi har också vårdfrågorna, stora aktuella frågor i dagens samhälle. Vi trodde en gång att när vi fick tillräckligt med personal skulle vi komma ifrån kösamhället på detta område. Efter starka påtryckningar — inte minst från folkpartiets sida — ökade läkarutbildningen. Vi ser fram mot mitten av 1970-talet, då vi uppnår balans i fråga om läkare. Vi kan säga, att personalkrisen stort sett övervunnits då det gäller sköterskor och sjukvårdsbiträden, men lika fullt har vi inte klarat av kösamhället på det här området. Vi hoppas att den öppna vården, som vi fullt riktigt satsar på — i det fallet finns inga meningsmotsättningar — skall klara dessa problem.

Jag undrar det! Det är riktigt att satsa på den öppna vården, eftersom den kanske kommer att lätta trycket på den slutna vårdens utbyggnad, men huruvida det blir ekonomiskt lättare att klara vården på det sättet eller om det visar sig att det sker en övervältring från samhället på den enskilde och på familjen återstår att se. Vi får hoppas och tro att vi kommer att klara någon del av den nuvarande vårdkrisen.

Men problemet ligger sannolikt inte där. Jag fick så sent som i dag i min hand en bok som förefaller mig mycket intressant — jag vet inte om socialministern ännu haft tid att ta del av den. Bara rubriken gör att man hajar till: "Sjukvård på 80-talet hur och hur mycket?" Och boken är inte skriven av vem som helst. Det är en rapport från en resa som gjorts av sex sakkunniga på området: representanter för Uppsala universitet, Landstingsförbundet, socialstyrelsen och SPRI. Det borgar för att vad man här säger är väl övertänkt, även om det står som författarnas egen mening.

Man drar i boken upp en fråga som från vårt håll längre har ansetts vara ofrånkomlig: Vad skall vi i framtiden prioritera när det gäller sjukvårdssektorn och andra sektorer i vårt samhälle? Vad skall vi prioritera inom sjukvårdssektorn med alla de framsteg som vetenskapen gör på olika håll? Nästa fråga blir: Vem skall prioritera? Det är orimligt att begära att de enskilda huvudmännen — landstingen — skall börja att rita upp sina planer sedan de har prioriterat dessa svåra frågor. Det är helt enkelt orimligt därför att sjukvården bör vara organiserad i stort sett på samma sätt inom de olika landstingsområdena. Det är inte socialstyrelsen som skall göra prioriteringen, inte ens socialdepartementet, utan det är de ansvariga politikerna i form av denna kammars ledamöter som tillsammans med regeringen måste bära ansvaret. Den samlande lösningen av vår sjukvård på litet längre sikt kommer vi inte ifrån vårt ansvar för.

Jag har ibland litet hårt sammanfattat det här resonemanget så att någon måste ta ansvaret för vem som skall leva och vem som skall dö. Det är orimligt att låta sjukvårdshuvudmännen ta det ansvaret. Inte heller läkarna är beredda att göra det. Vi får från vårt håll säga hur vi skall ha den kommande sjukvården ordnad.

Jag tycker det är klart att det på litet kortare sikt är nödvändigt med en översyn av den enskilda människans vård på olika håll. Man får inte

Onsdagen den
22 mars 1972

*Socialdepartemen-
tet m. fl. anslag*

tappa bort den enskilda patienten i förkortning av arbetstid och bekymmer med landstingens ekonomi. Vi måste undersöka det perspektiv som ger en förhoppning om att en utbyggnad av den öppna vården skall klara åtskilliga problem. Även där måste man göra insatser och göra dem relativt snart.

Frågan om de handikappade kommer upp senare i olika sammanhang under socialhuvudtiteln. Jag skall bara lägga några synpunkter på det problemet.

Visserligen lever vi under knapphetens kalla stjärna, som man brukar uttrycka sig poetiskt, då det gäller vår ekonomi. Jag har redan sagt att vi från vårt håll måste acceptera detta. Men de 100 000 kronor som de handikappades organisationer har begärt och behöver för att hjälpligt klara sina uppgifter gentemot de handikappade tycker jag, herr socialminister, att vi har rätt att unna dem och rätt att ge dem.

Det gäller också hur vi skall ordna färdtjänsten för de handikappade. Visst är detta en kommunal fråga, men vi vet allesammans att även kommunerna har ont om pengar. Vi vet att de flesta mindre kommuner kanske inte ens har hunnit börja genomförandet av tanken på en färdtjänst för de handikappade. De större kommunerna har gjort det, men en undersökning där skulle sannolikt visa att färdtjänsten har måst inskränkas till de absolut nödvändiga resorna till arbetsplatser och vid sjukdomsfall och att de handikappade alltför sällan saknar möjligheter att som vi andra, vi friska, färdas till vänner och bekanta, till teatern eller biografen på kvällen, om de det skulle vilja.

Nu har finansministern efter ideliga framstötter från riksdagen bestämt sig för att tillsätta utredningen rörande en översyn av, som han kallar det, kommunernas ekonomi eller, som vi avsåg, kostnadsfördelningen mellan stat och kommun. Men förslagsställarnas avsikt var inte att utredningen skulle bli den sump, i vilken alla goda förslag skulle kastas, för att hindra genomförandet av förslagen. Så har blivit fallet med statens engagemang i de handikappades färdtjänst. Jag tror att den frågan kommer att låta höra av sig i fortsättningen. Jag tror också att det är nödvändigt att man gör något åt den innan utredningen är klar.

Till sist en fråga som kan förefalla vara mera en detalj då det gäller de handikappade. För några år sedan gjordes en mycket uppmärksam aktion i TV. Det var Röda fjäders insamlingen, som efter en betydande insats från svenska folket och en insamling av åtskilliga miljoner kronor startade en försöksverksamhet för att klara de svårt handikappades bostadsförhållanden. Det har skett på 13 ställen i landet. Alldeles oavsett kommungränser har man där tagit emot svårt handikappade, och det har visat sig att den boendeformen varit ett riktigt försök att klara den här frågan. Men insamlade medel kan inte räcka i oändlighet. Det har också visat sig nu att det är nödvändigt att lösa denna fråga på ett annat sätt, vilket var helt klart från början.

Den skrivning i samband med behandlingen av en motion i ärendet som utskottet gemensamt har kommit fram till tycker jag är riktig. Man begär en snabb utredning för att redan till nästa år klarlägga hur vi i fortsättningen skall ordna bostadsförhållandena för de gravt handikappade, både dem som Fokus har ordnat det för och självklart också dem

Onsdagen den
22 mars 1972

*Socialdepartemen-
tet m. fl. anslag*

som ännu står utanför Fokus' omhändertagande. Jag förutsätter att frågan på det sättet skall få en lycklig lösning.

Det är ytterligare en mening i socialministerns anförande som jag i det fallet vill citera: "Det återstår mycket att göra i fråga om de handikappade." Jag instämmer i det. De handikappade är en minoritet i vårt samhälle, som vi ofta glömmer när vi själva ordnar saker och ting men för vilka vi ur humanitär synpunkt har all anledning att fortsätta de förbättringar som vi onekligen har gjort.

I detta anförande instämde herrar Hyltander (fp) och Westberg i Ljusdal (fp).

Herr CARLSHAMRE (m):

Herr talman! En socialt engagerad medborgare kan i dag knappast öppna en tidning utan att bli nedslagen eller skrämmd eller ibland nästan förtvivlad. Så gott som varje dag får man en ny pusselbit till bilden av en social verklighet, som är väsentligt mörkare än den framstår t. ex. i inledningen till årets upplaga av femte huvudtiteln eller i socialminister Asplings anförande här för en stund sedan. Jag tänker inte alls på de många insändare med mer eller mindre kverulantisk klang som fyller en del av våra tidningar, på temat ohämmat slöseri, utbredd missbruk osv., utan jag tänker på rapporter om mänskliga tragedier. Jag tänker på uttalanden av folket på fältet, fackmänniskorna som sysslar med att i verkligheten försöka omsätta det vi beslutar här i riksdagen på det socialpolitiska området.

Den tidning som brukar vara den första jag hinner ögna i på morgnarna, Handelstidningen i Göteborg, hade exempelvis på en enda dag, i förrgår, inte mindre än sex artiklar av denna karaktär – inte tyckarartiklar utan reportage, rapporter från fältet. En av dem, den största, bär rubriken "Socialassistenter bara utbetalare Har ej tid med förebyggande vård". Det är inte några kunder på socialbyrå och inte någon tidningstycare som har sagt detta utan det är personalen själv som framhåller, att det har blivit så att man känner sig bekymrad om en människa som kommer i ett socialhjälpssärende börjar tala om personliga problem. Det sitter ju hela tiden fler människor bakom dörren och väntar. Man hinner inte uträtta det jobb som man är utbildad för och anställd för att sköta, eftersom man tvingas ägna sig åt ett annat arbete som man, också i samma artikel, medger att man delvis sköter illa därför att man inte kan det och inte är utbildad för det – ett kontorsarbete.

I tidningen Arbetet fanns den 27 februari en stor artikel, huvudsakligen bestående av en intervju med chefen för den öppna socialvården i Malmö, Kurt Sjöström, som talade om att luckor i lagen och brister i reformerna är de vanligaste orsakerna till att man söker socialhjälp, att 11 procent av invånarna i Malmö och 40 procent av människorna i vissa nybyggda bostadsområden där i dag uppbär socialhjälp.

Det här skall inte mynna ut i en klagan över socialhjälp som sådan. Det är som så ofta förr egentligen symtom jag söker när jag tar upp socialhjälp. Den högste ansvarige för socialvården i Sverige på ämbetsmannaplanet, generaldirektören Rexed, gjorde för några dagar

Onsdagen den
22 mars 1972

*Socialdepartemen-
tet m. fl. anslag*

sedan sitt berömda — somliga skulle säga beryktade — utspel om en medborgarlön eller ett allmänt folkbidrag. Man har skämtat en del om det, och det tål att skämtas något med, ty det förefaller verkligen inte särskilt genomtänkt. Många har, som tidigare nämnts i dag, grubblat över detta problem. Men det är kanske ändå inte ett ämne för skämt. Jag ser det närmast som en desperat tanke av en person, som bär ett ansvar han inte har resurser att fullgöra. Då kan det komma fram desperata och inte alltid så genomtänkta idéer och förslag.

Verkligheten är inte så ljus. Vill man söka någon tröst och finna att det kanske ändå inte är så illa beställt i trygghetssamhället Sverige, skall man gå till socialhuvudtiteln och till socialminister Aspling. Ty trots alla reservationer av typen "mycket återstår att göra", är det ändå en grundton i framställningen att allt på det hela taget är ganska bra. Grunden håller. Vi måste bättra på här och där — i vissa fall ganska väsentligt — men systemet är i sina grunddrag väl uppbyggt. Det tål att bygga vidare på.

Det är naturligt att en socialdemokratisk socialminister med ett förpliktande och man vågar väl förmoda stimulerande arv gärna blickar tillbaka — jag tycker man har rätt att göra det — och pekar på hur tryggheten har ökat under de senaste decennierna. Herr Aspling noterar också med tillfredsställelse att äldre frågeställningar av typen "Hur går det egentligen med arbetsvilja och ansvarsmedvetande hos den enskilde, om samhället skapar trygghet för honom?" inte längre är aktuella.

Men det allvarliga är att i sin historiska tillbakablick går socialministern förbi — eller har helt enkelt inte upptäckt — vad jag tror är en mycket viktig punkt. Någonstans under loppet av 1960-talet — det är svårt att säga var, men kanske man vågar precisera sig till mitten av 1960-talet — finns det uppenbarligen en vändpunkt, då antalet otrygga i vårt samhälle börjar öka i stället för att minska, då effekterna av det vi gör börjar försvagas och problemen förstoras i stället för att förminskas. Jag tror att det är fler och inte färre människor i vårt samhälle i dag som känner ständig otrygghet än vad det var för sex sju år sedan.

Generaldirektör Rexed motiverade sitt utspel med att 500 000 familjer i Sverige tvingas uppbära socialhjälp. Så generaldirektör han är, tror jag att han har fel i den siffran, om han med familjer menar barnfamiljer. Det lär inte vara så att varannan barnfamilj i Sverige uppbär socialhjälp. Han menar kanske att det över huvud taget finns 500 000 bidragstagare. Det kan göra detsamma. Siffran är stor ändå.

Jag tror att man kan använda den siffran som belägg för en ökande otrygghet. Det är nämligen inte en trygghet att vara hänvisad till socialhjälp för en del av sin försörjning. Det är det egentligen aldrig för någon, och det är det mindre än någonsin i dag, när man på många håll tvingas mycket allvarligt diskutera, om kommunerna har ekonomiska möjligheter att fortsätta. Man går hårt fram över de titlarna i kommunala budgetar på mer än ett ställe, och det kan inte annat än skapa otrygghet för dem som är hänvisade att leva på den formen av hjälp.

Om det finns en vändpunkt i mitten av 1960-talet, då det börjar bli sämre i stället för bättre, vad beror den på? Vi vet inte så mycket om det. Man kan bedöma, och man kan försöka tro ett och annat. Jag tror att

delvis ligger förklaringen i själva den teknik som vi använder i vår sociala trygghetspolitik, att den har i vissa stycken överlevt sig själv. Den var utformad och avpassad för ett helt annat samhälle med en helt annan inkomstfördelning, med helt andra problem, och det går inte utan vidare att överföra den.

Socialministern har med rätta pekat på de mycket stora satsningar som görs på det sociala området. En tredjedel, runt räknat, av hela statens budget går under socialhuvudtiteln. Det finns fler sociala utgifter under andra huvudtitlar, och så har vi det kommunerna och landstingen svarar för. Men vi måste observera att det är väldigt mycket luft i dessa pengar. Det är ingalunda så att 17 miljarder kronor direkt tillförs människor som behöver ett tillskott, utan nettot är väsentligt mindre än så. Till mycket stor del – man vågar väl säga till övervägande del – består de utgifterna av transfereringar, inkomstöverföringar, i princip från bättre situationer till sämre ställda.

Detta är, liksom generaldirektör Rexeds utspel, verkligen inte någon ny tanke. Den första offentligt verksamma person jag vet, som har givit sitt namn åt den tekniken, var Robin Hood. Med Robin Hood-politik menas ju att ta från de rika och ge till de fattiga. Men jag tror att Robin Hood skulle ha nästan förtvivlat, om han funnit sig tvungen att för varje pund han ville tillföra en fattig änka lägga beslag på kanske 100 pund någonstans, därför att de 99 försvann på vägen. Jag menar inte att en väldig mängd att våra socialmiljarder försvinner på vägen i den meningen att de liksom går bort i hanteringen, i administrationskostnader o. d. På intet sätt är det så. En del av våra metoder är egentligen genialt kostnadsbesparande och enkla. Men ändå är nettoeffekten av våra transfereringar i dag ytterst liten.

Låt mig ge ett enda exempel. Med en insats av 100 miljoner kronor, inhämtade i nya skatter och omvandlade till barnbidrag, ökar vi barnfamiljernas konsumtionsutrymme med 0,2 procent, dvs. med 30, 40, 50 kronor om året för en familj. Och det kostar 100 miljoner! Det ändrar icke den ekonomiska situationen på ett märkbart sätt för en enda familj i landet. 100 miljoner är nu små pengar i dessa sammanhang. Säg 1 000 miljoner kronor, 1 procent på momsen, så blir det 300, 400, 500 kronor om året, men inte ens det förändrar i någon nämnvärd utsträckning en besvärlig situation. En familj som i dag har 1 650 kronor i månaden att konsumera skall ha 1 700 i stället. Mer gör det inte. Och det är 1 000 miljoner! Varför? Jo, för att familjerna själva är den största skattebetalargruppen. De betalar själva vad de får. Vi kan göra en fördelningspolitisk insats med den där miljarden, om vi styr den dit där den bäst behövs, som vi försöker göra nu. Men vi kan knappast göra några avgörande insatser av så stor omfattning som det ser ut när vi tittar på bruttosiffrorna. Våra satsningar på det sociala området är med andra ord netto på intet sätt så stora som synes framgå av bruttosiffrorna i propositionen.

Därtill, herr talman, vill jag påstå att stora grupper av de verkligt hjälpebehövande i landet under lång tid varit tillbakasatta.

Det är riktigt när socialministern pekar på att vi mycket starkt ökat satsningarna till de handikappades bistånd. Men siffrorna säger mindre

Nr 45

Onsdagen den
22 mars 1972

*Socialdepartemen-
tet m. fl. anslag*

om väsentliga insatser i dag och i morgon än om att insatserna varit ynkligt små tidigare. Det är lätt att mångdubbla en liten utgift och få fram ett statistiskt sett snyggt resultat av detta.

Samma gäller stora grupper av pensionärer. Det är imponerande summor vi satsar. Ändå hävdar jag att vi lång tid och i långa stycken varit snåla.

Ingen kan säga att det är oppositionspartierna som varit särskilt snåla på dessa punkter, snarare har de drivit på år efter år.

Socialhuvudtiteln är mycket stor. Den tar en tredjedel av statens budget. Ändå sitter den med all sin storlek i kläm mellan andra delar av statens budget och statens politik. Det har fallit på socialpolitikens lott att bota brister som samhället skapar genom sina egna åtgärder på andra områden. Det räcker att nämna skattepolitiken och bostadspolitiken utan att fördjupa sig i deras verkningar.

Man har sagt att generaldirektör Rexeds uppslag om medborgarlön var en förflugnen tanke. Förflugnare tankar än så har redan realiserats. För många år sedan föreslog en signatur i Göteborgs-Posten att vi skulle införa statsbidrag till skatter. Det skrattades gott åt förslaget, men det har vi gjort numera. Den tanken är ju förverkligad. Det är vad nästan varje barnfamilj i Sverige upplever, när man av sin medelmåttiga inkomst betalar en tusenlapp i månaden i skatt och får 500, 600, 700 kronor per månad i statsbidrag för att kunna betala den skatten. Det är ju det man får.

Behovet av bidragen har ju inte skapats av att familjer, att människor, i och för sig har en så särskilt låg inkomst utan av att inkomsten gröps ur av skatt och bostadskostnad, så att man måste gå in med statsbidrag för att familjerna skall kunna betala skatten.

För att inte, herr talman, överskrida den utmätta tiden, i varje fall inte mer än mina företrädare i talarstolen gjort, skall jag bara till sist peka på några områden där jag är övertygad om att vi måste göra nya värderingar, nya insatser, och gripa oss an med problemen från nya utgångspunkter. Jag har stor respekt — jag vill understryka det en gång till — för det trygghetssystem som har byggts upp i Sverige sedan början och mitten av 1930-talet, men jag är alldeles övertygad om att det i vissa grunddrag inte längre är möjligt att utveckla detta för 1970-talets svenska samhälle.

Jag vill hävda, herr talman, att det är ekonomiskt och tekniskt omöjligt att bygga ett rättvist, generöst och effektivt socialt trygghetssystem annat än på grunden av ett rättvist och effektivt skattesystem. Skattesystemet skapar de sociala behov som det sedan åligger socialvården att fylla. Det är lika omöjligt att göra detta utan en effektiv bostadspolitik, som ger både de miljöer som här har talats om — där det är möjligt för människor att utvecklas harmoniskt — och de kostnader som människor med vanliga inkomster kan bära.

Det är nödvändigt att avlasta den yttersta förgrening av vårt sociala system som den kommunala socialvården utgör från dess utbetalnings- och kontorsuppgifter, så att man hinner och orkar ägna sig åt det man skall ägna sig åt — en uppsökande, en förebyggande, en rehabiliterande människovård. Det kan ske bl. a. genom förbättring av socialförsäkrings-systemet. Och jag vill gärna se generaldirektör Rexeds förslag som ett

förslag till en rationalisering och utbyggnad till bättre täckning av socialförsäkringssystemet. Det täcker inte i dag. Det lämnar för stora områden helt oförsäkrade, och ersättningsnivåerna är i många fall för låga.

Det finns andra sätt också för staten att avlasta kommunerna ett arbete som deras organisation inte är avsedd och lämpad för och som de inte har råd med. Ytterst, herr talman, är det där nere på den nivå som vi måste angripa våra sociala problem.

Jag har talat om de nya problem som uppstår genom samhällets egna åtgärder, bl. a. på skatte- och bostadspolitikens områden. Vi har andra nya problem också. Vi har ett växande antal i egentlig mening utslagna människor, som slås ut därför att de av någon anledning inte orkar med, inte kan finna en plats där de verkligen passar in i det moderna arbetslivet, i det moderna samhället. Det är människor som måste få hjälp att komma till rätta med sina egna problem och att finna en plats och resurser för att fylla den platsen. Det är bara där ute i den yttersta förgreningen som vi kan göra det arbetet.

Jag hävdar bestämt att det arbetet icke utföres i Sverige i dag annat än i undantagsfall. Den kommunala socialvården har gått i stå på sina huvudområden, den har blivit en utbetalningsmekanism. Det är sant att det behövs pengar. Jag tror det skulle visa sig ytterst sällsynt att vi skulle kunna lösa några problem, mänskliga eller sociala, utan tillgång till pengar och utan insats av pengar. Men pengar får aldrig bli huvudsaken eller den dominerande delen i en individuell hjälpinsats.

Till sist, herr talman, är det ändå detta vi måste ha. Vi skulle kunna få hjälp där, men vi har på något sätt nästan systematiskt tvingat bort det enskilda initiativet och det enskilda ansvaret från det sociala området. Vi har demonstrativt, nästan brutalt ibland, avlastat familjerna det inbördes ansvaret. Vi har gjort det svårare och fortsätter att göra det svårare för enskilda människor, organisationer och stiftelser att göra en insats på detta område. Man kunde mobilisera hjälp efter den linjen, och det är inte ur vägen att göra så i en situation, där det står mer och mer klart att det s. k. starka samhället för närvarande inte är tillräckligt starkt för att lösa grundläggande mänskliga problem. Och man kunde göra det också därför att vi behöver i hela vår socialpolitik, i vår trygghetspolitik, få in, eller få tillbaka, väsentligt mer av medmänsklighet — den som håller på att försvinna i penningutbetalningsapparaterna.

I detta anförande instämde herrar Nisser, Ringaby, Nordgren och Werner i Malmö (samtliga m).

Fru MARKLUND (vpk):

Herr talman! Målen för socialpolitiken och den nuvarande socialvårdens verksamhet har varit föremål för åtminstone en teoretisk debatt under de senaste åren. Deltagare med en socialistisk uppfattning har i den debatten hävdat att de socialpolitiska målsättningarna har underordnats samhällsekonomiska resonemang om att det är nödvändigt att öka produktionen och få ut största möjliga profiler. Denna uppfattning bekräftar om man ser på situationen på ett par av de olika avsnitt som socialpolitiken måste omfatta.

Nr 45

Onsdagen den
22 mars 1972

*Socialdepartemen-
tet m. fl. anslag*

Onsdagen den
22 mars 1972

*Socialdepartemen-
tet m. fl. anslag*

Arbetsmarknadspolitiken har länge utformats med inriktning på vad man kallat effektivitet och lönsamhet, medan de sociala aspekterna på avfolkningen av vissa landsdelar och koncentrationen av människor till andra inte beaktats.

Bostadspolitiken har inriktats på att bygga stora bostadsområden, medan hänsynen till hyreskostnader och hyresgästernas trivsel kommit i andra hand.

Försäkringssystemet går till stor del ut på att garantera en viss trygghet vid sjukdom och ålderdom för dem som är inne i produktionsmaskineriet, men fortfarande finns stora brister i tryggheten för de människor som genom sjukdom eller av andra skäl inte kommit in där eller som ställts utanför på grund av arbetsmarknadspolitikens följder.

Detta är, som sagt, bara några delar av socialpolitiken. Jag har valt dem som exempel därför att så många av de brister som fortfarande finns inom denna verksamhet har sin upprinnelse just i de här delarna.

Effektivitets- och lönsamhetstänkandet inom arbetslivet har medfört koncentration till allt större enheter och i samband med det en uttionalisering av äldre arbetskraft, av anställda som inte kan visa upp de betyg som begärs eller inte står ut med löpande band eller bullrande arbetsmiljö. Företagen gör en viss vinst på den här utklassningen av människor, och samhället får ta kostnaderna.

Vänsterpartiet kommunisterna har i skilda sammanhang — på såväl det fackliga som det politiska planet — föreslagit åtgärder som skulle innebära genomgripande begränsningar av företagens möjligheter att bedriva en politik som får dessa sociala konsekvenser, främst för enskilda människor men också i form av kostnader för samhället. Dit hör kraven på att avskaffa den beryktade paragraf 32 och att införa vetorätt för anställda vid rationaliseringar och omflyttningar samt i anställningsfrågor.

De allt starkare kraven på mänskligare arbetsförhållanden är självklart främst en reaktion mot den vantrivsel som många känner på arbetsplatsen. Men de är också uttryck för en alltmer utbredd insikt om i hur hög grad arbetsplatsförhållandena inverkar på behovet av socialhjälp. Lönsamhetstänkandet, och inte sådana faktorer som ålder, bristande utbildning osv., är den största orsaken till att antalet utstötta människor ökar och därmed behovet av direkt socialhjälp.

Den här utstötningen av människor ur produktionen är inte den enda faktor inom arbetslivet som påverkar socialhjälpkostnaderna. Dit hör också sådana företeelser som att det under en tioårsperiod inträffar 1,3 miljoner olycksfall i arbetet, 5 000 dödsfall och 25 000 fall med bestående invaliditet.

De försäkringsformer som finns och som de arbetande i detta land har tillkämpat sig steg för steg har dämpat samhällets direkta kostnader men inte helt eliminerat dem. Vi har från vpk:s sida i många år — första gången, tror jag, i början av 1940-talet — sagt att försäkringskomplexet borde inriktas på alla former av inkomstbortfall. Även till årets riksdag har vi en motion som utmynnar i ett yrkande om en utredning och förslag om en allmän socialförsäkring. Denna motion kommer att behandlas i annat sammanhang, men eftersom många av argumenten i den hör hemma också i en allmän socialpolitisk debatt som denna, så

kommer jag att något uppehålla mig vid den. Detta i synnerhet som generaldirektör Bror Rexeds nyligen framförda och i den tidigare debatten många gånger apostroferade förslag om någon form av garanterad ekonomisk trygghet för alla till vissa delar anknyter till våra motiveringar för en allmän socialförsäkring.

Vårt förslag syftar till ett så långt möjligt enhetligt system för alla former av socialpolitiska insatser. Det skulle innebära att man kom ifrån de inslag av tvång och förmynderi som många människor i behov av samhällets stöd fortfarande tycker sig uppleva när de kommer i kontakt med gällande vårdlagar. Behovet av enhetlighet känns naturligtvis starkt bland de hjälpbehövande men också bland de människor som arbetar inom socialvården. Generaldirektör Rexeds förslag — åtminstone vissa delar av det — förefaller att vara ett uttryck för den inställningen.

Ett system av det här slaget skulle trygga försörjningen för barn, åldringar och handikappade och ersätta förlust av inkomst vid sjukdom och arbetslöshet. Rent praktiskt skulle det innebära minskad byråkrati och mindre krångel för den enskilde.

Eftersom vi i vårt förslag utgår ifrån att finansieringen skall ske via statsbudgeten, dvs. skattevägen, men också genom arbetsgivaravgifter och arbetstagares försäkringsavgifter, så bör det även vara realistiskt att ställa i dagens mångomtalade trängda ekonomiska läge — eller den samhällsekonomiska verkligheten, som socialministern talade om.

Men enbart insatser på försäkringssidan löser naturligtvis inte problemen. Rätten till ett meningsfullt arbete måste säkras. För att man skall kunna stoppa utvecklingen mot allt fler utsorterade från arbetsmarknaden måste orsakerna på företagsidan angripas, bl. a. genom ökat inflytande för de anställda i företagen, lagstiftning om arbetsgivaransvar osv. För att säkra rätten till arbete för redan drabbade behövs intensifierade samhälleliga insatser. Bl. a. måste formerna för nuvarande skyddade verkstäder med deras låga löner och andra diskriminerande inslag omprövas.

Tankegången i Bror Rexeds förslag om att det behövs ett slags minimitrygghet för alla i samhället finner jag i sak riktig. Men sådana garantier får naturligtvis inte skapas enbart i syfte att städa upp efter ett produktionssystem som fördärvar människorna och som gör att människor gång på gång slås ut från arbetsmarknaden. Det handlar ju ändå inte bara om pengar. Arbete är inte bara ett sätt att förtjäna till livsuppehållet. Det skall också vara ett sätt för den enskilda människan att känna tillfredsställelse och nå gemenskap med andra. Vi får inte stå likgiltiga för *hur* människor lever och bara se på *av vad* de lever.

Solidariteten med de behövande i samhället — alla de som av skilda orsaker har behov av samhällets stöd, det må vara på grund av sjukdom, handikapp, låga löner osv. — kräver att trygghet skapas för alla dessa. Här kommer jämlikhetsdebatten in i bilden. Men det går inte att blunda för att i växande grad ställer de ökade anspråken på *vidgade* sociala insatser och *ökade* kostnader på det socialpolitiska fältet följande brännande fråga: Efter vilka linjer skall de inkomstöverföringar ske som det här är fråga om? Man kan i debatten kring den frågan utskilja tre huvuddrag.

För det första: Inkomstöverföringar mellan olika samhällsklasser eller

Onsdagen den
22 mars 1972

*Socialdepartemen-
tet m. fl. anslag*

grupper, dvs. mellan kapitalister och arbetare, mellan högre tjänstemannaskikt och arbetare samt med dem jämställda.

För det andra: Inkomstöverföringar mellan olika befolkningsgrupper inom samma samhällsklass – mellan ogifta och gifta, mellan barnlösa familjer och barnfamiljer etc.

För det tredje: Inkomstöverföringar mellan olika perioder i livet – exempelvis mellan perioder av arbete respektive arbetslöshet, sjukdom och friskhet, före och efter pensionsåldern.

Jag tror att frågeställningarna är tillräckligt klara. Vilken betoning vi för vår del vill ge frågan torde också vara klart; det är den förstnämnda. För närvarande får ju de behövande alltför mycket vara med och betala till det stöd som de själva är berättigade att erhålla! Herr Carlshamres Robin Hood-politik är inte särskilt utvecklad, som jag ser det.

I sammanhanget vill jag återknyta till en väsentlig anledning till misären för många människor. Vi måste finna metoder som förhindrar utslagningen på arbetsmarknaden, dvs. som ger alla anställda anställningsrätt och anställningstrygghet, som alltså säkrar rätten till arbete när man redan har ett arbete. Vi måste dessutom finna metoder som tillförsäkrar den enskilde och samhället rätten till arbete då det gamla arbetet har gått förlorat eller då man första gången träder ut på arbetsmarknaden, rätten att få komma in i arbetslivet igen efter en företagsnedläggning, en arbetslöshetsperiod eller en sjukperiod, när den enskilde kan och vill arbeta.

Genom de krav på lönsamhet för varje verksamhet som är utmärkande för produktionslivet i vårt blandekonomiska system har stora grupper av arbetare och vissa tjänstemän hamnat i ett låglöneläge som de har små förhoppningar om att kunna ta sig ur. Låginkomstutredningen och andra undersökningar som gjorts under senare år har gett konkreta belägg för vad detta innebär i fråga om bristande trygghet för dessa grupper. Det är ett faktum att allt större grupper av lågavlönade i dag måste söka socialhjälp t. o. m. för att klara de dagliga hushållsutgifterna.

I de senaste veckornas uppmärksammade debatt om livsmedelspriserna har det framskyttat en viss negativism mot vad man generellt har kallat bidrag. Som ett uttryck för uppfattningen att den lön man får för sitt dagliga arbete borde räcka också till den mat man äter kan den inställningen möjligen förstås. Men i det politiska arbetet för att uppnå större jämlikhet och en annan fördelning av vinsterna i produktionen erfordras ännu så länge förutom en annan pris- och skattepolitik också förbättrade former av stöd till grupper som behöver sådant stöd. Dit hör förbättringar av pensionärernas, barnfamiljernas och de handikappades ekonomiska situation. I alla dessa avseenden kommer vår riksdagsgrupp att även under detta års riksdag verka för förbättrade stödformer. När det gäller pensionärerna kommer en del av våra förslag upp så snart som vid behandlingen av nästa punkt på föredragningslistan. Jag skall därför inte gå in på dessa frågor här.

Herr talman! Jag har uppehållit mig ganska utförligt vid arbetsmarknadspolitikens följder på det socialpolitiska området. Skälen till det har jag redan angett. Det betyder inte att jag finner allt annat gott och väl. Jag nämnde i början bostadspolitiken som ett av de områden där en stor

del av de nuvarande sociala problemen har sin upprinnelse. Den kraftiga inflyttningen till tätorterna har medfört svårösta bostadsproblem. Det ur social synpunkt kanske allvarligaste är den uppdelning som sker på bostadsmarknaden, så att det i vissa bostadsområden förekommer fler splittrade familjer, fler mottagare av socialhjälp och fler socialt avvikande än i andra områden. Det är lätt att föreställa sig följderna av en sådan utveckling. Skillnaderna visar sig inte bara i bostadsstandard utan också i fråga om tillgång till service och kulturella aktiviteter. En lågräntepolitik kombinerad med ett avgörande inflytande från samhällets sida över bostadsmarknaden påverkar socialpolitiken, eftersom det kan ge billigare hyror, och höga hyror är i dag i många fall anledning till att socialhjälpssystemet måste utlösas.

Stadsplaneringen är ett annat viktigt avsnitt, där socialpolitiska aspekter måste anläggas. Missgrepp i det avseendet i olika nybyggnadsområden är uppenbara och de sociala följdverkningarna påtagliga. Här måste socialarbetarnas erfarenheter på olika sätt tas till vara, och lika självklart är att bostadskonsumenter bättre än hittills måste få del i planeringsarbetet. På det sättet skulle säkert kraven på serviceinrättningar av olika slag tidigare komma in i bilden. Jag har sett skrämmande uppgifter om att man vid invigningen av Västra Frölunda centrum i Göteborg kunde räkna till sex färdiga banklokaler, medan det dröjde över tre år innan fritidsgården i området kunde tas i bruk. Serviceinrättningar i bostadsområdena är ju ändå en helt oundgänglig förutsättning för att möta problem på olika håll i samhällslivet. Fungerande fritidslokaler, exempelvis för ungdomen, är en del i samhällets insatser mot alkohol- och narkotikamissbruk. Serviceinrättningar i syfte att underlätta hemarbetet är ett led i en riktig familjepolitik. Lokaler för barntillsyn är nödvändiga, inte bara för föräldrarnas möjligheter att förvärvsarbeta utan också – och viktigast – för barnens möjligheter till en bra tillvaro.

Många av dessa frågor får vi anledning att diskutera mera ingående, när förslagen från exempelvis familjepolitiska kommittén, servicekommittén och andra aktuella utredningar föreligger.

Herr talman! Den tekniska utvecklingen och de förändringar som oavlatligt sker i samhället har, som jag i det föregående i någon mån har försökt belysa, åstadkommit sociala problem. Dessa går inte att slutgiltigt lösa med delreformer inom det socialpolitiska området, men sådana reformer behövs som medel i utformningen av en socialpolitik i det arbetande folkets intresse, en socialpolitik som kan användas som ett instrument för att bryta de nuvarande ekonomiska maktförhållandena.

Herr KARLSSON i Huskvarna (s):

Herr talman! ”Socialpolitiken blir effektiv, först när den kommer alla berörda människor till del och när dessa känner sig tillfredsställda med den. Alltför många människor känner olust inför att söka socialhjälp: man vill inte ha med nykterhetsnämnd, barnavårdsnämnd och andra samhälleliga organ att göra, trots att dessa är avsedda för att ge hjälp och stöd åt människor.” Det är den unge handikappade Nils Olof Johansson som säger så i sin bok Attityder till de handikappade. De orden förtjänar att begrundas.

Onsdagen den
22 mars 1972

*Socialdepartemen-
tet m. fl. anslag*

Jag skulle emellertid lika väl ha kunnat börja med ett citat ur tidningen Nya Norrland, som en dag i januari månad 1972 skriver: "Totalt satsar samhället, d. v. s. staten, landstingen och kommunerna, sammanlagt 35 miljarder kr på den sociala tryggheten. Därav svarar staten för närmare hälften eller nära 17 miljarder kr.

Av den totala summan är det en mycket liten del som går till socialhjälp — bara en enda procent, 350 miljoner kr. Det är viktigt att komma ihåg eftersom borgerliga tidningar, och då företrädesvis moderata sådana," — observera det, herr Carlshamre! — "tycks vilja inbilla läsarna att huvuddelen av socialkostnaderna går till folk 'som lever på socialhjälp, som bara super och slåss och inte vill arbeta'." Det kan finnas skäl att med hjälp av dessa citat försöka bringa rätt i det hela och ge litet perspektiv på själva utgångsläget. De initierade vet att diskussionen om socialpolitiken i dag koncentreras till vad människorna upplever som missförhållanden; man tror att socialhjälp bara uppbärs av människor som är arbetsovilliga eller alkoholister eller av utlänningar som kommer till Sverige för att leva på understöd. På det sista området finns det många exempel att hänvisa till -- jag tänker på hatbrev och liknande.

Jag anser det viktigt att dessa negativa attityder till dem som behöver ta i anspråk de rättigheter som samhället skapat åt sina medborgare inte får breda ut sig. Syftet med socialpolitiken är ju att skapa trygghet för medborgarna i fråga om försörjningen. De bidrag som via socialbudgeten slussas ut till medborgarna i landet har en utjämnande effekt människorna emellan och grupper emellan. Socialpolitiken är ett uttryck för samhällslig solidaritet. Det är genom insatserna på det socialpolitiska fältet som vi har kunnat föra en utjämnande politik, och den måste vi fortsätta att föra i framtiden. Det kan om socialpolitiken sägas att man med skatterna som medel ger trygghet åt människor som har lägre inkomster. Det är också en solidaritetshandling.

Jag skall be att få gå tillbaka litet grand i tiden. När man har hört herrar Carlshamre och Hamrin tala får man nämligen ett intryck av att det är de borgerliga som skulle vara och tiderna igenom skulle ha varit de pådrivande när det gäller socialpolitiken. I själva verket är det så att man från socialdemokratins sida ständigt fått föra en hård kamp för att få igenom sociala reformer -- det finns många exempel på det. Jag kan bara nämna allmänna tilläggspensioneringens genomförande. Därför kan man inte ta så allvarligt på vad herrar Carlshamre och Hamrin sagt i det avseendet i dag.

När de borgerliga talarna försöker breda ut sig och påstår att det är de som är pådrivande i de socialpolitiska sammanhangen, ber jag på det allvarligaste att få protestera. Den allra hårdaste striden har vi fått föra mot högern, mot dem som i dag kallar sig moderater. Det har sannerligen inte varit någon moderation på deras motstånd mot socialpolitiken genom tiderna. Jag kanske i det sammanhanget kan få erinra om vad den konservative nationalekonomen Gustav Cassel sade, när man 1913 införde folkpensionerna i vårt land. Han spådde då att vi, om reformen infördes, på 1970-talet skulle ha kalhuggit våra skogar ända upp till Dalälven för att klara finansieringen. Visst har man kalhuggit våra skogar på många ställen, men inte beror det på folkpensionen, utan det har man

gjort av helt andra skäl. Professorer och politik har naturligtvis sina konsekvenser — det har vi sett också inom andra partier där man haft politiska professorer som framträdande personligheter.

Men det är inte bara Gustav Cassel som varnat för de socialpolitiska åtgärderna — även dagens moderata partiledare, Gösta Bohman, har hävdat att socialpolitiken i vårt land skulle kosta 30 miljarder kronor. Skillnaden i betraktelsesätt mellan Gustav Cassel och Gösta Bohman är sannerligen inte så rasande stor.

Men även folkpartiet har ställt sig på motståndarsidan. Jag kanske, för att gå litet längre tillbaka, får erinra om vad folkpartiets dåvarande ledare, Andersson i Rasjön, sade 1936, då socialdemokraterna ville genomföra en förbättring för de gamla på dyrorna. Han sade att det var att fastlåsa pensionsstandarden alldeles för högt för dem som då fick del av den reformen. Så lät det då, herr Hamrin! Jag kanske också kan få erinra om vad Bertil Ohlin vid flera tillfällen gav uttryck för: att socialdemokraterna genom sin utjämningspolitik och sin nivellering var alldeles för överdrivna i sitt sätt att försöka skapa en jämlikhet i samhället. — Det kan vara nyttigt att få återge dessa uttalanden för herrarna, som nu vill framstå såsom mer reformvänliga än vi andra.

Inte heller centerpartiet kan åberopa sig på särskilt goda insatser i de lägen där det haft möjlighet att föra en egen socialpolitik. Centerpartiet har väl erfarenheter från de tillfällen då det i samverkan med oss i regeringsställning varit med om att genomföra en del sociala reformer. När man emellertid kommer ut i de olika kommunerna och ser hur centerns företrädare agerar där de har möjlighet att styra kommunalpolitiken imponeras man inte särskilt mycket av de sociala reformer som görs eller den "radikalism" som finns på den borgerliga sidan.

Efter den här historiska återblicken, som jag tror att det är nödvändigt att göra för att få litet perspektiv på det hela, skulle jag vilja understryka att de problem som det moderna samhället onekligen skapar inte medför ett minskat utan ett ökat behov av socialpolitiska insatser. Otryggheten i dagens samhälle som många människor upplever i strukturrationaliseringens och omflyttningarnas värld innebär ett ökat behov av sociala insatser på olika områden. Svårigheter för äldre och handikappade att få sin service ordnad innebär ett ökat krav på samhället; den äldre arbetskraften, som blir utslagen, måste också få trygghet.

Jag vill understryka, med anledning av vad fru Marklund sade tidigare, att man ändå inte har skjutit dessa människor åt sidan. Genom de insatser — framför allt när det gäller att skapa trygghet åt äldre — som redan gjorts och genom de förbättringar av förtidspensionerna som kommer att föreslås i den proposition som nu är på väg åstadkommer man ett verkligt gott skydd från samhällets sida just för de människor som blir utslagna ur industrin.

Herr Carlshamre talade om brister i dagens samhälle. När det gäller de människor som slås ut av det privata näringslivet vill jag säga till honom att det är där samhället måste gå in med sina resurser för att ge dem den trygghet som de eljest inte skulle ha. — Jag tror att det finns anledning att peka också på detta.

På snart sagt alla områden i vårt samhälle fordras alltså i dag en ökad

Onsdagen den
22 mars 1972

*Socialdepartemen-
tet m. fl. anslag*

aktivitet hos stat, kommuner och landsting för att klara medborgarnas behov och för att ge dem den försörjning och den trygghet de har rätt att kräva. Nya orsaker uppstår ständigt för att kräva ökade samhällsinsatser på det här området. Nedgången i sysselsättningen har orsakat arbetslöshet, som i sin tur medfört behov av en kraftigare satsning på arbetsmarknadspolitiken men också av direkt ekonomiskt stöd via kommunernas socialvård. Missanpassning i samhället, alkoholmissbruk och missbruk av narkotika medför också ett ökat behov när det gäller vårdinsatser från samhällets sida, men även när det gäller kontanthjälp åt dem som har kommit på sned.

Kontaktsvårigheter skapar onekligen problem — det gäller både våra invandrare och, kanske inte minst, de stilla i samhället som inte hörs men som ändå har svårigheter att finna sig till rätta och att komma till tals med myndigheter osv. Som riksdagsmän får vi ofta samtal från människor som är i den belägenheten, folk som kanske kommer bort i den byråkratiska hanteringen, de som känner sig utstötta på något vis. Jag fick häromdagen ett samtal från en kvinna, som påstod att hon hade skrivit ett brev till en kommunal myndighet för länge sedan, men inte fått svar från denna myndighet. Sådant inträffar, även om jag inte på något sätt — det vill jag absolut poängtera — vill påstå att våra socialtjänstemän inte skulle nedlägga ett gott arbete och också se till att de svarar på brev. Men allting kan inträffa, papper kan komma bort i hanteringen.

Också ett annat fall har relaterats för mig. En kvinna, som var i verkligt behov av social hjälp och bad om sådan, fick till svar att hon måste återkomma, eftersom socialvårdsbyrån var stängd. I detta fall kunde saken rättas till tack vare en förtroendemans insats. Det är klart att man får uppleva också denna sida av problematiken, alltså att många människor blir något satta åt sidan, eftersom de kanske inte är så värst påstridiga. Det finns all anledning att uppmärksamma även detta problem, när man diskuterar socialpolitiska insatser.

Jag vill också understryka att det är fråga om ett kontakt- och informationsproblem. Om medborgarna finge besked och underrättades om sina rättigheter, skulle det vara enklare. Socialdepartementets socialkatalog, som utgavs för något år sedan, är ett bra initiativ. Det kan följas av flera. I dagarna, när vi diskuterar reklamskatt och svårigheterna för tidningarna att klara sin ekonomi, borde en ökad samhällsannonsering vara angelägen för att orientera människorna om nyheter i lagstiftning och liknande. Annonseringen skulle kunna ha den dubbelsidiga verkan att informera medborgarna om deras rättigheter och samtidigt ge ett stöd till pressen.

För något år sedan, ungefär vid denna tidpunkt, diskuterade vi i riksdagen de nyfattigas problem. Vi kommer väl tillbaka till det problemet senare, när vi skall behandla en motion om de politiskt fattiga. Ibland kan man göra den reflexionen när man läser motioner, att det också finns politiskt fattiga riksdagsledamöter.

Förra året startades en kampanj kring människor som hade inkomster på 40 000 kronor och däröver. Därvid framhölls att marginalskatteerna slog så hårt att dessa människor kom på obestånd och måste anlita

Onsdagen den
22 mars 1972

*Socialdepartemen-
tet m. fl. anslag*

socialvården. Det har varit ganska tyst om denna kampanj, sedan denna debatt hölls i riksdagen i fjol, men man hör den påtalas ibland, framför allt av talesmän för moderaterna. Herr Carlshamre snuddade vid detta problem, när han talade om skattefrågan. Jag skall återkomma och kommentera denna sak senare.

Jag vill gärna säga att jag inte har mycket till övers för talet om de s. k. nyfattiga. Men det är uppenbart att människor kommer i kläm på grund av höga hyror, låga inkomster, stora resekostnader osv., så nog finns det besvärligheter för familjer både i och utanför Skärholmen.

Det är mot den bakgrund som jag har tecknat av människor med låga inkomster och försörjningsproblem som man skall se det utspel som socialstyrelsens generaldirektör Bror Rexed gjorde häromdagen, när han talade om medborgarlönen. Det är enligt min mening felaktigt att som Expressen och Svenska Dagbladet gör avfärda socialstyrelsens chefs utspel såsom ett hugskott. Vi får säkerligen tillfälle att komma tillbaka till den diskussionen. När Bror Rexed säger att tanken bör bli föremål för någon form av utredning, vill jag gärna understryka att det inte kan vara fel att göra så. Detta är naturligtvis inte en reform som kan genomföras omedelbart, utan den måste ses i ett mera långsiktigt perspektiv. Men att avfärda förslaget som ett hugskott vägrar i varje fall jag att göra. Jag önskar alltså Bror Rexeds tankar en god behandling. Hur pass realistiska de kan vara vid ett mera genomgripande skärskådande får naturligtvis framtiden utvisa.

Jag såg i en borgerlig tidning häromdagen en artikel, där det stod att halva Sveriges befolkning lever av bidrag av olika slag. De i den borgerliga propagandan så populära Skärholmsfruarna har ju sagt att man inte kan leva på bidrag. I själva verket är ju båda dessa påståenden helt felaktiga. Det är väl knappast barnbidragen eller folkpensionerna man tänker på, när man talar om socialbidrag — ja, knappast bostadstilläggen eller studiebidragen heller. Vad man avser är, som jag inledningsvis citerade ur Nya Norrland, den kommunala socialhjälp. Ändå är den, som jag underströk tidigare, bara 1 procent av de samlade socialutgifterna som staten, kommunerna och landstingen har, men det är denna enstaka procent som debatten i stort sett rör sig om. Många har för sig att det bara är att anmäla sig på en socialvårdsbyrå — sedan rinner pengarna in. Det är klart att många människor reagerar mot sådana artiklar som den Svenska Dagbladet hade för något år sedan om den amerikanske desertören, som fick bo på ett hotell i Stockholm och, om jag minns rätt, hade 5 900 kronor i bidrag i månaden. Man tror att det brukar gå till på det sättet, men i verkligheten är det ju, som alla som sitter här rimligen bör veta, inte så rasande lätt att erhålla socialhjälp.

Man bör vara på det klara med att socialhjälp är en del av socialvården och att den procent som det rör sig om utbetalas till — herr Carlshamre nämnde siffran — 500 000 personer. Jag har ingenting att invända mot den siffran; den är säkerligen riktig. Av dessa var ungefär 150 000 barn. Om man slår ut socialvårdskostnaderna på hela befolkningen, innebär det att var och en betalar 45 kronor om året och att av varje hundralapp som vi betalar i kommunalskatt i genomsnitt 45 öre går till socialhjälp. De som får socialhjälp får i genomsnitt mindre än 800

Onsdagen den
22 mars 1972

*Socialdepartemen-
tet m. fl. anslag*

kronor om året. Jag tycker det är viktigt att man håller de siffrorna i minnet. Av kommunernas skatteinkomster går ca 2 procent till socialhjälpen och av kommunernas sociala kostnader går mindre än 10 procent till denna hjälp.

Det gjordes en undersökning härförleden som visade att endast 3 procent av de tillfrågade gav rätt svar på frågan, hur stor socialhjälpen var, medan hela 7,5 procent trodde att den uppgick till över 50 procent av socialpolitikens kostnader. Jag tycker detta visar hur dålig informationen till medborgarna är just på den punkten. Därför är det inte så underligt att många människor reagerar som de gör.

En annan undersökning som nyligen gjorts visar att det är arbetargrupperna som är mest emot socialhjälpen. Detta är i och för sig ingenting onaturligt, eftersom de är vana vid att själva klara sina utgifter, att slita hårt för sitt eget uppehälle och göra rätt för sig. Om de då upplever den bild som jag tecknade i den här undersökningen så, att det skulle vara lätt att få socialhjälp, är det självklart att de ställer sig negativa i sina reaktioner. Här är det, menar jag, angeläget att upplysning lämnas och information ges. Okunnighet och ovilja får inte styra vårt socialpolitiska handlande.

Det är också lika illa när man hör en del människor ta upp ungdomsvårdsskolorna och rekommendera prygel som straff för de där intagna ungdomarna – precis som om de flesta av dem inte hade fått mer än tillräckligt med stryk i sina dagar, men mindre av kärlek och vänligt bemötande. Ett studium av akterna vid våra ungdomsvårdsskolor visar detta.

När man kommer in på ungdoms-, alkoholism- och narkomansidan finns det anledning att understryka att mera stöd bör ges åt de ideella organisationer som arbetar på det fältet. Socialutskottet har, såsom framgår av betänkande nr 5, anvisat att man nästa år bör komma med ett ordentligt handtag just till de organisationerna och jag vill gärna rekommendera det.

När det gäller handikappvården vill jag understryka att det verkligen har gjorts en mycket kraftig insats här under de senaste tio åren. En mångdubbling av samhällsomkostnaderna har skett, men så är det också ett mycket viktigt avsnitt av vårt samhälle som det gäller.

Här vill jag säga, eftersom Rune Gustavsson tog upp frågan om pensionsåldern, att samtidigt med att man talar om en sänkning av pensionsåldern – som naturligtvis kommer – är det angeläget att man också löser de unga handikappades pensionsproblem och ser till att det blir en bättre ordning och att de får bättre ekonomiskt handtag än vad de för närvarande har. Det tillkommer pensionsålderskommittén att utreda den frågan, och jag hoppas att förslag om detta så småningom skall komma. Jag vill understryka att det sannerligen är viktigt att så sker.

Herr talman! Jag har bara kunnat snudda vid några av de sociala problem som möter i dagens samhälle, och det är klart att vi under den fortsatta diskussionen om de olika punkterna kommer tillbaka med synpunkter och kommentarer i de aktuella fallen. Jag vill bara som en sammanfattning av detta lilla anförande säga att vad som behövs på det socialpolitiska fältet är både en socialhjälp och en socialvård som ger

skydd åt de människor som kommer i kläm i samhället. Försäkringsskyddet måste kompletteras med en socialhjälp som kan vara individuell och träda till när annat ekonomiskt bidrag har upphört att gälla. Vi måste lära människorna att socialhjälp och socialvård inte är någon nådegåva. Okunnighet och ovilja måste bekämpas. Det är varje människas rättighet att erhålla socialhjälp när så behövs. Vi måste söka skapa en god social miljö och förebygga sociala risker och otrygghet. Vi måste ge hela socialvården en serviceinriktning och vi skall även inrikta den sociala forskningen på att främja socialvården och åstadkomma en demokratisk utveckling på det fältet.

Sakligheten i socialpolitiken är avgörande för att den skall accepteras av alla medborgare, och det är där som vi politiker har ett stort ansvar att ge människorna den information som är nödvändig för att de rätt uppfattar sina rättigheter i vårt svenska samhälle.

Låt mig sedan bara ta upp ett par av de inlägg som gjordes. Jag har ingen speciell kommentar till vad herr Rune Gustavsson sade. Men jag tyckte att herr Hamrins tal var en enda litanian. Allting betraktades pessimistiskt, allt var dåligt osv.

Hur skulle det vara om folkpartiet övergav det betraktelsesättet och i stället gav sig in på en ordentlig diskussion om de centrala problemen? Sedan är det klart att herr Hamrin inte kan komma förbi att folkpartiet under årens lopp bjudit över i vissa ting men att när partiet självt – här understryker jag vad jag sade i mina tidigare lämnade citat – hade möjlighet att driva en socialpolitisk linje, blev insatserna inte så stora. Därför måste man betrakta folkpartiets resonemang som snällt, välvilligt och välmenande. Men i praktiken finns det inte någon särskild handlingskraft bakom de motioner som folkpartiet kommer med.

Herr Hamrin tog upp frågan om narkotika och gifter. Jag vill gärna understryka att narkotikamissbruket naturligtvis är ett av vårt samhälles gissel. Där finns det all anledning för oss att gemensamt söka ta de krafttag som behövs. Men man kan å andra sidan inte den ena gången tala om att vi har ett hårt skattetryck och å andra sidan kräva ökade insatser. Det måste vara logik i all politik.

Och så var det herr Carlshamre, som lever kvar i mångt och mycket i de gamla betraktelsesätt som man så väl känner igen från högerens dagar. Det är inte så länge sedan vi hade en högerledare som sade att socialpolitikens enda uppgift egentligen var att lindra nöden. Även om jag inte fränkänner herr Carlshamre sociala ambitioner, måste jag säga att hela hans resonemang gick i den riktningen. Det skiljer inte mycket mellan den gamla högerens uppfattning och de nya moderaternas. Jag kanske skall säga till herr Carlshamre, när han talar om otryggheten osv., att då människorna slås ut från arbetsplatserna, när det enskilda näringslivet har misslyckats och då samhället måste gripa in, då talar man från moderaternas sida om den dyra administrationen av transfereringarna, då talar man om Robin Hood-mentalitet osv. Jag förstod inte riktigt herr Carlshamres resonemang om administrationskostnader och liknande. Låt oss titta på två saker: sjukförsäkringen och allmänna tilläggspensioneringen. Jag vågar påstå att inget pensionssystem i någon annan del av världen har så små administrationskostnader som det här är fråga om.

Onsdagen den
22 mars 1972

*Socialdepartemen-
tet m. fl. anslag*

Herr Carlshamre kan väl aldrig drömma sig tillbaka till den tiden då de fattiga människorna bokstavligen talat fick stå med mössan i hand och truga om en eller annan slant till sitt uppehälle? Därför är talet från moderaternas sida i dag om otrygghet ett falskt tal. Den verkliga otryggheten i samhället upplevde man då herr Carlshamres föregångare styrde i våra kommuner och styrde i den svenska staten.

Men, herr Carlshamre, resonemanget om skatten är också intressant. Han vill ge sken av att det bara gällde att växla pengar, som herr Hjalmarson på sin tid talade om.

Om herr Carlshamre analyserar det svenska skattesystemet blir han på det klara med att det som verkligen tynger i dag för de små inkomsttagarna är kommunalskatterna och landstingsskatterna. Det är ett stort problem hur man skall klara den sidan. Men nu har ni ju fått igenom en utredning som skall undersöka kostnadsfördelningen mellan stat och kommun.

Jag vill dock betona att det är väldigt svårt att höja det sammanlagda skattetrycket. Vi har höga skatter i vårt land, det vill jag gärna erkänna. Men om man då säger att det är att växla pengar, att skatterna tynger barnfamiljerna osv., skall man komma ihåg att efter den skatteomläggning som gjordes förra året, med införande av moms och sänkning av skatteskalorna framför allt för de lägre inkomsttagarna, betalar i realiteten de lägre inkomsttagarna mycket litet i direkt statsskatt. Många betalar knappast någonting alls, medan de i barnbidrag och bostadstillägg får ett kraftigt tillskott från statens sida.

De transfereringar som herr Carlshamre, jag skall inte säga föraktfullt talar om, men i varje fall något litet nonchalant berör, är de transfereringar som de flesta barnfamiljer och låginkomsttagare i dag skall klara sig på.

Så mycket är klart, herr Carlshamre, att vi inte kan tänka oss att ge avkall på transfereringarna, därför att de är det sätt vi har att via statskassan se till att de mindre inkomsttagarna får den trygghet som de väl behöver.

Herr Carlshamre kan ju säga, att egentligen var det ett citat ur Göteborgs-Posten när han talade om statsbidrag osv. på skatten. Men det låg väl också litet egna tankar bakom det herr Carlshamre hade att säga.

Till fru Marklund skulle jag bara vilja uttala att jag på en punkt är helt överens med henne. Den otrygghet som har rått på arbetsmarknaden med att många äldre människor fått gå ut från förvärvslivet, inte har en chans att få ett jobb, det är ett stort dilemma i svenskt samhällsliv i dag. Men jag poängterar vad jag sade förut: en proposition väntas om förbättrad förtidspensionering — det är ett av förslagen för att åstadkomma förbättringar och skydd åt den äldre arbetskraften. Uppsägningskyddet, det må jag väl också betona, nonchaleras av en del arbetsgivare genom att de har en rullande uppsägning. Vi måste se till att man också täpper till den luckan.

Jag är också helt överens om att när människorna slås ut från arbetsmarknaden, då skall ett starkt samhälle skydda dem, så att de inte helt blir lidande på att det finns företag och andra som i en konjunkturnedgång sätter dem åt sidan.

Vad sedan beträffar medinflytandet från de anställdas sida tycker jag det är riktigt att det skall ökas, och det kommer också att ökas enligt det lagstiftningsförslag som riksdagen kommer att få ta ställning till, kanske inom en ganska kort tid.

Beträffande fru Marklunds resonemang om att vi måste ha en annan skattepolitik och prispolitik skall jag inte ge mig in på någon ny Skärholmsdebatt, och jag skall inte heller ta upp frågan om lågprislinje på den punkten. Men jag kanske får erinra fru Marklund om att det kommunistiska partiets förslag om "bort med momsen på livsmedel" är ett illusionsnummer av första klass.

När fru Marklund säger att vi måste ha en ny politik i det avseendet är det en orealistisk tanke som fru Marklund för fram, eftersom ni inte har täckning för förslaget i ekonomiskt avseende. Ni kan säga att ni skall ta bort försvaret, men för det har ni inte majoriteten av det svenska folket med er. Ni kan säga att ni skall höja bolagsskatten, och det kanske man kan göra i ett visst läge, men det går naturligtvis inte att höja den hur mycket som helst, och för övrigt ger det inte så mycket pengar. Varje del av de kommunistiska förslagen är behäftad med det felet att den tyvärr inte är realistiskt genomförbar. Det ger inte staten de pengar som behövs för att föra en socialpolitik i utjämningssyfte som vi måste ha in pengar till.

Herr GUSTAVSSON i Alvesta (c) kort genmäle:

Herr talman! Utskottets ordförande hann med att i sin historieskrivning dela ut en hel del rallarsvingar, och någon var riktad mot centern, även om den inte direkt träffade. Centern kan inte återopa sig på någon större vilja till socialpolitiska insatser, menade herr Göran Karlsson och nämnde hur det stod till i en del kommuner. Det skulle ha varit intressant om herr Göran Karlsson hade tagit fram något exempel.

Om jag inte missminner mig, hade vi 1965 utgifter för de kommunala bostadstilläggen på ungefär 200 miljoner kronor, och i årets budget räknar man med 1 150 miljoner, vilket alltså innebär en betydande kostnadsövertäckning på kommunerna. Herr Sträng har vid något tillfälle sagt att kommunerna förbrukar för mycket pengar. Hur skall man egentligen ha det, herr Göran Karlsson?

Generaldirektör Rexeds utspel är ju rätt intressant. Det var mycket intressant att höra att herr Göran Karlsson apropå detta sade: Jag vägrar att avfärda det som ett hugskott. Det kan inte vara fel att utreda den här frågan.

Herr Göran Karlsson skall inte vara bekymrad för att han under flera år gått emot förslag om en utredning i frågan i riksdagen. Om jag inte missminner mig, hade centern den första partimotionen om en utredning om ett minimilönesystem 1968. I så fall hade vi en sådan motion också 1969 och 1970, som behandlades i andra lagutskottet. Vidare väcktes en motion, nr 708, till 1971 års riksdag, som behandlades i socialförsäkringsutskottet, och dessutom finns en motion till årets riksdag, nämligen motionen 839. Jag tror inte den är behandlad, och i så fall har ju herr Göran Karlsson möjligheten att rösta för en utredning av den här frågan.

Jag är medveten om att ett sådant system inte kan genomföras just i

dagsläget, men liksom herr Göran Karlsson menar jag, att det kan vara någonting som man kan ha med i de långsiktiga planerna och bedömningarna. Då bör man kunna få fram någonting av det.

Det var en annan sak som herr Göran Karlsson tog upp och där jag vill helt instämma med honom. Det gällde hans återopande av utredningen angående de unga invalidernas pensionsfråga. Jag vill helt instämma i att det är en mycket väsentlig fråga, och jag hoppas att det skall gå att lösa den.

Herr HAMRIN (fp) kort genmäle:

Herr talman! Det är en ganska egendomlig debattmetod som socialutskottets ordförande använder sig av. Trots alla de besvärliga problem och bekymmer vi har för dagen störtar sig herr Göran Karlsson huvudstupa in i de frågor som vi har löst på 1920- och 1930-talen, i vissa fall i samverkan, i andra fall med olika meningar om hur de skulle lösas. Också 1940- och 1950-talens problem togs upp. Låt mig bara konstatera att om man gör en historieskrivning på det sättet, bör man också komma ihåg vem som lade fram det första förslaget om folkpensionering, vem som stred för och genomförde indexregleringen inom folkpensioneringen, trots envetet motstånd från socialdemokraterna. Det var Karl Staaff i det första fallet, och det var folkpartiet i det andra fallet.

Men det må vara hur som helst med forntiden; jag tycker det är dagens problem vi skall försöka att ta itu med och dagens problem vi skall försöka klara av. Nu har redan herr Gustavsson i Alvesta verkningsfullt framhållit hur det ligger till med den av generaldirektör Rexed framförda tanken på medborgarlön. Vi har möjligheter, herr Göran Karlsson, att samfällt rösta igenom en utredning av frågan redan i vår.

Jag kan tillägga att det dock förutsätter en omvändelse från socialdemokratiskt håll. Jag kan citera från debatten hösten 1971 då det gällde ett förslag från mittenpartierna att få fram en utredning rörande just den fråga som det här gäller. Ett flertal riksdagsmotioner har väckts under senare år, den senaste debatterades i november 1971. Då menade socialdemokraterna att en utredning var obehövlig. Några axplock ur herr Fredrikssons, socialdemokrat, anförande belyser oviljan till nytänkande. Han sade bl. a.: "Vi tror inte på detta, det skulle slå sönder det nuvarande systemet, och det skulle vara att ta ett steg tillbaka, och jag är mycket skeptisk, det hela är ganska luddigt och illa genomtänkt."

Det var som sagt hösten 1971. Det är möjligt att herr Göran Karlsson hade en annan uppfattning redan då, men den kom i varje fall inte till uttryck i riksdagens protokoll.

"Jag har inte mycket till övers för de s. k. nyfattiga." Citatet är från herr Göran Karlssons anförande, och det är ganska intressant. Det beror väl på vad man menar med de nyfattiga. Det är de som har det besvärligt med höga boendekostnader och som har svårt att få debet och kredit att gå ihop. Det är unga barnfamiljer som flyttar in i bostäder, där de inte klarar sin ekonomi. Herr Karlsson har föga till övers för dessa.

Herr CARLSHAMRE (m) kort genmäle:

Herr talman! Det finns en politisk fattigdom, skriver en motionär. Det finns t. o. m. politiskt fattiga riksdagsmän, tillfogar herr Göran Karlsson i Huskvarna. Låt mig tillägga: Det finns t. o. m. politiskt fattiga utskottsordförande. Det är en reflexion som man inte kan hålla tillbaka, när man hör herr Göran Karlsson dra i gång ett anförande som helt ställer socialutskottets ordförande vid sidan av den debatt som vi för här i dag.

Här har vi börjat en allvarlig diskussion om principiella stora problem som vi har på det socialpolitiska området. Diskussionen har förts, enligt min bedömning, tämligen sakligt och med ömsesidig respekt bland dem som har deltagit i den, utan utfall, giftigheter och personangrepp, allt detta fram till det ögonblick då socialutskottets ordförande herr Göran Karlsson i Huskvarna bestiger talarstolen.

Det finns inte mycket att bemöta i det herr Göran Karlsson sade, eftersom det var ett sammelsurium av feluppgifter och missuppfattningar. Låt mig bara ta upp en enda detaljfråga, den om socialhjälp. Herr Göran Karlsson borde ha uppfattat att ingen från denna talarstol har angripit socialhjälp som hjälpform. Vi har beklagat att den inte fyller sin funktion såsom den var avsedd att göra, därför att den har blivit belastad med andra uppgifter som den aldrig borde ha fått, men det är en helt annan sak.

"Jag har inte mycket till övers för de nyfattiga" – herr Hamrin har redan citerat herr Göran Karlsson på den punkten. Men, Göran Karlsson, det problem som vi kallar för nyfattigdomen är en avgörande orsak till den ökade socialhjälp, som jag hoppas Göran Karlsson vill se och som i varje fall jag vill se återupprättad som en effektiv, mänsklig hjälpform sådan den är avsedd att vara.

Om Göran Karlsson vill göra en historieskrivning och gå tillbaka till forntiden bör han åtminstone ge korrekta uppgifter. Herr Hamrin har redan påpekat att det var en liberal regering som genomförde den första folkpensionsreformen. Jag kan väl få dra mitt strå till stacken genom att påpeka att det förslag som denna liberala regering framlade var utarbetat av den närmast föregående högerregeringen under Arvid Lindman.

Men, Göran Karlsson, jag tror inte det är stor idé att diskutera på detta sätt. Vi fick mot slutet av herr Karlssons anförande förklaringen till att det blev som det blev. "Jag förstod inte riktigt", sade herr Göran Karlsson, och det visade han när han lyckades tolka mitt parentetiska resonemang om administrationskostnaderna tvärt emot vad jag sade. Jag har samma uppfattning som han, att administrationskostnaderna inte drar någon otillbörlig stor del av totalkostnaderna. Jag vill förstärka Göran Karlssons ord på denna punkt från "jag förstod inte riktigt" till "jag förstod inte ett ord".

Fru MARKLUND (vpk) kort genmäle:

Herr talman! De väntade förbättringarna av möjligheterna att få förtidspension anges av herr Karlsson i Huskvarna som ett skydd för dem som slås ut från produktionen. De förbättringarna är viktiga och skall noteras precis som förbättringarna i uppsägningskyddet. Också i det stycket finns det fortfarande brister. Vi har påtalat en del av dem i en

Nr 45

Onsdagen den
22 mars 1972

*Socialdepartemen-
tet m. fl. anslag*

Onsdagen den
22 mars 1972

*Socialdepartemen-
tet m. fl. anslag*

motion, där vi kräver lagstiftning för att säkra anställningstryggheten respektive rätten till arbete för olika grupper av handikappade, som på grund av sjukdom, nedsatt arbetsförmåga eller företagsnedläggningar har förlorat sitt arbete.

Det är självklart att utslitna arbetare skall ha rätt till en tidigare pensionering, men att vi nu får en sådan förbättring får inte skjutas fram som ett försvar för att människor slits ut i produktionen. Det handlar ju om att gå emot diskriminering av arbetskraften och gå emot den brutala behandlingen av människor som fortfarande försiggår i industrin. Den delen av mitt resonemang kanske herr Karlsson missade, men det är för mig det viktigaste.

Jag noterar sedan med glädje att herr Karlsson är överens med mig om mina synpunkter på otryggheten på arbetsmarknaden för stora grupper i samhället.

Sedan kommer herr Karlsson in på våra förslag i skatte- och prispolitiskt avseende. Jag vidhåller naturligtvis att det krävs en annan skatte- och prispolitik för att vi skall nå den utjämning som vi från vårt håll arbetar för. Eftersom debatten rör socialpolitiska frågor betonade jag att det behövs fortsatta förbättringar av det ekonomiska stödet till grupper som behöver ett stöd.

Herr Karlssons uppfattningar om vårt krav på att ta bort momsen på livsmedel har vädrats tidigare i debatter här i kammaren och då bemötts med starka sakskalet från vårt håll. Den debatten kommer alldeles säkert att fortsätta. Eftersom herr Karlsson har underlättat uppgiften för mig genom att också nämna vårt förslag om hur inkomstbortfallet skall kompenseras, behöver jag inte gå in på det.

Under detta anförande övertog herr förste vice talmannen ledningen av kammarens förhandlingar.

Herr KARLSSON i Huskvarna (s) kort genmäle:

Herr talman! Herr Rune Gustavsson sade att kostnaderna för bostadstilläggen har ökat. Det är riktigt, men jag vill erinra om att riksdagen i samband med behandlingen av konjunkturpropositionen förra hösten gav ett kraftigt stöd åt kommunerna. De fick stöd i form av en satsning på barnstugorna men också i form av en uppräknin g av statens stöd till kommunala bostadstillägg.

Herr Gustavsson talade också om centerpartiets förflutna. Jag framhöll att centern har haft en nyanserad uppfattning i dessa frågor genom att partiet har samverkat med oss, och den bedömningen står jag för. Hur jag sedan skall rösta när vi behandlar centerpartiets förslag, som inte är riktigt lika med generaldirektör Rexeds propå, återstår att se. Jag kan inte ge besked om det i dag, utan jag vill först se vad utskottets skrivning innehåller.

Herr Hamrin sade att jag kästade mig huvudstupa in i historien. Nej, herr Hamrin, det gjorde jag inte. Jag begriper så väl att herr Hamrin och herr Carlshamre känner sig skakade över sina egna partiets förflutna i de här frågorna. Att jag träffade rätt märks av deras reaktion. De sökte inte bemöta ett enda av de påståenden jag gjorde. Herr Carlshamre svängde sig

med att det inte finns någonting att bemöta, eftersom jag hade gjort personangrepp. Har jag gjort något som helst personangrepp i mitt anförande? Herr Carlshamre måste ha livlig fantasi om han kan säga någonting sådant.

Vad jag sade om de nyfattiga var att jag inte har någonting till övers för snyftkampanjen för de nyfattiga, och det står jag fast vid.

Herr Carlshamre försökte betygsätta mig. Jag får väl vara tacksam för att en moderat betygsätter mig på det sättet. Det vore värre om jag fick medhåll från det moderata partiets sida när det gäller socialpolitiken med hänsyn till vad jag sade förut om partiets inställning tidigare.

Sedan vill jag bara säga några ord till fru Marklund. Jag har full förståelse för hennes svårigheter att ge sig in i en skattedebatt. Det är inte heller det som avses, men jag tog upp det kommunistiska partiets förslag i fråga om pris- och skattepolitiken för att visa att det tyvärr inte ger den täckning för inkomstbortfallet som skulle behövas.

Herr GUSTAVSSON i Alvesta (c) kort genmäle:

Herr talman! Enligt herr Karlssons i Huskvarna uttalande är det alltså inte sakinnehållet i ett förslag som är avgörande, utan vem som har framfört det. Det skulle vara intressant att höra herr Karlsson klargöra vad det är för skillnad mellan innehållet i de motioner som tidigare har väckts och det förslag som generaldirektör Rexed har fört fram.

Vad beträffar kostnaderna vill jag säga att det ökade statsbidrag som riksdagen beslöt förra året innebär en mycket liten kompensation för kommunernas ökade kostnader. Jag anförde i mitt första anförande siffror som visade kostnadsutvecklingen för de kommunala bostadstilläggen, KBT. De kostnader som kommunerna har för dessa utgör mer än hälften av det belopp som kommunerna erhåller i skatteutjämningsbidrag.

Herr HAMRIN (fp) kort genmäle:

Herr talman! Först ett konstaterande: Den moderna socialliberalismen har ingen anledning att skämmas för sitt förflutna i sociala frågor. Jag skall gärna ta upp en debatt om den saken med herr Göran Karlsson vid ett annat tillfälle — tyvärr räcker inte tiden till nu.

Herr Karlsson kom nu in på sakliga frågor. Det föranleddes av mitt påpekande om hans yttrande att han inte har mycket till övers för de s. k. nyfattiga, nu reviderat till att han inte har mycket till övers för snyftkampanjen. Det kanske behövs någon förklaring vad denna "snyftkampanj" avser. Jag har förut påpekat att sakfrågan gäller hur de låginkomsttagare och barnfamiljer som får relativt höga boendekostnader skall kunna klara sin ekonomi i dagens samhälle.

Låt mig också påpeka att man naturligtvis skall avvakta det utskottsbetänkande som kommer att föreligga i frågan om medborgarlön. Det gäller dock här ett förslag om en utredning rörande konsekvenserna av och möjligheten att genomföra ett system i likhet med det som Rexed nyligen har föreslagit. Det är inte svårt att redan nu ta ställning till om man önskar eller inte önskar en sådan utredning. Jag avvaktar alltså med spänning herr Göran Karlssons ställningstagande när utskottsbetänkandet föreligger i frågan.

Fru MARKLUND (vpk) kort genmäle:

Herr talman! Jag vill bara notera en oklarhet i herr Karlssons i Huskvarna sätt att argumentera. Först säger han att han förstår att jag har svårigheter att ge mig in i en skattepolitisk debatt. Sedan säger han att vi inte skall ha någon skattepolitisk debatt.

Debatten om pris- och skattepolitiken förs av och till både i och utanför denna kammare. Den förs även, om jag inte är fel underrättad, inom herr Karlssons eget parti. Oavsett om herr Karlsson och jag fortsätter debatten här eller inte, kommer den alltså att fortsätta.

Herr CARLSHAMRE (m) kort genmäle:

Herr talman! Jag vet inte vad herr Karlsson i Huskvarna egentligen menar med snyftning. Visst förekommer det snyftkampanjer i den socialpolitiska debatten. Visst kan vi lite var ha svårt att hålla tillbaka en snyftning när de mest tragiska interiörerna blottas. Men finns det någon kampanj – om det ens är någon kampanj – som har varit sällsynt fri från snyftinslag, så är det väl diskussionen om den s. k. nyfattigdomen. Den diskussionen förs med ett material som utgörs av marginalskaftetabeller och uppgifter om bostadskostnader, levnadskostnader, prisstegringar m. m. Det är ett material med ett mycket litet inslag av känslsamhet.

Hur herr Karlsson kan få detta till en snyftkampanj är mig obegripligt. men kanske går det till på samma sätt som när han lyckas läsa ut att den moderata pressen brukar påstå att huvuddelen av de sociala kostnaderna – uppemot 20 000 miljoner kronor alltså – går till folk ”som bara super och slåss och inte vill arbeta”, som herr Karlsson uttryckte det i sitt inledningsanförande. Något sådant har aldrig stått i någon tidning, än mindre i hela den moderata pressen. Jag drar härav, herr talman, bara slutsatsen att lika litet som herr Karlsson förstår vad vi säger, såsom han visade för en stund sedan, lika litet förstår han vad som skrivs.

Herr KARLSSON i Huskvarna (s) kort genmäle:

Herr talman! Rune Gustavsson gör gällande att vi inte skulle ta hänsyn till sakinnehållet i den motion som centerpartiet har väckt om vad som med Rexeds beteckning kan kallas medborgarlön. Jag har sagt att vi skall diskutera den frågan när utskottsbetänkandet ligger på riksdagens bord. Då skall jag ta ställning. Jag kan inte ta ställning till de fria fantasier som eventuellt kan finnas i motionen, utan det måste, som sagt, vara utskottsbetänkandet som är avgörande för ställningstagandet.

Herr Gustavsson efterlyste tidigare på vilka punkter det är som centerpartiet svikit när det gäller socialpolitiska insatser. Jag gav inte något svar i mitt senaste anförande och vill nu därför hänvisa till de små kommunala bostadstillägg som utgick i de flesta kommuner där centerpartiet styrde för några år sedan. Nu har det kanske blivit litet bättre genom att dessa mindre kommuner kommit in i storkommuner och följaktligen tvingats att anpassa sig till vad de socialdemokratiskt styrda kommunerna ansett som lämplig bidragsnivå.

Herr Hamrin tog upp vad jag kallade snyftkampanjen för de s. k. nyfattiga och han talade därvid om låginkomsttagare.

Jag erinrar om att de inkomsttagare jag tidigare talade om var sådana

med en inkomst av 40 000 kronor och däröver. Herr Hamrin vill väl inte göra gällande att de är låginkomsttagare.

Med det nu anförda har jag även besvarat vad herr Carlshamre tog upp om marginalsatser och annat som pressar. Man bör inte tala enbart om marginalsatser utan man bör se skattesituationen i dess helhet. Gör man det, spelar marginalskatten inte så stor roll fastän det moderata samlingspartiet har gjort marginalskattefrågan till ett stort nummer.

Herr Carlshamre anklagade mig för att jag felaktigt gjort gällande att han skulle ha uttalat att det går bort för mycket pengar i hanteringen. Men jag har antecknat att herr Carlshamre vid det åsyftade tillfället yttrade att det går bort miljarder i hanteringen. Det var det uttryckssättet som jag vände mig emot.

När jag yttrade till fru Marklund att vi inte bör föra en skattedebatt i dag, så gjorde jag det närmast för att det här gäller en socialpolitisk debatt. I en sådan kan man självfallet inte komma ifrån statens och kommunernas inkomstbehov, men det kan knappast vara lämpligt att i detta sammanhang utveckla en skattedebatt. Vi har haft och kommer att få sådana debatter här i riksdagen.

Jag vill tillägga att när det gäller de allmänna linjerna för det fortsatta reformarbetet så tror jag att fru Marklund och jag står varandra betydligt närmare än vad exempelvis herr Carlshamre och jag gör.

Herr förste vice talmannen anmälde att herrar Gustavsson i Alvesta och Hamrin anhållit att till protokollet få antecknat att de inte ägde rätt till ytterligare repliker.

Herr socialministern ASPLING:

Herr talman! Den inledande principdebatten lider väl mot sitt slut, och jag skall inte förlänga den särskilt mycket. Jag skall inte heller göra något försök till uppsummering av de inlägg som har gjorts här. Utskottets värderade talesman, Göran Karlsson, har ju redan i olika avseenden haft anledning att belysa och replikera de synpunkter som har förts fram från oppositionshåll.

Jag har emellertid ändå, herr talman, behov av att på några punkter göra några kommentarer. Jag börjar med herr Gustavsson i Alvesta.

Han ställer urbaniseringen i centrum för vad han menar vara de grundläggande orsakerna till ökade sociala problem etc. Jag vill ingalunda undanskymma att urbaniseringsprocessen i många avseenden har medfört problem som vi har mött och måste möta med aktiva insatser, inte minst på det sociala miljöområdet. Men när han ur detta söker hämta argument för att urbaniseringen är en grundläggande orsak till de mycket kraftiga kostnadsstegringarna, har han enligt min mening verkligen kommit snett. Låt mig bara som exempel ta folkpensionsanslaget som under de senaste åren haft en automatisk ökning med ungefär en miljard kronor per år. Grundläggande orsaker för denna anslagsökning är tre ting: standardtilläggen, compensationen vid prisstegringar (indextilläggen) och det ökade antalet folkpensionärer. Med andra ord: våra garantier till de gamla att deras pensioner skall förbättras även i fortsättningen.

Jag tar detta som ett exempel på hur och varför kostnaderna stiger

Nr 45

Onsdagen den
22 mars 1972

*Socialdepartemen-
tet m. fl. anslag*

Onsdagen den
22 mars 1972

*Socialdepartemen-
tet m. fl. anslag*

inte minst inom socialförsäkringssystemet. Frågan om boendemiljön, som helt naturligt ansluter till resonemanget om urbaniseringsprocessen, skall jag inte ta upp här; jag vet att familjeministern senare i ett inlägg kommer att belysa det spörsmålet.

Herr Gustavsson framhöll vidare att vårdbehoven växer i olika avseenden. Han såg väl häri en återspeglning av grundläggande brister i samhället. Sannerligen finns det brister som vi steg för steg måste avhjälpa, men vi får heller inte glömma bort att vi har fått i våra händer nya möjligheter att göra insatser. Efter vad jag kan förstå avsåg herr Gustavsson i den här delen sjukvården – han nämnde nämligen kostnadsstegringarna på landstingssidan. De medicinska framstegen har öppnat nya möjligheter till nya insatser inom sjukvården. Men därmed följer också kostnadsstegringar. Här kommer också den förändrade ålderssammansättningen inom vårt folk in i bilden. En pensionär, en 67–70-åring behöver statistiskt sett ungefär fyra gånger så mycket sjukvård som en ung människa, för att bara nämna ett exempel där så att säga bakomliggande helt naturliga faktorer driver upp kostnaderna.

Det fanns ett drag i herr Gustavssons anförande, som ju sedermera återkom i flera andra inlägg; jag skall, herr talman, strax återkomma till detta. Vi diskuterar en socialhuvudtitel som omsluter 17 miljarder. Debatten här i dag har i långa stycken kommit att röra sig om den kommunala socialhjälpens. Det är en kostnadspost som – jag nämnde siffran för år 1970 – uppgår till 359 miljoner. Jag skall återkomma till frågan. Men när jag är inne på kostnaderna kommer jag också över på ett annat område.

Herr Hamrin förde ungefär samma resonemang som herr Gustavsson i Alvesta hade tagit upp. Herr Hamrin gjorde gällande – om jag förstod honom rätt – att årets socialhuvudtitel var på sitt sätt fri från reformer; den innehöll inga nya reformer. Herr Hamrin konstaterade samtidigt att anslagsökningarna överstiger 1 800 miljoner. Vad som i verkligheten ligger i denna kraftiga utgiftsökning, den största hittills, är ett genomförande steg för steg av en fortlöpande reformverksamhet. Låt mig bara peka på några exempel. Det är fråga om kraftigt ökade insatser för att förbättra arbetsplatsernas miljöförhållanden, fortsatta standardhöjningar av folkpensionerna i enlighet med det program som riksdagen har ställt sig bakom. Det är förbättringar av förtidspensioneringen, ökade insatser för vård och service åt äldre och handikappade. Och på familjeministerns område, som jag nu inte närmare skall gå in på, innehåller socialhuvudtiteln kraftiga anslagsökningar när det gäller både bostadstilläggen och barnomsorgen.

Det är således hela tiden en ständigt fortgående reformverksamhet som inrymmer i de anslagsökningar som ibland litet värslöst – låt mig säga det – betecknas som ointressanta, därför att de kanske inte representerar absolut nya ting. Men de medverkar i sig själva till väsentliga förbättringar av tryggheten för stora grupper av människor i vårt land.

Herr Hamrin ägnade en stor del av sitt anförande åt bl. a. vissa ungdomsproblem, t. ex. narkotika – och alkoholproblemen. Jag skall inte ta upp dem i mitt anförande här. Vi får återkomma till dessa

väsentliga frågor. På riksdagens bord kommer en proposition om narkotikafrågor, där det föreslås ökade insatser i olika avseenden. Vi får också på riksdagens bord en proposition om mellanölet och ungdomen. Det blir därför anledning att återkomma. Alkoholfrågorna är ju i hela sin vidd föremål för behandling och utredning inom alkoholpolitiska kommittén.

Herr Hamrin ägnade i sitt anförande tid åt sjukvården, och sannerligen skall det sägas att det är ett område som förtjänar att bli debatterat i riksdagen.

Herr Hamrin återkom till en sak som jag har hört honom från denna talarstol tidigare ägna intresse, nämligen prioriteringsfrågorna. Jag tog upp dem i mitt anförande, och om tiden medgav skulle jag här gärna mera ingående diskutera dessa spörsmål. Men när herr Hamrin använder sådana formuleringar som att det här väl närmast gäller — om jag förstod honom rätt — för politikerna att prioriteringsmässigt bestämma över människornas liv i olika avseenden, finner jag anledning att framhålla, att politikerna självfallet måste ta ansvar för sjukvårdens målsättningar, struktur och inriktning, men att det medicinska innehållet och avgörandet i det enskilda fallet däremot är något som läkarna och den medicinska sakkunskapen givetvis måste ta ansvaret för.

Herr Carlshamres inlägg skulle jag egentligen, herr talman, gärna vilja ta upp litet mera ingående. Jag skulle från mina utgångspunkter kanske kunna sammanfatta vad herr Carlshamre väl egentligen var ute efter så: han menar att skatterna skulle sänkas och förmånerna skulle höjas — ty det var ju på det sättet han talade om dessa ting. Jag skulle vilja ställa en fråga till herr Carlshamre, eftersom han ju var utomordentligt negativ i många avseenden: Menar herr Carlshamre att den svenska socialpolitiken inte skulle tåla att vi byggde vidare på dess grund, att hela det svenska trygghetssystemet i dag är felaktigt?

Herr Carlshamre återkom i en rakare formulering, där han sade att den kommunala socialvården har gått i stå. Jag vill fråga herr Carlshamre: Menar han att den viktiga åldringsvården ute i kommunerna skulle ha den karaktären att den i dag är mer eller mindre meningslös och felaktig? Menar han att man i dag kan beteckna barmtillsynen, den sociala hemhjälpen etc. såsom något enbart negativt och att socialvården har gått i stå?

Jag förstår att herr Carlshamre egentligen är ute efter något annat, och det är det som gör mig -- låt mig säga det -- en smula bedrövad när jag hör honom tala. Flera har här betygat — och jag har själv gjort det någon gång — att man på intet vis vill ifrågasätta herr Carlshamres sociala engagemang, men när jag lyssnar på honom här blir jag mycket undrande över vart han egentligen vill komma.

Jag vill framhålla att det har förekommit en intensiv men ganska förvirrande debatt om socialhjälpen. Det är en fråga som spelat en icke oväsentlig roll i debatten här i dag. Mot denna enda procent av kostnaderna för hela vårt sociala trygghetssystem har man riktat en mycket negativ och många gånger mycket osaklig kritik samtidigt som man använt kostnadsuppgifter, vilka i verkligheten gäller för hela vårt sociala trygghetssystem. Med sådana enkla grepp förvandlas ju hela detta

Nr 45

Onsdagen den
22 mars 1972

*Socialdepartemen-
tet m. fl. anslag*

system inklusive socialförsäkringarna till en behovsprövad socialhjälp, som sedan många gånger utnyttjas som utgångspunkt för — jag vill dock understryka att herr Carlshamre inte gjort det i dag — anklagelser för missbruk och slöseri. Dessa angrepp har inte fått stå oemotsagda, och jag vill upprepa att så inte heller får bli fallet i fortsättningen. Vi måste inte minst ta hänsyn till att denna osakliga kritik är ägnad att inge misstroende mot dem som får socialhjälp och att den därmed drabbar ytterst de sämst ställda i vårt samhälle.

Herr Carlshamre menar att ökningen av socialhjälpens behov sedan mitten av 1960-talet skulle utgöra ett bevis för att det mesta har gått snett. Vi har haft den debatten tidigare här i kammaren, och därför skall jag inte dra upp hela frågan om orsakerna till att socialhjälpens behov har ökat ute i kommunerna. Men det finns anledning att ändå erinra om att i mitten av 1940-talet var socialhjälpens andel av de sociala kostnaderna betydligt högre än i dag, cirka 16 procent. Den socialpolitiska utvecklingen, främst utbyggnaden av socialförsäkringarna, har ju kraftigt minskat människornas socialhjälpens behov. För bara ett 30-tal år sedan hade var fjärde folkpensionär hjälp från fattigvården — eller socialhjälp, skulle man kunna säga. 70 000 å 80 000 människor måste få fattigvård i gamla tider, beroende på att vi inte hade en allmän sjukförsäkring i vårt land.

Detta är exempel på hur vi genom de generella reformerna har kunnat minska steg för steg människornas direkta socialhjälpens beroende. Socialhjälpens är i dag ett komplement till de generella trygghetsanordningarna. Även om vi på senare år haft en viss stegring av kostnaderna, är den här hjälpformen — låt mig slå fast det — en liten del också av kommunernas sociala kostnader. Mindre än 10 procent av kommunernas sociala kostnader utgör socialhjälp. För 10 år sedan var motsvarande siffra 17. Det finns anledning att upprepa att socialhjälpens inte hör till de tunga posterna i den kommunala socialvården, utan dit hör hemhjälpens, insatserna för åldringsvården, bostadstillägg till folkpensionärerna och servicen till barnfamiljer i form av daghem, fritidshem osv.

Vi får så ofta en debatt om socialhjälpens, när socialpolitiken debatteras. Det är väl i och för sig inget fel, men det finns ändå anledning att här göra klara distinktioner och ange vad det är fråga om. All socialhjälp är behovsprövad. Vid behovsprövningen utgår man från de i kommunen gällande socialhjälpens normerna och lägger till den faktiska bostadshyran. Från detta bruttobelopp dras i princip alla inkomster, dvs. arbetsinkomster efter skatt, underhållsbidrag, bidragsförskott, bostadstillägg, sjukpenning och andra socialförsäkringsförmåner m. m. Det är således inte adderingarna som utmärker socialhjälpens behovsprövningar utan snarare subtraheringarna av olika inkomster. Jag använder, herr talman, dessa formuleringar därför att herr Carlshamre tidigare här i riksdagen begagnat just ordet adderingar, och jag hade då icke tillfälle att delta i debatten. Det gäller här att verkligen skilja mellan plus och minus.

Att i den socialpolitiska debatten ensidigt uppehålla sig vid socialhjälpens är något av — jag kan inte frigöra mig från känslan — ett uttryck för ovilja att diskutera och ta ställning i de andra, väsentliga socialpolitiska frågorna. När det gäller socialvården är det angeläget att vi för en debatt

som möjliggör en utveckling av denna mycket viktiga del av socialpolitiken. Som jag framhållit i mitt tidigare anförande, har socialutredningen i uppdrag att göra en översyn av den kommunala socialvårdens framtida utformning. De förebyggande åtgärderna i vidsträckt mening måste i framtiden få ökad betydelse inom socialvården. Vi skall givetvis genom stegvisa reformer så långt möjligt eliminera behovet av den individuella socialhjälp, som ändå alltid säkerligen i någon form måste finnas, som är så viktig och som vi får akta oss för att diskriminera i debatterna. KSA-utredningen har lagt fram ett förslag som gäller en viktig social reform här i samhället. Jag har nämnt att det pågår en översyn av hela sjukförsäkringssystemet. Familjepolitiska kommittén kommer inom kort med ett betänkande över sitt omfattande utredningsarbete. Vi genomför den 1 april en förstärkning av bostadstillägget, och socialutredningen kommer med riktlinjer för utformningen av socialvården i dess helhet. Vi är alltså steg för steg på väg framåt mot förändringar och förstärkningar av de sociala insatserna.

Allra sist, herr talman, bara några ord om en annan fråga som också varit föremål för debatt här i kammaren i dag. Jag tog själv upp den i mitt inledningsanförande. Det gäller frågan om någon form av minimistandard, och låt mig där säga att motiven för att införa vad man kallar minimistandard har sannerligen skiftat i debatten under årens lopp. Ibland har man genom denna sökt möjligheter att successivt utveckla stora delar av socialpolitiken i traditionell bemärkelse. Låt mig gärna säga att med en socialdemokratisk syn på socialpolitiken blir det naturligt att med vilket system vi än har behålla och bygga ut den offentliga konsumtionen genom en rad konsumtionsstyrande inkomstöverföringar låt mig säga i fråga om bostäder, sjukvård, läkemedelskonsumtion, offentlig barntillsyn, tillgodoseende av barnens konsumtionsbehov etc.

Vi skall dock ha klart för oss att de svårigheter som vi möter vid en sådan bidragstyp som en minimistandard skulle utgöra är mycket betydande. De mål som man önskar uppnå med t. ex. en negativ skatt, som man ibland också formulerar saken, kan i stor utsträckning tillgodoses genom en fortsatt utbyggnad och reformering av det nuvarande socialförsäkringssystemet och det familjepolitiska stödssystemet snarare än genom införande av ett nytt system som inte knyter an till de nuvarande principerna om inkomstskydd, som spelar en så viktig roll för att garantera människornas trygghet i olika livssituationer.

Statsrådet fru ODHNOFF:

Herr talman! Reformerna på familjepolitikens område under de senaste åren har utgjort betydelsefulla led i en målmedveten politik som tagit sikte på att i första hand förbättra situationen för de sämst ställda grupperna. Besluten har inneburit kraftiga förstärkningar just för de grupper i vårt samhälle som har det sämst. Genom beslut i december förra året om höjda bostadstillägg kommer omkring en halv miljon familjer med låga inkomster och många barn liksom barnfamiljer med höga boendekostnader att få kraftiga bidragshöjningar fr. o. m. april månad i år. Höjningen av bostadstilläggen är ett exempel på hur man genom att prioritera kan koncentrera de resurser man har och därigenom

Onsdagen den
22 mars 1972

*Socialdepartemen-
tet m. fl. anslag*

få möjlighet att inom tillgängliga ramar göra ordentliga insatser för de grupper som är i störst behov av ett ökat samhällsstöd.

När herr Carlshamre beskriver barnbidrag och bostadstillägg som statsbidrag till skatten kan det väl vara en lek med ord som må vara honom tillåten. Jag vill ändå hävda att det system som vi nu har är bättre än de skatteavdrag som vi en gång hade och som innebar att ju högre inkomster man hade desto högre förmåner utgick också.

I anslutning till höstens reformbeslut om bostadstilläggen genomfördes också en kraftig höjning av de statliga driftbidragen till daghem och fritidshem fr. o. m. den 1 januari i år. Genom denna bidragshöjning har kommunerna fått större möjligheter att öka daghemsutbyggnaden så att den bättre tillgodoser de behov som finns bland barnfamiljerna.

Jag vill i detta sammanhang också nämna, utöver vad socialministern inledningsvis tog upp, att barnstugeutbyggnaden i motsats till vad som stundom hävdas i dag bedrivs på en hög nivå. Under tiden från den 1 juli 1971 till den 15 mars 1972 hade kommunerna således påbörjat byggandet av 9 400 barnstugeplatser. Om den trenden fortsätter hela budgetåret — och det är mycket som tyder på att den kommer att göra det — skulle det totalt sättas i gång byggande av 14 000 platser under innevarande budgetår, dvs. 2 000 fler platser än vad vi räknade med när vi fastställde anslagen till barnstugebyggandet. Regeringen har därför beslutat att i den proposition om utgifter på tilläggsstat som inom kort kommer att föreläggas riksdagen föreslå att ytterligare 10 miljoner kronor anvisas i bidrag till anordnande av barnstugor under innevarande budgetår.

Debatten här i kammaren har starkt präglats av det intresse som flera av deltagarna har visat för en god boendemiljö som en väsentlig förutsättning för människors sociala välbefinnande. Om fru Marklunds uppgifter från Västra Frölunda exakt överensstämmer med fakta vet jag inte, men de rymmer en kuslig tendens som vi ibland har mött. På kort sikt kan det möjligen vara företagsekonomiskt lönsamt att satsa ensidigt på kommersiella centra men knappast i längden. Samhällsekonomiskt är det en förlust och mänskligt en olycka. Det är inte planering att bygga på det sättet — det är brist på planering, en brist som jag knappast kan tänka mig att någon vill stå upp och försvara här i kammaren. Fru Marklund levererar en rättfram kritik, herr Gustavsson i Alvesta är mer lik en slingerbult. Han öser en blandning av salvelse och galla över kanslihuset för att det där finns en kritisk inställning till bristfälligheter i vissa bostadsområden. Ändå tycks ju herr Gustavsson dela den kritiska inställning som han hånar hos mig. Herr Gustavssons krokiga argumentering ger en viss inblick i den borgerliga oppositionens svårigheter. Det enda man kan ena sig om är att man är kritisk mot regeringen. En socialdemokratisk regering tycks vara en förutsättning för att det alltid skall finnas någonting för borgerligheten att enas kring.

Det är min uppfattning — här som i Göteborg — att vi har alltför få genomarbetade undersökningar när det gäller miljöns effekter på barn och ungdom. Däremot har vi fått mera tillfälliga glimtar i rapporter från dem som arbetar på fältet, både i förskola och i skola — rapporter bl. a. om aggressivitet bland förskolebarn. Jag talade om de svårigheter som

detta skapar för barnen själva, för deras familjer, för deras omgivning i förskola, skola och kamratkrets. Poängen var att svårigheter i den täta höghusmiljön accentuerades av ensidig inriktning på kommersiella aktiviteter i centra. Jag har inte läst de referat som tydligen har förekommit i *Handelstidningen*, och jag vet inte om man där följt upp med att nämna de åtgärder som jag ansåg väsentliga för att man skulle kunna komma till rätta med en sådan här miljöplanering: åtgärder för att ge oss en innehållsrik stadsmiljö med en balanserad utveckling av social, kulturell och kommersiell service, en samplanering av bostäder och arbetsplatser.

Enligt centern verkar det som om den här balansen skulle uppnås om man låter bli att bygga bostäder. Vi skall inte här lasta herr Gustavsson i Alvesta för centerns agerande i storstadsområden, men alla vackra ord om den goda miljön mynnar ju ut i att problemen löser sig om man låter bli att göra någonting. Programmet verkar torftigt, herr Gustavsson. Centerns stolta flaggskepp i miljöpolitiken, den många gånger omnämnda miljömotionen från 1962, sänktes ju skoningslöst av herr Hjorth i en debatt här i kammaren för någon månad sedan. Diskussionen om centerns bostadspolitik lämnar jag med tillförsikt till inrikesministern. Kanske tål era krav på den punkten lika dåligt dagens ljus som er miljömotion. När det gäller bostadsplanering löser man ju inga problem med att låta bli att göra någonting.

Vi har inom servicekommittén fört fram konkreta förslag om enhetlig finansiering för att främja integrerade servicecentra, och en del sådana centra håller redan på att byggas på dispens. Våra förslag har sedan tagits upp och vidgats av delegationen för bostadsfinansiering.

Jag tror att den planering av boendemiljö med integrerade servicecentra, som servicekommittén haft tillfälle att medverka i under nära samarbete med samhällsengagerade arkitekter och framsynta kommunalmän, innebär ett viktigt steg fram mot en boendemiljö med människan i centrum. Planering och färdigställande av nya bostadsområden är en tidskrävande process. Hittills är det bara Brickebacken i Örebro som existerar i sinnevärden, men jag kan glädja herr Gustavsson med att vi har kontakter med flera kommuner i landet och att intresset är stort. I denna aktiva politik för en mera människovänlig boendemiljö är herr Gustavsson i Alvesta och hans partivänner välkomna att delta.

Herr GUSTAVSSON i Alvesta (c):

Herr talman! Eftersom jag inte hade replikrätt förut skall jag be att få svara herr Göran Karlsson. Han sade att i en del kommuner där centern har stort inflytande är det låga kommunala bostadstillägg. Finns det inte några socialdemokrater i de kommunerna, herr Göran Karlsson, och vad har de i så fall gjort? Jag vet att det finns relativt låga bostadstillägg även i kommuner där socialdemokraterna har majoriteten.

Sedan en sak som herr Göran Karlsson kan tala med många kommunalpolitiker om i dag. Hur är det med skatteunderlaget i de kommuner där man har relativt låga kommunala bostadstillägg? Och har herr Göran Karlsson undersökt hur mycket varje skattebetalare betalar per skattekrona för bostadstilläggen, så kanske herr Karlsson finner att det är betydligt större belopp. Detta hör ju i stor utsträckning samman

med att en del av dessa kommuner har lågt skatteunderlag. Därtill har man genom kostnadsövertagning från staten berett dessa kommuner ännu större svårigheter.

Socialministern knöt an till mitt resonemang om urbaniseringen och dess påverkan. Han sade att när urbaniseringen tas som intäkt för kostnadsstegringar kommer man snett, och så tog herr socialministern exemplet folkpensionerna. Jag skall citera ur snabbprotokollet vad jag sade — det är inte justerat, så jag har inte gjort några som helst strykningar: "Urbaniseringens konsekvenser avspeglar sig varje år i den sociala huvudtiteln, bl. a. i form av ökade bidrag för att täcka de höga bostadskostnaderna, sjukvårdskostnaderna, kostnaderna för arbetsvården och kostnaderna för lösningen av ungdomsproblem, alkoholproblem och narkotikaproblem." Jag har icke nämnt folkpensionerna.

Vidare säger socialministern att debatten här i stort sett har kommit att röra sig om den kommunala socialhjälpn. Jag har i varje fall för mitt vidkommande inte tagit upp den direkt, även om jag kanske något har snuddat vid den. Mitt huvudanförande gick ut på att vi måste planera vårt samhälle utifrån så väsentliga och grundläggande faktorer som människors möjligheter att fungera. Jag sade att det har vi inte gjort, och det måste vi göra i fortsättningen.

Statsrådet Odhnoff säger att de ökade bidragen som kommunerna fick i höstas ger kommunerna större möjligheter att bygga barnstugor. Ja, men när vi begärde, som vi sedan också gjort i en reservation, att de skulle ha högre statsbidrag, vad sade man då från utskottsmajoriteten och från socialdemokraterna? Jag citerar: "Genom höjningen av statsbidraget till de kommunala bostadstilläggen till 60 % av kostnaden och genom det ökade stödet till driften av barnstugor får kommunerna täckning för de kostnader som uppstår till följd av förbättringarna av tilläggen." Det ges således inte utrymme för mera byggen, men sådana måste ske. Den höjning som tillfördes kommunerna i höstas med 2 800–4 000 kronor skulle kompensera kommunerna för de höjda bostadstilläggen, det har man ju sagt.

Sedan säger statsrådet Odhnoff att min argumentation är mera som en slingerbult. Jag citerade vad statsrådet hade sagt enligt vad tidningarna skrivit. Jag ställde frågan om man inte i Kanslihuset tidigare har observerat de negativa effekter som statsrådet Odhnoff påtalat enligt tidningsreferatet. Det är ju dessa problem, statsrådet Odhnoff, som vi år efter år har tagit upp här i motioner från vårt parti — om miljöfrågorna, om boendemiljön, om bostadsbyggandet, om regionplanen i Stockholmsområdet exempelvis. Menar statsrådet Odhnoff att genomförandet av den sistnämnda planen skulle innebära en förbättrad bostadsmiljö dels för dem som skulle flytta in i de nya områdena, dels för dem som i dag bor här? Centerns uppfattning är den, att vi måste rusta upp för de människor som bor i storstadsområdena, innan vi helt inriktar oss på att skapa nya bostäder, så att det skall flytta in ännu mera människor.

Statsrådet Odhnoff raljerade över den miljömotion som vi väckte 1962 och sade att den sänkte herr Hjorth här en gång i vintras. Det gjorde han visst inte. Det som vi röstar om i riksdagen, statsrådet Odhnoff, är ju utskottsutlåtandet, och om statsrådet Odhnoff gör sig besväret att läsa

igenom den reservation som fanns till utlåtandet över miljömotionen 1962, så skall statsrådet Odhnoff finna att där krävdes en utredning för att vi skulle få ett miljöpolitiskt handlingsprogram. Det var detta som centern i voteringen vid det tillfället blev ensam om.

Nr 45

Onsdagen den
22 mars 1972

*Socialdepartemen-
tet m. fl. anslag*

Herr HAMRIN (fp):

Herr talman! Den här inledande debatten kanske har blivit något mer omfattande än vad i varje fall jag avsåg, och jag skall i det här skedet av debatten inte gå in på statsrådet Odhnoffs domäner. Den saken kommer att tas upp av herr Romanus senare i debatten.

Att jag har begärt ordet beror närmast på det andra anförande som socialministern höll nyss. Det är riktigt att nya forskningsresultat och också den stegrade livslängden gör att sjukvårdskostnaderna ökar. Det är också riktigt, som socialministern sade, att jag vid flera tidigare tillfällen tagit upp prioriteringsfrågan. Jag beklagar bara att socialministern kanske inte riktigt har fattat vad det här gäller. Det är måhända hårt sagt, men jag får den uppfattningen i varje fall.

Jag skall återkomma till boken Sjukvård på 80-talet, hur och hur mycket? Men innan jag citerar ett stycke ur den skall jag än en gång konstatera att målsättningen för vår sjukvård måste det vara politikerna som slår fast -- politikerna på riksplånet och inte på varje landstingsplan för sig. Självfallet håller jag med socialministern när han säger att läkarna måste ta sitt ansvar för vad de gör. Visst måste de det; men det är ansvarsfördelningen mellan politiker och vårdpersonal som är det avgörande, när man resonerar om dessa frågor.

Författarna till den bok jag nämnt talar just om denna prioritering som jag har fört fram gång på gång. Det är alldeles riktigt, herr socialminister. Jag har gjort det. Och de gör det också. Och de kommer fram till tre teser, som de sammanfattar sitt resonemang i. Den första gäller sjukvårds efterfrågan. Där säger man: "Allmänhetens efterfrågan på hälso- och sjukvård kommer att öka påtagligt och ställa politikerna inför valet att *antingen* med erforderliga omdispositioner öka de totala resurserna till den kostnad detta må innebära *eller* fastlägga en lägre ambitionsnivå för att tillgodose efterfrågan och då prioritera de sjukdomar och åldersgrupper, som samhället under alla omständigheter skall dra försorg om. Ansvaret för otillfredsställd eller icke alls tillfredsställd vårdefterfrågan ligger *icke* hos vårdpersonalen, vars ansvar för hälso- och sjukvården klart är hänfört till vård och behandling av det individuella fallet inom ramen för de resurser, som sjukvårdshuvudmännen ställt till förfogande."

Jag har ingenting att erinra mot en sådan sammanfattning av det problem som vi här står inför.

Sedan kommer man in på den andra tesen, som gäller arbetskraften, och tes nummer tre som gäller ekonomin. Där för man ungefär samma resonemang, alltså att politikerna måste bestämma sig för hur stor arbetskraft och hur stor del av kakan som skall ställas till förfogande; sedan är det huvudmännens och sjukvårdspersonalens sak att disponera tillgängliga resurser med all hänsyn till rationalitet och andra hänsyn. Man slutar sitt resonemang med följande: "Enligt vårt sätt att se får inte

Onsdagen den
22 mars 1972

*Socialdepartemen-
tet m. fl. anslag*

detta föranleda, att hälso- och sjukvården stoppas upp av ekonomiska skäl. Det finns inte anledning till att just hälso- och sjukvården i den allmänna debatten skall framstå som den samhällsfunktion, där ökade ekonomiska insatser inte skulle vara motiverade. Detta är emellertid självfallet en politisk fråga, som handlar om samhällets samlade resurser och deras användning. Ytterst gäller det vad de enskilda medborgarna vill ha och vad de vill avstå ifrån.”

Jag tycker att det är ett klart, redigt och riktigt resonemang man här för, och jag kan inte se att man i dessa frågor kan komma fram till en målsättning på annat sätt än genom en utredning och därefter ett beslut i riksdagen, där politikerna tar sitt ansvar för hälso- och sjukvården under kommande decennier.

Slutligen, herr talman, kom socialministern in på den i dag ganska ofta diskuterade minimilönen, medborgarlönen, negativa skatten eller vad man nu kallar den. Då nämnde socialministern att visst har det förekommit sådana framstötter tidigare, och visst förekommer det nu också – vi kommer för övrigt att få behandla en motion i det ärendet vid årets riksdag – men motiven har skiftat. Om jag fattade socialministern rätt skulle motivet ibland ha varit att avskaffa hela vår nuvarande socialpolitik, underförstått för att spara pengar, eller försämra vår socialpolitik och därigenom göra det billigare. Jag beklagar att man så ofta misstänkliggör förslag som framförs från annat håll än från regeringen och regeringspartiet. Motiven är i detta fall inga andra än att försöka åstadkomma en mera rationell ordning när det gäller de sociala välfärdsanordningar vi har för att garantera alla en hygglig standard i vårt s. k. välfärdssamhälle.

Herr CARLSHAMRE (m):

Herr talman! Låt mig först tacka socialminister Aspling och statsrådet Odhnoff för att de återförde debatten till ett sakligare plan och till en mera lågmäld ton, som jag tror bäst tjänar det syfte som vi alla är ute för att främja.

Herr Aspling gjorde ett försök att sammanfatta mitt första inlägg. Han tyckte sig kunna göra det med formuleringen: Skatterna skall sänkas och förmånerna höjas. Det vore verkligen ett enkelt politiskt program. Jag tror att både herr Aspling och jag skulle vara utomordentligt glada om vi med gott samvete kunde gå ut med ett sådant program, för det skulle verkligen innebära en mycket stor förbättring för de flesta. Fullt så enkelt är det nu inte. Jag skulle väl, om jag ville använda en lika enkel formulering med den risk det innebär att den blir schablonmässig, kunna säga att om skatterna kan sänkas kan också förmånerna sänkas och i vissa fall helt upphöra. Dessa förmåner går, som jag sade, i dag till mycket stor del åt till att tillfredsställa behov som har uppstått på grund av skatten, behov som inte fanns tidigare utan som skattetrycket har skapat.

Under debatten har jag fått en del upplysningar från den kommun som med en vanlig socialdemokratisk definition bör vara Sveriges starkaste samhälle, nämligen Örebro, där man har den enorma kommunala skattesatsen 27 kronor plus ungefär 3 kronor som man får av oss andra i skatteutjämningsbidrag. Om det är sant att ett samhälle som tar i

anspråk en stor del av medborgarnas inkomster och förvaltar dem för medborgarnas räkning är ett starkt samhälle, så är Örebro en mycket stark kommun. Nu lär örebroarna av någon anledning inte uppleva det så, men det behöver vi inte fördjupa oss i. Där hade man i år en 40-procentig ökning av de sociala kostnaderna, som ansvarigt folk nästan helt hänför till stigande bostadskostnader. Och så säger man att den skattehöjning med över 3 kronor som blivit nödvändig i år kommer att framtvinga en liknande ökning av de sociala kostnaderna. Oavsett vad som i övrigt händer kommer alltså den ökade skattebelastningen att tippa över fler människor på den sida om gränsen där man måste få hjälp i extraordinär ordning, och så är man inne i en cirkel. Det är den cirkeln som jag flera gånger har försökt påvisa finns: själva de åtgärder vi vidtar för att avhjälpa behoven skapar nya behov i en ständig spiral som tycks vara mycket svår att bryta.

Jag fick en direkt fråga av socialminister Aspling, nämligen om jag menar att den svenska socialpolitiken inte tål att bygga vidare på, att hela systemet är felaktigt -- jag tror att jag nu citerar frågan korrekt. Det är en mycket, mycket allvarlig fråga. Jag vill gärna försöka svara med samma allvar som frågan ställdes; till en del gjorde jag det redan i mitt första inlägg.

Låt mig först, med oförminskad respekt för socialminister Aspling och hans vilja och även förmåga att arbeta med de sociala problemen, säga att hans framträdande gör ett intryck av trötthet. Jag menar nu inte -- jag understryker detta starkt -- ett personligt intryck; det är inte herr Aspling själv som verkar ofräsch eller så, men politiken som framläggs gör på något sätt ett intryck av trötthet. Man har liksom efter årtionden av mycket respektingivande insatser, som jag och många med mig aldrig gjort något försök att nedvärdera, fått så mycket att göra med att ständigt täta nyuppkommande läckor i systemet, att man liksom inte hinner gå vidare eller, om så skulle behövas, ompröva vissa av grundvalarna för systemet. Vad jag sade tidigare var att vad dessa människor, som jag refererade till -- de som verkligen arbetar ute på fältet med de sociala frågorna --, upplever i dag inte är enstaka brister som relativt lätt kan rättas till bara pengarna kommer fram. Vad de upplever är i stället att en del av själva grunden vacklar, att systemet håller på att spricka upp i fogarna; men det gäller långt ifrån hela systemet och hela grunden.

Herr Aspling räknade upp en del områden där det vidtagits åtgärder som han undrade om jag verkligen vill underkänna och säga att de är negativa till sin verkan. Nej, långt därifrån, mycket fungerar ännu -- och fungerar bättre än det gjort tidigare -- men jag tycker ändå att vi har rätt och skyldighet att ställa frågan: Håller det inte på att hända någonting med själva grunden? Är inte en del av den teknik vi tillämpar i vårt sociala system ett arv från en tid med helt andra förutsättningar än vår tids, bl. a. en helt annan inkomstfördelning? Jag vidhåller att systemet med stora inkomstöverflyttningar inte kan ha och ej heller har den effekt som det hade en gång för några tiotal år sedan och som det var tänkt att ha; jag har angivit skälet: inkomstfördelningen har blivit sådan att just förmånstagarna själva måste bidra med så stor del av finansieringen att

Onsdagen den
22 mars 1972

*Socialdepartemen-
tet m. fl. anslag*

nettoeffekten i förhållande till de miljarder vi brutto använder för ändamålet blir för liten. Men bruttoeffekten slår igenom i skattetrycket och upplevs som en belastning som kan bli för stor för att vi skall få människorna att tåla den.

Jag tycker att vi har både rätt och skyldighet att ställa den fråga jag nyss ställde, och jag menar verkligen att det i vissa delar är grunden som vacklar, inte bara detaljer som är felaktigt utformade. Och jag hävdar fortfarande: vi kommer inte förbi detta utan att se på de andra stora områdena som påverkar behovet av sociala insatser — och det är skatterna.

Fru Odhnoff talar med viss stolthet om de förbättringar som gjorts för barnfamiljerna; men fru Odhnoff måste vid det här laget liksom jag ha börjat få rapporter om att den reform vi beslutade om i december till vissa delar slår slint — jag vet ännu inte i hur stor utsträckning, och det vet nog inte fru Odhnoff heller. Det kommer emellertid rapport efter rapport från kommuner som har beslutat att icke utnyttja möjligheten att med statsbidrag höja de kommunala bostadstilläggen till barnfamiljer. Kommunerna står kvar på den gamla nivån, och de gör kanske t. o. m. en vinst därför att bestämmelsen om att statsbidraget ökar till 60 procent gäller även om man inte höjer bostadstilläggen — och det gör man många gånger inte. Varför gör man inte det? Jag tror att vi skall vakta oss mycket noga för att skylla på kommunal snålhet. Jag tror att vi skall respektera när kommunerna säger: Vi klarar det inte.

Man får genom ett reformbeslut i riksdagen, som fattats efter det att den kommunala budgeten är fastlagd, en ny utgift, som måste tas från det hårt ansträngda kontot "oförutsedda utgifter" — det finns ingen annan plats för det — och man klarar det inte. Vad händer då? Jo, då blir det så att ett antal familjer — jag vet inte hur stort — inte får något förbättrat statsbidrag till skatten, men de får den höjda skatten i sina kommuner. Därmed har det, i varje fall för dem, slagit slint denna gång.

Jag tycker att det är ett exempel bland andra på att vi ibland siktar åt ett håll och träffar åt ett annat. Vi får senare reda ut hur vanlig den här företeelsen blir; jag vet det inte, men jag känner till konkreta exempel på att detta händer och att man i många kommuner, även bland de stora, allvarligt överväger: Har vi möjlighet att ta den här reformen eller inte?

Vi kan inte komma ifrån skatteresonemanget. Fru Odhnoff snuddade vid det förflutna och sade att vi en gång i världen hade ett system som gav större stöd till människor ju större inkomster de hade. Jag vill bestämt säga ifrån att det knappast finns någon i dag som älsftar att återinföra sådana effekter, och det är ej heller nödvändigt. Jag har sagt någon gång tidigare att det i vår tid knappast finns någonting som inte går att göra med skatteskalor; kan göra det mesta.

Man kan bestämma sig för de effekter man vill nå och hur stort stöd man vill ge i olika inkomstlägen, till olika familjetyper osv. Sedan kan man se till att man får fram de effekterna. Det är inte ens särskilt svårt med vår tids teknik. Det är inte fråga om att privilegiera de rika, men det är fråga om att på något sätt försöka få bort det stora, väldiga mellanblocket i transfereringarna, vilket inte gör vare sig till eller ifrån. I båda kanterna på det stora transfereringsblocket finns en bit som har

effekt och verkligen innebär överföring från rika till fattiga, men däremellan ligger ett väldigt block, som är mycket större och där pengar går ut och in till samma människor. Detta hör till det som jag menar att man måste börja med att rätta till.

Socialförsäkringarna, herr Aspling, är inte bra i dag. De fyller inte sin uppgift. Det är klart att de är mycket bättre än de var på 1930-talet, men de fyller inte sin uppgift fullt ut. Vi vet — en del av försäkringarna är under utredning — att sjukförsäkringen lämnar stora luckor, som måste fyllas igen. Vi vet att arbetslöshetsförsäkringen lämnar ännu större luckor. Jag vill gärna säga att jag är djupt besviken på den utredning som har lagt fram förslag till ny arbetslöshetsförsäkring. Jag vet att det har skett i en tämlig politisk enighet, men jag är lika besviken i alla fall. Om det nu berör på hänsynen till att fackföreningarna behöver sina egna arbetslöshetskassor såsom rekryteringsargument eller på något annat, är det en halvmesyr man tänkter sig. Jag vill personligen — jag understryker detta med personligen, ty frågan är ännu inte behandlad i något parti, såvitt jag förstår — inte tänka mig någon annan form för arbetslöshetsförsäkring än ett nytt kapitel i lagen om allmän försäkring, vilket skall omfatta alla. Det är för mig en självklarhet.

Våra socialförsäkringar har även andra brister, som gör att vi får gå in med hjälpformer, vilka inte borde behövas i sammanhanget.

Herr Aspling säger — och jag skall sluta med det — att vi ensidigt har uppehållit oss vid den kommunala socialhjälp. Herr Gustavsson i Alvesta har redan svurit sig fri och sagt att han över huvud taget inte har sysslat med den. Jag vill säga att den hjälpformen spelade en mycket liten roll i vår debatt, tills herr Göran Karlsson i Huskvarna förde in den.

Jag har i dag som tidigare åberopat den kommunala socialhjälp bara i ett enda syfte, nämligen för att visa ett symptom bland andra symptom på att det är någonting som inte fungerar. Det kan inte — jag understryker det, herr Aspling, en gång till — få vara så att inkomstbortfall mot vilka man borde kunna försäkra sig skall behöva täckas med tillfällig, enskild, behovsprövad socialhjälp. Socialhjälp får inte förbli vad den i dag är — det hävdar jag mycket bestämt — nämligen ett mekaniskt utbetalande av pengar som borde komma någon annanstans ifrån. De människor som sysslar härmed hindras att göra det de verkligen skall göra, nämligen delta i den uppsökande, individuella och rehabiliterande vården. Det finns tusenstämiga vittnesmål från dem som sysslar med detta om att det förhåller sig så. Det är vi som har ansvaret. Vi skall inte misskreditera socialhjälp. Vi skall inte nedvärdera socialvården. Vi skall rehabilitera socialhjälp, men vi kan inte göra det så länge den i huvudsak — jag hävdar, i huvudsak — består av ett mekaniskt utbetalande av pengar, där man inte har tid att göra sig bekant med vad som är det bakomliggande behovet.

Det är bara detta jag har velat säga om socialhjälp. Det är inte ett instämmande i något skall om att socialhjälp skulle vara onödig eller innebära ett särskilt påfallande slöseri. Socialhjälp fyller inte den uppgift den skall fylla, därför att den tvingats fylla uppgifter som den borde vara befriad ifrån.

Nr 45

Onsdagen den
22 mars 1972

*Socialdepartemen-
tet m. fl. anslag*

Onsdagen den
22 mars 1972

*Socialdepartemen-
tet m. fl. anslag*

Herr socialministern ASPLING:

Herr talman! I korthet några kommentarer.

Herr Gustavsson i Alvesta nämnde att han i sitt första inlägg hade sagt att urbaniseringen avspeglar kostnadsstegringar etc. i den huvudtitel vi i dag diskuterar. Vad jag ville fästa herr Gustavssons uppmärksamhet på är att av den mycket kraftiga anslagsökning det är fråga om här, nämligen 1 800 miljoner kronor, gäller ungefär hälften folkpensionsanslaget.

Sedan skulle vi kunna föra en diskussion mera i detalj. Jag skall emellertid inte göra det, utan jag hänvisar till huvudtiteln, där anslagsökningarna i mycket hög grad gäller utvecklingen av olika sociala trygghetsreformer som man ingalunda a priori kan säga är ett resultat, ett utslag eller en avspeglning av urbaniseringen, utan det är fråga om en väsentlig utökning, inte minst av den sociala servicen.

Till herr Hamrin vill jag säga att han tydligen har svårigheter att lyssna på vad jag säger. Jag sade i mitt första anförande — och jag upprepade det i mitt andra — att politikerna givetvis måste ta ansvar för sjukvårdens målsättningar, struktur och inriktning. Det är detta viktiga arbete vi står mitt uppe i. Jag har tidigare fört den här debatten med herr Hamrin här i kammaren, och jag skall inte nu upprepa vad jag då anförde. Vi befinner oss mitt i en strukturell förändring av sjukvården. Målsättningen för hälso- och sjukvården har också nu, på ett helt annat sätt än tidigare, inriktats på att få till stånd denna strukturell förändring. Det framstår som en nödvändighet, inte minst på grund av sjukvårdens kostnadsutveckling och angelägenheten av ett riktigt resursutnyttjande. Därvid har vi ställt den öppna vården, långtidsvården och psykiatrin i centrum; de delarna är prioriterade i olika avseenden. Samhället har skaffat sig instrument som i dag på ett bättre sätt än tidigare möjliggör en strukturell förändring av sjukvården. Jag vill säga detta till herr Hamrin, eftersom man i den rapport som han citerat ur — från den studiegrupp som har avlagt besök i Amerika — diskuterar inte minst de här tingen. Jag skulle tro att vi är ganska överens, inte minst med sjukvårdshuvudmännen ute i de olika sjukvårdsområdena, om nödvändigheten av insatser på det här området.

Till herr Carlshamre vill jag säga att jag gjorde ett försök till sammanfattning av hans första inlägg och sade, att innebörden av vad han yttrat väl egentligen var att vi nu skulle söka sänka skatterna men att han samtidigt talade om nödvändigheten av att höja de sociala förmånerna. Detta karakteriserar i hög grad moderaternas inställning. Det är intressant att lyssna på herr Carlshamres inlägg här i socialdebatten. Uppfattningarna svänger i hög grad mellan olika ståndpunkter. Jag skall inte fortsätta längre här, herr talman, men nog vore det lockande att fråga: På vilka områden är moderaterna beredda att föreslå de inkomstbesparingar som verkligen skulle möjliggöra väsentliga skattesänkningar, när herr Carlshamre stiger upp och i samma veva talar om de stora brister som föreligger och nödvändigheten av ökade insatser? Det språket har vi hört så många gånger förut, att vi har anledning att brännmärka det i olika avseenden.

Det är ju så, herr Carlshamre, att vi har ett socialt trygghetssystem som ger stora befolkningsgrupper en säkerhet och trygghet i tillvaron som de icke hade tidigare.

Ta den stora gruppen av folkpensionärer. Där tror jag inte herr Carlshamre skall blanda in skatten, ty de folkpensionärer som bara har folkpension betalar ingen skatt. Vi betalar solidariskt i hög grad över budgeten för den trygghet vi menar att de gamla skall ha.

Herr Carlshamre söker svära sig fri från att här i debatten egentligen ha velat föra någon diskussion om socialhjälp, men så fort han säger detta, är han i andra meningen direkt över på den frågan.

Det har sagts, herr talman, att socialhjälp är en viktig del i trygghetssystemet på det kommunala planet. Att mycket där behöver förnyas och förbättras, har jag understrukt. En statlig utredning kommer i år att framlägga ett betänkande, som tar upp just dessa frågor. Vi får tillfälle att återkomma till frågan om hur och på vilket sätt socialvården – inte minst socialhjälp – skall förnyas.

Men vi diskuterar här i dag en huvudtitel som omsluter 17 miljarder kronor. Att herr Carlshamre är färdig att i stort sett underkänna allt detta, är fantastiskt. Gå ut till människorna och predika detta. Säg till dem att det mesta i socialbudgeten egentligen är felaktigt. Tala med folkpensionären, den sjuke, den invaliderade, alla de människor, som tack vare trygghetssystemet i dag har en rimlig säkerhet i tillvaron.

Det är mycket som behöver förändras, förbättras och förnyas. Nya problem tillkommer, som kräver nya lösningar. Herr Carlshamre talar om tröttheten. Ja, det vore kanske lätt att karakterisera moderaterna som trötta när de agerar och framför sina olika synpunkter. Jag skall inte göra det. Men eftersom herr Carlshamre, såvitt jag förstår, önskade att den här debatten skulle komma till stånd som en principdebatt – det har också funnits skäl därtill eftersom det är väsentliga frågor kammaren har att behandla – och han har tagit just socialhuvudtitelns översikt som utgångspunkt, må det kanske vara mig tillåtet att citera någonting just ur översikten.

Om herr Carlshamre menar att presentationen där karakteriseras av politisk trötthet, må det vara herr Carlshamres sätt att värdera. Vad vi säger är: "Arbetsmiljöutredningen förbereder nya insatser för en bättre arbetsmiljö bl. a. genom ökat inflytande för de anställda i arbetsmiljöfrågorna. Sjukpenningutredningen undersöker möjligheterna att göra sjukpenningen från försäkringskassan jämförbar med beskattad sjuklön från arbetsgivare. Förslag till utformningen av en tandvårdsförsäkring skall läggas fram av en pågående expertutredning. Efter beslutet vid 1971 års höstriksdag om kraftigt förbättrade bostadstillägg till barnfamiljerna kommer familjepolitiska kommittén att i sitt slutbetänkande bl. a. redovisa förslag i fråga om ett bostadssocialt stöd till låginkomstgrupper utan barn. En genomgripande översyn av verksamheten i daghem och lekskolor pågår i barnstugeutredningen, som i ett betänkande under året kommer att behandla verksamheten för barn i förskoleåldern. Vidare väntas socialutredningen lägga fram ett principbetänkande om den kommunala socialvårdens målsättning och organisation."

Med andra ord står vi mitt uppe i ett kanske större, mera omfattande, mera kostnadskrävande reformarbete än någonsin. Herr Carlshamre! Allt detta upplever jag för min del som inspirerande. Om herr Carlshamre i sitt inlägg syftade på mig personligen vill jag säga att detta reformarbete i

varje fall icke medfört att jag på något sätt känner mig trött. Tvärtom känner jag mig inspirerad därför att så mycket är kvar att göra i vårt samhälle.

Statsrådet fru ODHNOFF:

Herr talman! Jag skulle i korthet vilja bemöta herrar Gustavsson i Alvesta och Carlshamre på några punkter.

Herr Gustavsson frågar om man i kanslihuset inte observerat svårigheterna i de nya bostadsområdena tidigare. Jag vill svara med en motfråga: Tror herr Gustavsson att inrikesministern tillsatte servicekommittén och en rad andra utredningar därför att han ansåg att allting var väl beställt ute i de nya bostadsområdena?

När herr Gustavsson sedan drar in regionplanen i diskussionen så är det väl på sin plats att påpeka att regionplanen är en översiktlig plan för markanvändning. Den säger föga om hur närmiljön så småningom kommer att se ut. Det är kommunens sak att utforma denna. Men oberoende av hur många eller hur få människor som man planerar för, måste det ju vara de sociala behoven som skall sätta riktmärket. Det är definitivt inte att tillgodose de sociala behoven att bara vilja stoppa bostadsbyggandet. Detta i synnerhet i ett läge då hälften av bostadsbyggandet här i Stockholm går till ökad ytstandard. Stockholm har genomsnittligt en lägre bostadsstandard än landet i övrigt och det är rimligt om stockholmarna får samma bostadsstandard som resten av landet.

Herr Gustavsson tar vidare upp frågan om en koppling av bostadsstöd och barnstugebidrag med statens stöd till kommunerna för detta. Ja, för varje ny plats som kommunerna bygger i sina barnstugor får de redan större bidrag från staten. Vi kan också se det så att ju mer man bygger ut på barnstugesidan desto större möjligheter ger man åt barnfamiljerna att själva genom egna inkomster klara sin försörjning och desto mindre kommer man att belasta anslagen för kommunala bostadstillägg som ju i stor utsträckning går till barnfamiljer med ensamförsörjare.

Herr Carlshamre tog upp den höga kommunalskatten i Örebro till diskussion. Jag vet inte vad som föranledde honom till detta. Jag tror att Örebro endast nämndes i mitt tidigare inlägg med anledning av den bostadsmiljö som man där planerar.

Därför vill jag litet mera beskriva för herr Carlshamre vad integrerade servicecentra går ut på. Det innebär ett försök att på en ekonomiskt sund basis på ett okonventionellt sätt disponera de lokaler som man ändå bygger för skola, bibliotek, kyrka, fritidsändamål, idrott, de butiker som finns i området, de lokaler för hälsovård, tandvård, socialvård osv. som man har. Man disponerar dem på så sätt att man genom samverkan mellan nämnder och förvaltningar använder de gemensamma lokalerna för ett mångsidigt utbud. Genom att man alltså har kunnat integrera sitt lokalprogram, har man kunnat komma med ett mångsidigt utbud av aktiviteter på en starkt begränsad lokalyta.

För en och samma kostnad för oundgängliga nyttigheter har man således fått ett ökat utbud av aktiviteter genom att samordna resurserna. Det är en sund kommunal ekonomi att arbeta på det viset.

Herr GUSTAVSSON i Alvesta (c) kort genmäle:

Herr talman! Jag vill erinra statsrådet Odhnoff om att jag förra gången bara citerade följande av vad statsrådet Odhnoff sade i Göteborg: "Vi vet mycket litet om vilken effekt olika boendemiljöer har på människor. På senare tid har vi emellertid fått in alarmerande rapporter om effekten av tät och hög förortsbebyggelse på barn." Min fråga var om man inte hade observerat detta tidigare, vilket i så fall är märkligt.

Statsrådet Odhnoff svarar med att ställa frågan: "Varför tillsattes servicekommittén, om regeringen inte hade observerat det här?" Servicekommittén har, såvitt jag förstår, till uppgift att försöka komma med förslag om servicen inom skilda områden. Jag kan inte direktiven, men det är väl dessa frågor i stort som är det väsentliga. Vidare vet jag inte om servicekommittén har kommit med något som helst förslag sedan den tillsattes.

När det sedan gäller Stockholmsregionen var statsrådet förvånad över att jag tog upp frågan om regionplanen. Men den innebär ju att man fastställer vissa befolkningsramar, och det är det som diskussionen har gällt hela tiden. Vi har för vår del ställt frågan: Om man sammanför över två miljoner människor i detta område, hur blir det då ute i landet och hur kommer det att se ut i Stockholmsregionen?

Beträffande kopplingen av bostadsstödet och bidraget till barnstugor så refererade jag vad socialutskottet har sagt när utskottet avvisat vårt förslag om en höjning av statsbidraget, där vi klart ger uttryck för att höjningen av bidraget till barnstugorna skall kompensera de ökade kostnaderna för bostadsstödet. Och, statsrådet Odhnoff, även om det blir så att kommunen har möjligheter att bygga fler barnstugeplatser och får 4 000 kronor per plats, så är det ju inte hela kostnaden. Kommunen betalar ju också en del av kostnaden.

Statsrådet fru ODHNOFF:

Herr talman! Bara en kort replik. Jag tror att mycket av den här diskussionen om herr Gustavssons i Alvesta tidningsläsning och vad som kan ha kommit fram där beror på att jag kanske inte har läst samma tidningsreferat, utan bara har utgått ifrån vad jag har sagt vid mötet. Därför är det möjligt att vi delvis talar förbi varandra.

När det gäller befolkningsramar så överlämnar jag med förtroende åt riksdagen att fastställa dessa. Det är inte några tjänstemän i Stockholm som skall fastställa sådana ramar.

Sedan är det ju beklagligt att herr Gustavsson inte alls känner till servicekommitténs verksamhet. Jag måste tydligen leta rätt på våra skrifter och överlämna dem till herr Gustavsson; vi har avgivit två betänkanden och fyra andra skrifter. Finansieringsfrågorna har som sagt tagits upp av delegationen för bostadsfinansiering och vi hoppas att det inom en snar framtid skall avsätta sina spår här i riksdagen.

Herr ROMANUS (fp):

Herr talman! Detta med planering av debatter är sannerligen, som alla är medvetna om, ett besvärligt kapitel. Vi är några här som hade trott att vi skulle ha en familjepolitisk debatt under nästa punkt och inte under

Nr 45

Onsdagen den
22 mars 1972

*Socialdepartemen-
tet m. fl. anslag*

den allmänna rubriken. Men nu har ju familjeministern dragit upp de familjepolitiska frågeställningarna i sitt anförande, och då är det väl bara för oss vanliga dödliga att följa hennes exempel och låta den allmänna debatten även omfatta principerna inom familjepolitiken. Jag får bara uttrycka den förhoppningen, herr talman, att i varje fall inte jag med detta skall bidra till att den totala debattiden blir längre. Men det kan man ju aldrig garantera i förväg.

Herr talman! Det är två ekonomiska problem som i dag dominerar barnfamiljernas situation. Det ena är: Hur skall man få pengarna att räcka till? Det andra är: Hur skall man genom en egen arbetsinsats höja sin standard eller i varje fall möta trycket från de ökade priserna? Jag tänker också mera kortfattat ta upp tre andra problem, nämligen hur man skall ordna barntillsynen, hur man skall få tiden att räcka till i barnfamiljerna för hem, barn och förvärvsarbete och hur man skall få en bättre boendemiljö.

När det gäller det första problemet, hur man skall få pengarna att räcka, har matpriserna under den senaste tiden stått i centrum för intresset. Matpriserna är naturligtvis särskilt betungande för barnfamiljerna, och de har i år ökat med 3 procent. Det är en dramatisk utveckling och det är naturligt att den tilldrar sig uppmärksamhet. Men vi skall inte tör den skall glömma bort att även andra levnadskostnader har ökat. Under 1970 och 1971, när vi hade det så kallade -- jag vill understryka "så kallade" -- prisstoppet, ökade levnadskostnaderna med 14 procent. Bara under de två första månaderna av detta år har de stigit med ytterligare 2,5 procent.

Barnfamiljerna är inte skyddade mot dessa prishöjningar. Pensionärer-na är det, och socialministern sade tidigare under debatten att detta värdesäkra skydd numera är en självklar rättighet för pensionärerna. Jordbrukarna är också genom sitt avtal skyddade mot levnadskostnadernas höjning. Men barnfamiljerna, som skall betala de höjda matpriserna, är inte skyddade. Barnbidraget är inte värdesäkrat. Det enda som barnfamiljerna kan vara riktigt säkra på, med det nuvarande skattesystemet, är att inflationen höjer deras skatt.

Socialdemokraterna vägrar att införa värdesäkra skatteskalar. Alltså ger inflationen det resultatet att större delen av inkomsten går till skatt, trots att realinkomsten inte ökar.

På Aftonbladet har man funderat över dessa problem, och man har därifrån lämnat följande bidrag till diskussionen, som jag skall be att få återge därför att det innehåller en del tänkvärt:

"Höjda barnbidrag är ett sätt att öka en viss kategoris -- nämligen barnfamiljernas -- konsumtionsförmåga. Och det märkliga är ju att denna rätt framkomliga väg inte alls har utnyttjats av politikerna. Folkpensioner skall vara värdebeständiga och därmed indexregleras. Det är något som man har kunnat bli överens om. Men att barnbidrag skulle kunna göras värdebeständiga, indexreglerade och kanske rent av kunna höjas i takt med den allmänna standardutvecklingen, det är en tanke som våra mest folkära politiker egentligen aldrig vågat tänka."

Nu är ju det där inte riktigt. Alla vet, åtminstone här i riksdagen, att i varje fall tre partier -- folkpartiet, centerpartiet och vänsterpartiet

Onsdagen den
22 mars 1972*Socialdepartemen-
tet m. fl. anslag*

kommunisterna -- under flera år har yrkat just på en värdesäkring av barnbidragen, och vi har också fört fram önskemålet att man skall ha en planerad standardhöjning av barnbidragen. Det skall väl också till Aftonbladets heder sägas att tidningen sedan medverkat till att detta misstag rättats till. Påståendet gäller alltså bara socialdemokraterna och moderaterna. Men det intressanta är kanske fortsättningen på det resonemang som Aftonbladet för, där man svarar på frågan varför de här politikerna inte har vågat tänka tanken att man skall värdesäkra barnbidragen. Jo, säger Aftonbladet, "dom anser väl att pensionärerna är att föredra framför barnfamiljerna. Dom tror kanske att pensionärerna är politiskt mera pålitliga än barnfamiljerna."

Nu gäller ju detta resonemang inte folkpartiet och centerpartiet, eftersom vi har föreslagit värdesäkring av såväl pensionerna som barnbidragen. Vi anser att pensionärerna och barnfamiljerna är lika pålitliga. De här funderingarna måste väl Aftonbladet ha inhämtat i de inre socialdemokratiska cirkelarna, och det kan ju vara ett intressant besked till barnfamiljerna.

När man diskuterar matpriserna kan man självfallet finna skäl att se över jordbrukspolitiken, framför allt på längre sikt, men även på kort sikt för vissa mindre justeringar. Men en sak är obestridlig, nämligen att den effektivaste vägen att utnyttja de knappa resurserna, om man särskilt vill minska det stora flertalet barnfamiljers problem, är en höjning av barnbidraget. En tidning har räknat ut -- och jag har ingen anledning att betvivla dessa uppgifter -- att en sänkning av mjölkpriset med 25 öre per liter, av priset på kött, fläsk och ost med 2 kronor per kilo och av priset på mjöl med 25 öre per kilo skulle kosta lika mycket som en höjning av barnbidraget med 1 000 kronor per barn och år. Det säger väl något om vad som är fördelaktigast och ekonomiskt riktigast, när man vill förbättra barnfamiljernas situation.

Nu förklarar kanske en del människor: Vi vill inte ha några bidrag, utan vi vill klara oss själva. Den inställningen kan man i och för sig respektera. Men barnbidragen är icke några bidrag i vanlig mening. Barnbidragen är en del av skattesystemet. De infördes som ersättning för barnavdragen. De är alltså inte märkligare än de grundavdrag som varje person med egen inkomst får göra, och som för de flesta människor är värda ungefär 2 000 kronor, eftersom marginalskatten ligger omkring 50 procent.

Ingen skäms för ett grundavdrag, och ingen anser att man på det sättet får ett understöd. Jag vill understryka att självfallet finns det inte anledning att skämmas över ett bidrag heller, om man har rätt att få det.

Men i varje fall kan inte barnbidraget jämföras med andra bidragsformer, eftersom barnbidraget är ett uttryck för den urgamla svenska principen om skatt efter bärkraft. Om två familjer har lika stor inkomst men bara den ena familjen har barn, så är det klart att barnfamiljen har sämre skattekraft. Barnbidraget är lika för alla barn och ger inte, som avdragen gjorde, mest till dem som har höga inkomster.

Jag skall nu att få citera ett par korta aktuella stycken ur TCO-tidningen, som skriver just med tanke på livsmedelspriserna: "Jordbrukspolitiken behöver alltså en ordentlig översyn helst utan alltför

många politiska sidoblickar.” (Vad man nu menar med det.) ”Under tiden måste barnfamiljerna stödjas, så att de höga livsmedelspriserna inte frestar på deras ekonomi med full styrka. En höjning av barnbidraget är en lämplig väg att gå. Barnkostnaderna är så pass höga att en sådan hjälp till barnfamiljerna kan göras generell utan att komma i strid med jämlikhetspolitiken.”

Herr talman! Jag anser att TCO-tidningen därmed gör en utmärkt sammanfattning av dagens situation för barnfamiljerna. Men inte ens en värdesäkring, än mindre en utbyggnad av barnbidragen har regeringen eller socialdemokraterna i socialutskottet velat gå med på. Det borde bli samma självklarhet att barnbidragen skall vara värdesäkra som att pensionerna är det, vilket socialministern framhöll. Jag tror att jag vågar uttrycka den förvisningen att det kommer att bli samma självklarhet. Vi kommer inte att ge oss på den punkten.

I stället satsar regeringen i sin familjepolitik — det sade också familjeministern här i dag — framför allt på bostadstilläggen. Det leder, som var och en kan konstatera, till att ungefär hälften av familjerna känner sig lämnade i sticket och blir lämnade i sticket. De får ingen nytta av bostadstilläggen, trots att de inte har några märkvärdiga inkomster.

Som familjeministern också var inne på, går bostadstilläggen praktiskt taget bara till familjer med en inkomsttagare. Familjer där båda makarna arbetar får sällan bostadstillägg, trots att de många gånger har svårt att få pengarna att räcka till. Inkomsterna på papperet kan vara goda, men det är många avbränningar på grund av bådass förvärvsarbete.

Därmed är jag inne på det andra problem som jag nämnde. Hur skall man genom en egen insats förbättra sin standard? Hur skall man få det att löna sig att arbeta?

Hur är det i dag? Jag ber att på kammarens TV-skärm få visa en liten tabell som illustrerar situationen. Av tabellen framgår att för familjer med en inkomsttagare och 35 000–40 000 kronor i inkomst blir den sammanlagda marginaleffekten av skatt och bortfallande bostadstillägg 84,7 procent. En barnfamilj med en inkomsttagare som tjänar 35 000 kronor får alltså behålla 15 procent av en inkomstökning.

Jag har en annan tabell, som visar situationen för familjer med två inkomsttagare. Om makarna förut tjänat 30 000 kronor var och sedan ökar sin inkomst, blir marginaleffekten av skatt, bortfall av bostadstillägg samt höjda daghemsavgifter — om dessa följer Kommunförbundets rekommendation — sammanlagt 88,8 procent, dvs. man får inte behålla mer än drygt 10 procent av en inkomstökning i det fallet.

Herr talman! Aftonbladet, vars tänkande jag följer mycket noga, har också reagerat när vi i folkpartiet talat om att det måste löna sig bättre att arbeta. Man har sagt: Nu är folkpartiet ute för att tala för de rika igen! Det är de som tjänar mest som folkpartiet tänker på.

Jag undrar, herr talman, om de som tjänar 30 000 kronor och har familj att försörja, eller de familjer där makarna tjänar 30 000 kronor vardera, anser att de hör till de rika i samhället, de som tjänar mest i samhället. Jag undrar om LO:s medlemmar, som det i mycket stor utsträckning rör sig om, känner igen sig när de läser i sin egen tidning om hur man uppfattar deras verklighet.

Och hur går det när hustrun i en familj överväger att ge sig ut på arbetsmarknaden? Skatt, bortfall av bostadstillägg, kostnader för barntillsyn, resekostnader och annat, som kommer till, gör att nettoutbytet för familjen som helhet inte blir så stort, och så räknar ju många.

Motivet för den skattereform med övergång till individuell beskattning, som beslöts för ett par år sedan, var ju bl. a. att man skulle ta bort tröskeln för de gifta kvinnor som vill ge sig ut på arbetsmarknaden. Det måste löna sig att arbeta, det var motiveringen. Nu är vi i färd med att bygga nya trösklar för de gifta kvinnornas förvärvsarbete.

Man behöver inte leta för att finna en stark social motivering för kravet att det måste löna sig bättre att arbeta. Dels är detta en nödvändighet för att vi skall kunna öka samhällets totala resurser och därmed få möjlighet att lösa alla de sociala problem som man har varit inne på i den tidigare diskussionen här i dag.

Därtill kommer: Vad blir reaktionen hos dessa familjer som finner att om man ökar sin inkomst med 1 000 kronor, får man behålla 100? Jo, naturligtvis i många fall en känsla av resignation. Det löner sig inte att anstränga sig. Det blir också en aversion mot samhället, en avoghet mot stat och kommun som man tycker tar orättmätigt mycket av ens inkomstökning, och det leder till en närmast asocial inställning. Man vänder ryggen åt samhällsarbetet. Man säger att det är nästan rättmätigt att lura staten, att lura Sträng som det populärt heter.

Det finns ingen här som ger ett finger åt ett sådant resonemang, självfallet inte. Det är klart att alla skatter som är lagligt beslutade skall betalas. Men vi kan inte blunda för att det är så här som människor i dag resonerar ute i samhället inom alla skikt och särskilt där man har just dessa våldsamma marginaleffekter på en inkomstökning.

Jag beklagar att regeringen inte utnyttjat möjligheten att göra något åt de mest uppscendeväckande inslagen i bilden, när man nu för några dagar sedan lade fram en proposition om nya regler för inkomstprövning av bostadstilläggen. Vi får tillfälle att återkomma till detta när förslaget skall behandlas här i kammaren. Det hade varit möjligt att få en mildring av de effekterna till stånd, men den har man inte utnyttjat. Det visar att man inom regeringen inte ser särskilt allvarligt på dessa problem.

Barntillsynen, som jag nämnde tidigare, skall jag återkomma till under en senare punkt. Det bör väl ändå vara möjligt att i någon mån fullfölja den debattplacering som föreligger.

När det gäller arbetstiden skall jag bara helt kort betona att den frågan tas upp i en partimotion som väckts av folkpartiet. När de flesta människor har fått 40-timmarsvecka och 5-dagarsvecka är inte allmän arbetstidsförkortning det mest angelägna sociala målet. Det är i stället att öka möjligheterna till en anpassning av arbetstiderna till människornas behov i skilda situationer. Det kan gälla småbarnsföräldrar. Eva Moberg har fört fram tanken att man skulle ha rätt till sex timmars arbetsdag för småbarnsföräldrar. TCO har diskuterat begreppet rätt till deltid i den situationen. Det kan gälla äldre människor också, dem som studerar etc. I många situationer har man tänkt sig behov av anpassning av arbetstiderna.

Det är många människor som inte nöjer sig med ett val mellan att

Onsdagen den
22 mars 1972

*Socialdepartemen-
tet m. fl. anslag*

antingen helt vara hemma hos sina barn eller också arbeta full tid och bara få träffa barnen en timme på morgonen, när man rusar i väg, och en timme på kvällen, när man skall anstränga sig för att få dem i säng så fort som möjligt. Detta är ett reellt problem för många barnfamiljer.

Ett annat problem är boendemiljön, som statsrådet Odhnoff och herr Gustavsson i Alvesta var inne på. Tidigare ansågs det bland socialdemokratiska debattörer som mycket radikalt att vara motståndare till småhus- och låghusbebyggelse. Nu har man tydligen upptäckt – om inte referaten från familjeministerns anförande är helt och hållet felaktiga – att det kan innebära vissa fördelar att bygga i lägre skala, att hålla markkontakt och exploatera marken mindre hårt.

Vi som haft denna uppfattning länge får väl hälsa socialdemokraterna välkomna till dessa insikter. Jag beklagar bara att insikterna inte har spritt sig mer.

Ett av de största samhällsbyggnadsprojekten i Sveriges historia är bebyggelsen av Järvafältet i Stockholm. Där har folkpartiet, med understöd av de två andra icke socialistiska partierna, krävt att byggnadsplanerna skall omprövas så att husen kommer ned i höjd och man får en bättre miljö. Socialdemokraterna har emellertid benhårt vägrat att gå med på något sådant. Jag hoppas att familjeministern kan övertyga sina partivänner i Stockholm om att när man skall bygga morgondagens samhälle får man inte tänka kortsiktigt – man måste ta hänsyn till de sociala rön som nu i varje fall tycks ha nått fram till kanslihuset.

Fru Odhnoff nämnde att servicekommittén skulle vara ett uttryck för detta. Jag kan inte heller dess direktiv, men inte står det väl där att man skall undersöka om det skall byggas lägre hus och småhus. Kommer ni fram till det, är det så mycket bättre. Jag vet – och det vet kanske också herr Gustavsson i Alvesta – att servicekommitténs arbete har avkastat en mängd papper med text på, men har det kommit några praktiska resultat från servicekommittén? Eller när kommer de? Bara allmänna förhoppningar kan man inte bygga på hur länge som helst.

Herr KARLSSON i Huskvarna (s):

Herr talman! Vi kanske har kommit en liten aning snett på talarlistan. Det är naturligtvis svårt för en "skuggminister" på den familjepolitiska sidan att vara tyst sedan dagens familjepolitiska minister hade varit uppe, och det var väl det som lockade herr Romanus till utsvävningarna om folkpartiets politiska insatser.

Jag skall inte bemöta honom på annat sätt än genom att säga att det är ett allmänt tal han har hållit om värdesäkring av barnbidrag och om en hel del annat, från jordbrukspolitik till läget på Järvafältet. Men så mycket är klart att en värdesäkring av barnbidragen inte är den angelägnaste socialpolitiska reform vi har att genomföra. Det får vara tillräckligt som svar på herr Romanus' inlägg.

Jag begärde egentligen ordet för att bemöta vad Rune Gustavsson i Alvesta sade om kommunerna och socialpolitiken. I anslutning till det frågade han vad socialdemokraterna hade gjort i de kommuner där man har låga bostadstillägg till pensionärerna. Ja, i en mängd kommuner i vårt

land har centerpartister och andra borgerliga representanter motarbetat socialdemokratiska förslag till höjande av bostadstillägget för folkpensionärerna — det har skett i län som ligger Rune Gustavssons hemvist ganska nära.

Sedan tog Rune Gustavsson upp en annan aspekt på denna fråga. Han sade att staten övervältrar kostnader på kommunerna. Men han berörde inte med ett ord statens hjälp till kommunerna i olika avseenden, bl. a. genom det skatteutjämningsbidrag som ges till kommunerna och som utgjorde i runt tal 2 miljarder kronor under 1972. Det innebär att exempelvis Gotlands kommun i dag skulle ha haft en kommunalskatt som legat 9,98 kronor högre än vad den nu gör, men detta har man kunnat undvika genom statens bidrag till kommunen.

När Rune Gustavsson säger att staten övervältrar bördor på kommunerna skall sådana här förhållanden med i bilden. Då blir det sannerligen inte en övervältring utan snarare så att staten har gett den kommunen och en hel del andra kommuner, bl. a. i Norrbottens inland, betydligt mycket mer i ersättning än vad den via politiska beslut har ålagt kommunerna i fråga om utgifter. I Kronobergs län, där herr Rune Gustavsson i Alvesta hör hemma, skulle det ha inneburit en genomsnittlig kommunalskattehöjning på 2:97 kronor om man inte hade haft den här kommunalskatteutjämnningen. Jag menar att anklagar man staten för att övervältra bördorna på kommunerna, skall man i rättvisans och rimlighetens namn också säga vad som sker på den kanten. Men det underlät herr Rune Gustavsson verkligen nogsamt att göra.

Sedan tog herr Gustavsson också upp frågan om kompensation för de höjda bostadstilläggen. Faktum är ju att kommunerna har fått en höjning från 50 till 60 procent genom det beslut som fattades av höstriksdagen. Skulle det vara så, herr Rune Gustavsson, att det finns en framstegsvilja hos kommunerna så har de också byggt barnstugor, vilket innebär att de har fått full kompensation. Om man tar landet i dess helhet ser man att den egentligen ger kommunerna lika mycket som de betalar ut i kommunala bostadstillägg osv.

Herr Carlshamre sade att debatten hade kommit in på ett sakligare plan. Man kan naturligtvis ha olika anspråk på saklighet; herr Carlshamre var allvarligt trängd under den första delen av debatten, och då var det enkelt att kasta ut ett påstående att andra var osakliga. Men sedan sveper herr Carlshamre omkring i de socialpolitiska utkanterna. Han vidhåller vad jag angrep förut, nämligen talet om att transfereringarna till barnfamiljer och andra låginkomsttagare vållar för höga administrationskostnader. Men inte med ett enda exempel har herr Carlshamre kunnat klara ut den saken. Jag fann i herr Carlshamres anförande den gamla högerinställningen mot sociala reformer. Han försöker nu kamouflera sig genom att säga att han vill så rasande mycket, men i själva verket rör det sig om det gamla konservativa motståndet mot socialpolitiska reformer. Moderaterna vill ingen utjämning i det svenska samhället — det är dagens sanning — och det är det som konstituerar grunden till att man fladdrar omkring med olika ståndpunkter i socialpolitiska sammanhang.

Då herr Carlshamre talade om att det skulle vara en trött socialpolitik som bedrivs i dag vill jag säga: Arma gamla Sverige, om det skulle gå så

Nr 45

Onsdagen den
22 mars 1972

*Socialdepartemen-
tet m. fl. anslag*

Onsdagen den
22 mars 1972

*Socialdepartemen-
tet m. fl. anslag*

långt att de borgerliga gemensamt skulle bilda regering och herr Carlshamre möjligen skulle kunna bli påtänkt som social- eller familjeminister! Då skulle det bli fråga om en nedrustning av katastrofal art på det socialpolitiska fältet.

Statsrådet fru ODHNOFF:

Herr talman! Den principiella debatten har ju något förlängts utan att det har tillkommit så mycket principiellt nytt, men jag skall gärna ta upp de synpunkter som herr Romanus har valt att föra fram här.

Om vi ser på utvecklingen av barnbidragsbeloppet under den senaste tioårsperioden — alltså efter den bidragshöjning som gjordes 1962 — kan vi konstatera att dagens barnbidrag ligger närmare 400 kronor högre än vad enbart en indexreglering skulle ha inneburit. De bidragshöjningar som regeringen föreslagit under perioden har alltså varit nästan dubbelt så stora som vad man skulle ha erhållit genom en fastlåst indexreglering.

Det största felet med herr Romanus' resonemang är väl ändå det begränsade synsätt i fråga om familjepolitiken som detta ensidiga barnbidragstänkande ger uttryck för. Barnbidragen är ju bara en del av familjepolitiken, och vill man diskutera vad som har gjorts måste man ta hela området med i bedömningen.

De familjepolitiska insatserna under senare år har som bekant främst inriktats på de grupper som har det största behovet av ökat stöd från samhället. Bostadstilläggen utgör ett direkt komplement till barnbidragen med inriktning på lägre inkomsttagare. Som vi vet har det skett en mycket stark utbyggnad på detta område. Vidare har bidragsförskotten under senare år höjts upprepade gånger och byggt ut betydligt.

Vid sidan av de direkt ekonomiska stödåtgärderna görs även betydande insatser för att bygga ut samhällets omsorger om barnen. Jag vill inte alls säga att herr Romanus är omedveten om detta, men jag menar att det också är en väsentlig aspekt i denna diskussion om barnbidragen. Statsbidragen till daghem och fritidshem har höjts i flera omgångar för att underlätta för kommunerna att bygga ut verksamheten. Vi har tidigare under debatten berört detta. En kraftig utbyggnad av daghemmen framstår ju för många familjer som den viktigaste familjepolitiska frågan i dag.

När man diskuterar barnbidragen får man inte heller glömma de andra insatser som har gjorts på det familjepolitiska fältet och fält som gränsar därtill, utbyggnad av mödra- och barnavård, barnhälsovård, skoltandvård, skolmåltider och allt detta som ju innebär en direkt avlastning från hushållsbudgeten. Det är viktigt att man har med dessa åtgärder i den diskussion som man för om barnbidragen.

Herr Romanus säger att det enda som barnfamiljerna kan vara säkra på är att deras skatt kommer att höjas. Ja, om deras inkomster stiger lär detta ske. Men genom skatten överförs ju till kostnaderna för gemensamma, väsentliga nyttigheter det som man förut fick ta från den privata familjeportmonnän.

Vidare säger herr Romanus att två familjer med lika inkomst, varav den ena har barn, naturligtvis har olika bärkraft. Ja, det är alldeles riktigt, och därför är det också rimligt att man har ett barnbidrag för att i viss

mån utjämna detta. Men det är givetvis också sant att två familjer med olika inkomst har olika ekonomisk bärkraft. När man arbetar fram ekonomiska stödformer, är det en aspekt som alltid måste vara med i blickpunkten. Men det tycks vara svårt för herr Romanus att se sambandet mellan ekonomiska stödåtgärder och låg inkomst.

Nr 45

Onsdagen den
22 mars 1972

*Socialdepartemen-
tet m. fl. anslag*

Herr ROMANUS (fp):

Herr talman! Socialutskottets ordförande herr Göran Karlsson sade litet spydigt att det förstår man väl att det är svårt för Romanus att vara tyst när statsrådet Odhnoff har talat. Jag kan inte tolka det på något annat sätt än att herr Göran Karlsson menar, att egentligen borde jag ha varit tyst — man bör inte debattera med familjeministern. Det är ju den enda rimliga slutsatsen av denna ironiska anmärkning från herr Karlssons sida. Den säger väl allt om vad herr Karlsson har för uppfattning om dagens familjeminister.

Herr Karlsson hade inte mycket till övers för mig heller. Han ansåg att jag bara hade ägnat mig åt utsvävningar i allmänt tal om matpriser, värdesäkring, Järvafältet och sådana oväsentligheter. Ja, det är också ett ganska uttrycksfullt besked till de människor som har att tas med de höga matpriserna och som inte har någon värdesäkring av barnbidragen. Det är ett besked till TCO-tidningen som har krävt att man skall satsa just på barnbidragen. Det är ett besked till de människor som är oroliga över socialdemokraternas fullständigt enhårda fasthållande vid föråldrade planer för Järvafältet. Inget svar är ibland också ett svar, herr Karlsson, och det var många uttrycksfulla svar som herr Karlsson lämnade genom att ingenting säga den här gången.

Herr Karlsson sade heller inte ett ord om de margineffekter på en inkomstökning som jag visade med siffror på TV-skärmen. Han hade inte någonting till övers för att detta kan vara ett verkligt problem, och det intressanta är, att det hade inte heller familjeministern — det gjordes inte någon kommentar alls till detta.

Utvecklingen av barnbidragen har varit bättre än om man hade haft enbart en indexreglering, säger familjeministern. Ja, det är väl ingen som har krävt enbart en indexreglering, fru Odhnoff, utan det är klart att man måste bygga ut barnbidragen i takt med standardhöjningen. Men det vore ändå en trygghet för barnfamiljerna att veta att de för framtiden alltid har en automatisk värdesäkring och inte bara får mycket ryckvisa höjningar.

Det resonemang som fru Odhnoff här har fört mot indexreglering av barnbidragen skulle ju kunna föras även mot indexregleringen av folkpensionerna. Försök med det, så får fru Odhnoff se vilken reaktionen blir!

Fru Odhnoff beskyllde mig för ett ensidigt barnbidragstänkande. Skall man undvika att förlänga den här debatten alltför mycket, så får man ta upp det som är mest akut för dagen. Därför tog jag upp just problemet för barnfamiljerna att få pengarna att räcka till och problemet att man inte kan öka sin standard genom egen arbetsinsats. Det är de två svårigheterna som jag tror är huvudproblemen i dag. Det finns andra också — barntillsynen återkommer vi till senare under dagen.

Onsdagen den
22 mars 1972

*Socialdepartemen-
tet m. fl. anslag*

Och det står i vår reservation — som finns i riksdagstrycket och som jag därför inte behöver läsa upp i dess helhet — att vi kräver en samlad familjepolitisk reform, alltså en samlad reform av skattesystem och familjepolitik. Det är någonting som vi har krävt med lät mig säga en nykter papegojas envishet under många år i riksdagen, men tyvärr med ringa framgång. Regeringen tillämpar metoden att ena månaden lägga fram det ena förslaget och nästa månad eller nästa år lägga fram det andra förslaget utan samordning. En samordning av skatter och bidrag är naturligtvis en viktig del i familjepolitiken. Vi har i reservationen också pekat på kravet på ett vårdnadsbidrag, som socialdemokraterna tidigare har haft med i sina programskrifter och i sitt familjepolitiska tänkande, även om det för dagen tycks vara undanstoppat någonstans.

Men det intressanta och den politiska slutsatsen av familjeministerns framträdande här i dag är att hon icke har ett enda ord att säga om det faktum att många barnfamiljer nu knappast har någon möjlighet att förbättra sin egen standard genom att höja sin inkomst. Det är de här marginaleffekterna som jag visade. Tvärtom har familjeministern för en vecka sedan skrivit under en proposition om nya inkomstregler som inte gör ett dugg åt detta problem. Det är ett viktigt politiskt besked som barnfamiljerna har fått på det sättet.

Fru Odhnoff tog också upp mitt uttalande att vad barnfamiljerna kan vara säkra på, det är att skatten höjs om inflationen fortsätter. Ja, om inkomsten höjs, säger fru Odhnoff, får man naturligtvis en skattehöjning. Men det som är intressant är ju detta att även om realinkomsten inte höjs ett enda öre, så får man höjd skatt. Om inkomsten ökar med 5 procent och priserna ökar med 5 procent har man ju samma realinkomst, men man får högre skatt. Man får betala en större andel av sin inkomst i skatt utan att ha fått någon ökad skattekraft. Det är ju därför som vi har krävt värdesäkrade skatteskalor. Och jag tillåter mig säga, herr talman, att lika övertygad som jag är om att barnbidragen kommer att värdesäkras, lika övertygad är jag om att skatteskalorna i sinom tid också kommer att värdesäkras. Det framstår för allt fler människor som orimligt att man skall tillåta inflationen att automatiskt höja skatten, i stället för att låta riksdagen fatta beslut om dessa saker.

Herr KARLSSON i Huskvarna (s) kort genmäle:

Herr talman! Låt mig med anledning av herr Romanus' inlägg säga, att jag har betydligt större respekt för dagens familjeminister än jag möjligen kan få för den skuggminister i en högst eventuell borgerlig ministär som nyss har talat.

Statsrådet fru ODHNOFF:

Herr talman! Herr Romanus var ju mycket ordrik i sitt senaste anförande, som utmynnade i en kritik för att varken herr Karlsson i Huskvarna eller jag tog upp de siffror om marginalskatteeffekterna, som herr Romanus valde att redovisa på TV-skärmen. De siffrorna är ju tagna ur en motion som avlämnades till kammaren i går, och jag tycker det är litet väl tidigt att på detta stadium kommentera herr Romanus' synpunkter i det fallet. Jag skall emellertid gärna återkomma.

Herr ROMANUS (fp) kort genmäle:

Herr talman! Jag begär inte att statsrådet fru Odhnoff skall kommentera siffrorna i den motion som jag tillsammans med några partikamrater väckte i går. Men hela problemet har ju funnits länge, och det säger rätt mycket att familjeministern inte är beredd att kommentera det. Ni har väl egna siffror! Eller är ni inte medvetna om att ett stort antal människor i det här landet i dag upplever det som ett stort problem att inte genom egen arbetsinsats kunna höja sin standard och möta prishöjningarna? Kan Ni inte kommentera den saken bara därför att Ni inte har sett denna speciella motion av enskilda folkpartister? Det säger i så fall en hel del om vilken kontakt med verkligheten ni har i kanslihuset!

Statsrådet fru ODHNOFF:

Herr talman! Om herr Romanus vill ha ett allmänt marginalskatte-
sonemang går det bra att vända sig till finansministern. Jag är säker på att herr Romanus av finansministern kan få det svar han förtjänar.

Herr ROMANUS (fp) kort genmäle:

Herr talman! Det är typiskt för situationen att man hänvisar till ett annat departement. Men margineffekterna skapas ju av den samlade inverkan av skatter och bostadstillägg. Vi har hela tiden talat om att det behövs ett samlat grepp på skatter och bidrag. Det går inte att bara hänvisa till någon annan och säga att detta är inte mitt bord. För barnfamiljerna är det en samlad effekt som de känner av. De bryr sig inte om huruvida det är herr Sträng eller fru Odhnoff som åstadkommer marginalbelastningen; de ser till resultatet.

Herr GUSTAVSSON i Alvesta (c):

Herr talman! Herr Karlsson i Huskvarna kom tillbaka till resone-
manget om de kommunala bostadstilläggen och sade att han kunde påvisa att det finns ett flertal kommuner där centern, folkpartiet och moderaterna har majoritet, och där de kommunala bostadstilläggen är låga. Ja, herr Göran Karlsson, de kommunala bostadstilläggen varierar. Det finns kommuner styrda av socialdemokrater där de kommunala bostadstilläggen är låga, och det finns kommuner med icke-socialistisk majoritet som har låga kommunala bostadstillägg. Den saken kan man diskutera om hur mycket som helst.

Men, herr Göran Karlsson, jag var tidigare inne på orsakerna till detta, och här har jag en motion från 1970, som är väckt av sex socialdemokra-
tiska ledamöter i första kammaren, och den belyser just det förhållande som jag tog upp men som Göran Karlsson fullständigt bortser från. Motionärerna tog där upp två kommuner, den ena med 2 806 och den andra med 46 529 invånare. I den lilla kommunen fanns 761 folkpensionärer och i den stora 1 050. Inte mindre än 27,1 procent av befolkningen i den lilla kommunen var alltså folkpensionärer och bara 2,3 procent i den stora kommunen. De som bodde i den lilla kommunen betalade därför 1:55 per skattekrona till kommunala bostadstillägg, medan de som bodde i den större kommunen bara betalade 23 öre per skattekrona. Då

Nr 45

Onsdagen den
22 mars 1972

*Socialdepartemen-
tet m. fl. anslag*

Onsdagen den
22 mars 1972

*Socialdepartemen-
tet m. fl. anslag*

säger dessa motionerande socialdemokrater så här, vilket jag tycker vore värdefullt för Göran Karlsson att läsa: "Det kan nu konstateras att skatteutjämningsreformen inte medfört likvärdiga ekonomiska förutsättningar för kommunerna att utge skäliga bostadstillägg. Det torde också kunna fastslås att kommunindelningsreformen i detta avseende inte kommer att leda till önskvärd utjämning. Detta innebär att nuvarande standardskillnader kommer att kvarstå om inte nu gällande regler för de kommunala bostadstilläggen ändras." Och det har riksdagen efter flera års motionerande från centern beslutat. Det är de ekonomiska problemen, Göran Karlsson, som är huvudorsaken till de stora olikheterna.

Jag talade om att det sker en övervältring från staten till kommunerna. Det går väl inte att komma ifrån. Göran Karlsson måste ha mycket dålig kontakt med kommunerna och deras ekonomi, om han inte har märkt den förändring som skett i den kommunala utdebiteringen under de senare åren. 1960 betalade Medelsvensson 15 kronor per beskattad hundralapp, medan han tio år senare betalade 21 kronor och i dag betydligt mer.

Göran Karlsson menar att det är något av en allmosa staten betalar ut till kommunerna — jag vet inte riktigt hur orden föll. Men staten tar ju in icke så litet i moms, herr Karlsson. Det är ju en fördelningsfråga.

När det gäller de kommunala bostadstilläggen och kopplingen med bidragen till barnstugorna refererade jag bara vad som sägs i det utskottsbetänkande som Göran Karlsson själv skrivit under.

Slutligen bara några ord till statsrådet Odhnoff. Jag efterlyste förslag från servicekommittén. Statsrådet Odhnoff svarade att det har kommit betänkande och redogörelse. Men såvitt jag vet har det inte lett till några resultat; det har inte lagts fram några förslag.

Herr KARLSSON i Huskvarna (s) kort genmäle:

Herr talman! Faktum är att jag talade om skatteutjämningsbidragen. Att de betyder ofantligt mycket för kommunerna kan inte herr Gustavsson i Alvesta jäva. Jag är medveten om att vissa kommuner kan ha det besvärligt så till vida att de får betala mycket i kommunala bostadstillägg. Men kom ihåg, herr Gustavsson, att det inte bara är de kommuner som har kostnader för folkpensionärer i form av bostadstillägg som har det besvärligt. Om man jämför de båda kommuner herr Gustavsson talade om finner man att den stora kommunen har enorma kostnader för skolor, barntillsyn, osv. som den lilla kommunen inte har. Det skiljer alltså inte så förfärligt mycket som herr Gustavsson ville göra gällande. Låt mig dessutom tillägga att man i samband med övergången till högre moms och sänkt statsskatt för det stora flertalet av skattebetalarna gav kommunerna 500 miljoner kronor till utjämning av det skattebortfall som de fick genom införandet av nya statsskatteskalor. Kommunerna får genom dessa bidrag och genom skatteutjämningsbidragen en kompensation som sannerligen är långt större än vad herr Gustavsson ville göra gällande.

Herr talman! Jag har noterat att herr Karlsson i Huskvarna inte förstår vad han hör och inte förstår vad han läser. Jag kan gå vidare och säga: Han kan inte ens tolka sina egna anteckningar. Alternativt kan han, så journalist han ibland anser sig vara, inte få ned en korrekt anteckning. Han återkommer gång på gång till att jag skulle ha sagt att transfereringarna drar för stora administrationskostnader och därför inte får någon effekt. Nu har jag, herr Karlsson, tagit fram det stenografiska referat av vad jag sade på den här punkten i mitt första inlägg. Där står så här: "Jag menar inte" — hör på nu herr Karlsson! — "att en väldig mängd av våra socialmiljarder försvinner på vägen i den meningen att de liksom går bort i hanteringen, i administrationskostnader o. d. På intet sätt är det så. En del av våra metoder är egentligen genialt kostnadsbesparande och enkla. Men ändå är nettoeffekten av våra transfereringar i dag ytterst liten."

Detta var vad jag sade, och jag kan komplettera det något. Jag har sagt tidigare, från denna talarstol vill jag minnas, att t. ex. vårt barnbidragssystem sannolikt har världsrekord när det gäller enkel och billig administration, och det är bra att det är så.

Sedan gav jag ett exempel, herr Karlsson, på varför nettoeffekten ändå blir liten. Jag sade att 100 miljoner intagna i skatt och omvandlade till exempelvis barnbidrag bara ökar barnfamiljernas faktiska konsumtionsutrymme med 0,2 procent; och märk väl, herr Karlsson, att däri inte är inräknat ett enda öre till administrationskostnader. Om det kostar pengar att sköta det hela blir det ännu mindre över. Men utan ökade administrationskostnader och med en sådan beräkning ökar konsumtionsutrymmet med 0,2 procent, och det är väldigt litet. Att ökningen blir så liten beror inte på — vilket jag upprepar, hoppas jag, för sista gången, herr Karlsson — administrationen, utan på den ändrade inkomstfördelningen i samhället, som gör att just förmänstagarna själva till mycket stor del med sina skatter får betala sina egna förmåner.

Jag nämnde tidigare som exempel Robin Hood och det kunde kanske ha gjorts klarare. Jag sade att han skulle ha blivit förtvivlad om han för att ge en fattig änka ett pund hade varit tvungen att någon annanstans lägga beslag på 50 pund, men han skulle ha varit jämförbar med vår transfereringspolitik om han hade fått gå till änkan och säga: Du skall få ett pund på villkor att du själv bidrar med 60 pence, dvs. 60 procent av det pund som jag skall ge dig. Det är så vårt system i stor utsträckning fungerar, och det är transfereringarna det beror på, inte administrationskostnaderna. Kan vi, herr Karlsson, i fortsättningen slippa höra att någon klagat på hanterings- och administrationskostnader?

Sedan tiger herr Karlsson ute i buskarna, där han i stor utsträckning har dvalts, bildligt talat, under denna debatt. Moderaterna vill ingen utjämning — arma Sverige, säger herr Karlsson, om de borgerliga bildar regering och herr Carlshamre blir social- eller familjeminister. Då blir det nedrustning av stora mått. Herr Karlsson, mina ambitioner sträcker sig inte så långt. Skulle den dag komma då det blir dags att bilda en borgerlig regering och skulle, mot all förmodan, jag få någon möjlighet att välja uppgift i det sammanhanget tror jag inte att jag skulle välja att bli social- eller familjeminister. Jag skulle nöja mig med den enklare sysslan som

ordförande i socialutskottet. Denna debatt har visat att behovet av personväxling där är större än i socialdepartementet.

Herr KARLSSON i Huskvarna (s):

Herr talman! Jag kan självklart inte, med min fattningsförmåga, som journalist jämföra mig med rektorn vid journalisthögskolan, som har visat sin högstående bildning i alla avseenden i de inlägg han nu har gjort. Jag är naturligtvis tacksam i allra högsta grad över att herr Carlshamre har blivit så klok, i varje fall i slutet av debatten, att han hellre väljer ordförandeskapet i socialutskottet än att bli regeringsledamot. Det är en viss friskhet som kännetecknar herr Carlshamre i det omdömet, men jag är inte säker på att herr Carlshamre kommer att pryda platsen i socialutskottets ordförandestol bättre än han prytt talarstolen i riksdagen i dag.

Herr CARLSHAMRE (m):

Herr talman! Inte ens i denna korta replik kan herr Karlsson i Huskvarna vara korrekt. Det finns i kammaren icke någon rektor vid någon journalisthögskola; jag är lektor vid journalisthögskolan i Göteborg, vilket är någonting helt annat.

I den mån jag har visat prov på någon bildning, herr Karlsson, är det ingenting annat än en enkel förmåga att läsa rätt innantill i ett protokoll eller i egna anteckningar.

Herr KARLSSON i Huskvarna (s):

Herr talman! Herr Carlshamre har under hela debatten i dag dokumenterat sin motvilja mot socialpolitiska reformer i stort. Han har kamouflerat sina inlägg genom att tala om transfereringar och försökt tala om att det går bort för mycket därigenom. Jag har inte tidigare betraktat herr Carlshamre som mörkblå högerman, men jag är övertygad om att han, när man läser dagens protokoll och verkligen på allvar studerar vad han menat, kommer att framstå såsom sådan. Det är också en upplysning som den här debatten har givit.

Herr CARLSHAMRE (m):

Herr talman! Jag vill bara allra sist notera att om någon mer än herr Göran Karlsson i Huskvarna skulle ha fått den uppfattningen att det jag förespråkar är en social nedrustning, någon sorts gammal mörkblå högerpolitik, är min förmåga att rätt fatta, att rätt återge och att rätt uttrycka mina tankar ännu mycket mindre än herr Karlssons.

Överläggningen var härmed slutad.

Utskottets hemställan bifölles.

Herr FÖRSTE VICE TALMANNEN yttrade:

Punkterna 2 och 4 föredrages och debatteras i ett sammanhang. Yrkanden framställs under den gemensamma överläggningen.

Punkten 2 (allmänna barnbidrag)

Kungl. Maj:t hade i propositionen 1972:1 bilaga 7 under punkten C 1 (s. 35–36) föreslagit riksdagen att till Allmänna barnbidrag för budgetåret 1972/73 anvisa ett förslagsanslag av 2 170 000 000 kronor.

I detta sammanhang hade behandlats

1. motionen 1972:466 av herr Börjesson i Falköping (c) och fröken Andersson i Stockholm (c),

2. motionen 1972:467 av herrar Fälldin (c) och Helén (fp) vari hemställts att riksdagen hos Kungl. Maj:t skulle anhålla om förslag till en plan för familjepolitiken innehållande utbyggnad av de allmänna barnbidragen, värdesäkring av barnbidragen, översyn av stödet till familjer med låg inkomst och flera barn samt införande av vårdnadsbidrag i enlighet med vad i motionen anförts,

3. motionen 1972:471 av herr Hermansson m. fl. (vpk) vari hemställts att riksdagen skulle besluta om indexreglering av de allmänna barnbidragen att gälla från och med nästa budgetår.

Utskottet hemställde

1. beträffande indexreglering av de allmänna barnbidragen att riksdagen skulle avslå motionen 1972:471,

2. beträffande barnbidrag för barn på statlig specialskola att riksdagen skulle avslå motionen 1972:466,

3. att riksdagen till Allmänna barnbidrag för budgetåret 1972/73 anvisade ett förslagsanslag av 2 170 000 000 kronor,

4. beträffande en plan för familjepolitiken att riksdagen skulle avslå motionen 1972:467.

Reservationer hade avgivits

1. beträffande indexreglering av de allmänna barnbidragen av herr Hagberg (vpk), som ansett att utskottet under 1 bort hemställa,

att riksdagen i anledning av motionen 1972:471 hos Kungl. Maj:t skulle anhålla om förslag till indexreglering av barnbidragen,

2. beträffande en plan för familjepolitiken av herrar Gustavsson i Alvesta (c), Hamrin (fp), Larsson i Öskevik (c), Andreasson (c) och Romanus (fp) som ansett att utskottet under 4 bort hemställa,

att riksdagen med bifall till motionen 1972:467 hos Kungl. Maj:t skulle anhålla om förslag till en plan för familjepolitiken innehållande utbyggnad och värdesäkring av de allmänna barnbidragen, översyn av stödet till familjer med låg inkomst och flera barn samt införande av vårdnadsbidrag i enlighet med vad i motionen anförts.

Punkten 4 (bostadstillägg för barnfamiljer, m. m.)

Kungl. Maj:t hade under punkten C 3 (s. 37–38) föreslagit riksdagen att till Bostadstillägg för barnfamiljer, m. m. för budgetåret 1972/73 anvisa ett förslagsanslag av 815 000 000 kronor.

I detta sammanhang hade behandlats

1. motionen 1972:329 av herrar Fälldin (c) och Helén (fp) vari hemställts att riksdagen

a) beslutade höja statsbidraget till kommunala bostadstillägg till 75 procent av kommunens kostnader för statsbidragsberättigande bostadstillägg från den 1 juli 1972,

b) till Bostadstillägg för barnfamiljer, m. m. för budgetåret 1972/73 anvisade ett förslagsanslag av 870 000 000 kronor,

2. motionen 1972:478 av fru Ryding m. fl. (vpk) vari hemställts att riksdagen uttalade sig för ett tillägg i förordningen om bostadstillägg till barnfamiljer så att sådant i vissa fall kunde utgå även för barn som omhändertagits för samhällsvård.

Utskottet hemställde

1. beträffande procentsatsen för statsbidrag till kommunala bostadstillägg för barnfamiljer att riksdagen skulle avslå motionen 1972:329 i motsvarande del,

2. beträffande bostadstillägg då barn omhändertagits för samhällsvård att riksdagen skulle avslå motionen 1972:478,

3. att riksdagen med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag på motionen 1972:329 i motsvarande del till Bostadstillägg för barnfamiljer, m. m. för budgetåret 1972/73 anvisade ett förslagsanslag av 815 000 000 kronor.

Reservationer hade avgivits

3. beträffande procentsatsen för statsbidrag till kommunala bostadstillägg för barnfamiljer av herrar Gustavsson i Alvesta (c), Hamrin (fp), Larsson i Öskevik (c), Andreasson (c) och Romanus (fp), som ansett att utskottet under 1 bort hemställa,

att riksdagen med bifall till motionen 1972:329 i motsvarande del gav Kungl. Maj:t till känna vad reservanterna anfört,

4. beträffande bostadstillägg då barn omhändertagits för samhällsvård av herr Hagberg (vpk), som ansett att utskottet under 2 bort hemställa, att riksdagen med bifall till motionen 1972:478 gav Kungl. Maj:t till känna vad reservanterna anfört,

5. beträffande medelsberäkningen – under förutsättning av bifall till reservationen 3 – av herrar Gustavsson i Alvesta (c), Hamrin (fp), Larsson i Öskevik (c), Andreasson (c) och Romanus (fp), som ansett att utskottet under 3 bort hemställa,

att riksdagen i anledning av Kungl. Maj:ts förslag och med bifall till motionen 1972:329 i motsvarande del till Bostadstillägg för barnfamiljer, m. m. för budgetåret 1972/73 anvisade ett förslagsanslag av 870 000 000 kronor.

Herr GUSTAVSSON i Alvesta (c):

Herr talman! Vid punkten 2, allmänna barnbidrag, finns en reservation, som jag tillsammans med övriga center- och folktoppledämöter i utskottet har undertecknat. Reservationen gäller familjepolitiken, där vi återkommer med ett tidigare krav på "förslag till en plan för familjepolitiken innehållande utbyggnad och värdesäkring av de allmänna barnbidragen, översyn av stödet till familjer med låg inkomst och flera barn samt införande av vårdnadsbidrag i enlighet med vad i motionen anförts".

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till reservationen 2.

Vid punkten 4, bostadstillägg för barnfamiljer, m. m., återkommer vi med de krav vi hade vid behandlingen i höstas av statsbidraget till kommunerna för de kommunala bostadstilläggen. Vi har tidigare haft denna fråga uppe i debatten och jag ber, herr talman, att få yrka bifall till reservationen 3.

Under förutsättning att den reservationen vinner kammarens anslutning, yrkar jag bifall också till reservationen 5 under samma punkt.

Herr OLSSON i Stockholm (vpk):

Herr talman! Det måste vara något fel på uppläggningsen av dagens debatt. Nu går vi in på en andra omgång och skall diskutera punkter som tidigare väl är uttömda. Herr Romanus gick upp och talade om barnbidragen. Det var väl därför som herr Karlsson i Huskvarna blev litet irriterad. Han kanske hade sett att man följt debattplanen. Nu har självfallet vem som helst här i kammaren rätt att delta även i den allmänna debatten utan att vara anmäld i förväg, men man kan ändå spara ämnen, som kommer upp strax efter.

Detta hade dock det goda med sig att fru Odhnoff gick upp och talade om indexreglering av barnbidragen. Det enda argument hon då lyckades prestera var att indexreglering skulle innebära fastlåsning, då underförstått på en lägre nivå än som vore möjlig om man fattade beslut ryckvis. Det är en ganska tunn och dålig motivering. Det kan inte föreligga något hinder för riksdagen att besluta om ytterligare tillskott även till indexreglerade bidrag på samma sätt som man gjorde med pensionstillskotten till de vanliga pensionerna.

Vänsterpartiet kommunisterna upprepar i motionen 471 kravet från flera tidigare riksdagar om att genom indexreglering göra barnbidragen värdebeständiga. Är man överens om att tillförsäkra barnfamiljerna trygghet och skydd mot de ständiga prishöjningarna borde det vara självklart att stödja det kravet. Den senaste tidens aktiviteter från folkopinionens sida angående de höga matpriserna bör ha öppnat ögonen på makt-havarna. De ständiga höjningarna av matpriserna drabbar främst barnfamiljerna, allra helst dem som har många barn och/eller barn i övre skolåldern.

Nr 45

Onsdagen den
22 mars 1972

Allmänna barnbidrag, m. m.

Onsdagen den
22 mars 1972

Allmänna barnbidrag, m. m.

Den nuvarande ordningen med ryckvisa höjningar genom särskilda riksdagsbeslut har fått till följd att barnbidragen ständigt urholkas. Ibland är höjningarna inte tillräckliga för att täcka penningvärdets ändring efter senast vidtagna höjning. Så t. ex. var förra årets höjning reellt sett 15 kronor för liten i förhållande till läget när bidragen dessförinnan höjdes. Under den mellanvarande tiden hade alltså en 25-procentig urholkning skett. Man skall också veta att en indexreglering bara innebär en värdesäkring men inte någon standardförbättring. För att åstadkomma en sådan krävs dessutom särskilda beslut.

Behovet av värdesäkringen har dokumenterats på många områden, t. ex. för pensioner, bidragsförskott m. m. Jag har svårt att förstå att det kan föreligga så stora skillnader mellan dessa bidragsmottagare att barnfamiljerna skall behöva diskrimineras, detta desto mindre som barnbidraget — om man skall döma av utskottsbetänkandet och tidigare debatter i den här kammaren — även i fortsättningen skall utgöra huvudstödet för barnfamiljerna.

En sak som ytterligare talar för en värdesäkring är det nya skattesystemet, och som jag ser det borde en naturlig följd av skattereformen ha varit att man indexreglerat barnbidragen. Familjepolitiska kommittén väntas inom en snar framtid förelägga riksdagen förslag till utformning av det framtida ekonomiska stödet till barnfamiljerna. Enligt vad som framgått av direktiven för utredningen och kommitténs utförda arbete utgår man där ifrån att de allmänna barnbidragen alltså skall vara stommen i detta stöd. Vidare skall man behandla frågan om att göra de familjepolitiska förmånerna värde- och standardbeständiga.

I statsverkspropositionen talas det också om att man får räkna med ständiga justeringar uppåt av inkomstgränserna för bostadsbidrag. Detta pekar således på att man ändå överväger en förskjutning av barnfamiljestödet från allmänna barnbidrag till ökade bostadsbidrag. Det framkom också av vad en ledamot i familjepolitiska kommittén yttrade förra året i riksdagen när denna fråga diskuterades, nämligen att man måste frångå generella bidragsformer och gå in för mer riktade åtgärder till ekonomiskt särskilt dåligt ställda grupper. Man fick av det inlägget också ett intryck av — och detta är säkerligen med verkligheten överensstämmande — att dessa grupper är i ständig ökning.

Men, herr talman, förbättrat bostadsstöd höjer inte levnadsstandarden. I bästa fall förhindrar det en standardsänkning. De ökade bidragen går till utlåna av kapital till bostadsbyggandet, till monopolföretagen inom byggnadsmaterielbranschen och till markspekulanter. Behovet av ökat stöd är ständigt stigande, och man tvingas därför att lösa dessa problem innan man kan inrikta sig på verkliga standardförbättringar för barnfamiljerna. Detta är en utveckling som borde ge dem som är ansvariga anledning till en ordentlig eftertanke.

Ett beslut om värdebeständighet för barnbidragen på i första hand nuvarande nivå står inte i strid mot behovet av riktade åtgärder till särskilt behövande grupper. Den som påstår det säger också att barnfamiljerna ensamma skall få betala de kostnader som är resultatet av en dålig politik. Bostadsbidragen är, som jag tidigare framhållit, en följd av de ständigt stigande hyrorna, och det kan inte vara riktigt att barnfamiljerna skall straffas för detta.

Onsdagen den
22 mars 1972

*Allmänna barnbi-
drag, m. m.*

Jag menar alltså, herr talman, att även om en reellt tvingande verklighet styr utvecklingen över kommande familjepolitiska insatser till de allra fattigaste, kan detta inte få utgöra ett hinder för att de allmänna barnbidragen utan uppskov görs värdebeständiga respektive återfår sitt reella värde. Att det finns en familjepolitisk kommitté i arbete kan inte få hindra riksdagen att fatta detta nödvändiga politiska beslut. Skulle den avslagslinjen följts fullständigt, skulle heller inte förra årets beslut om höjningar av barnbidragen ha genomförts. Det faller emellertid på sin egen orimlighet, och det gör också, tycker jag, utskottets avslagsyrkande på vår motion.

Jag vill med detta, herr talman, yrka bifall till reservationen 1 i socialutskottets betänkande nr 5.

Herr talman! Jag skall även i korthet gå in på det område för stöd åt barnfamiljerna, som jag i det sagda delvis varit inne på. Det gäller bostadsstödet till barnfamiljerna. Beslut härom har nyligen fattats. Den av inkomstgränsen, från vilken reducering av bostadstilläggen sker och riksdagen fattade beslut om var i blygsammaste laget. Vi avstod för vår del dock att vid beslutstillfället framställa extra yrkande därom. Vi vill dock ge vår mening till känna att en snar uppräknings är behövlig.

Däremot har vi i motionen 478 aktualiserat den situation som uppstår när ett barn i en familj omhändertages för samhällsvård och familjen förlorar bostadstillägget.

Mot motionärernas önskan om att bestämmelser skall införas, som gör det möjligt att i vissa fall låta bostadstillägg utgå även efter omhändertagande av ett barn för samhällsvård, anför utskottsmajoriteten att det redan finns regler som är generösa och som säger att bostadstillägg utgår, om för samhällsvård omhändertagna barn vistas i hemmet under en tid som motsvarar vanliga skolfrierier varje år.

Men inte ens den regeln är tillräckligt generös. Det förekommer fall, då t. ex. påbörjade behandlingsinsatser med sikte på att socialt anpassa föräldrar eller på annat sätt förbättra hemmiljön inte hinner genomföras på tid som tillåter barnet att vistas i hemmet så länge som skolfrierier varar. Men då upphör bostadstillägget och därmed försvinner kanske en av möjligheterna att nå avsett resultat. Det borde inte vara någon större svårighet att bygga ut de regler som redan finns, så att en situation som den jag nämnt inte behöver inträffa. Jag yrkar därför bifall till reservationen 4 vid punkten 4 av herr Hagberg.

Under detta anförande övertog herr tredje vice talmannen ledningen av kammarens förhandlingar.

Fröken ANDERSSON i Stockholm (c):

Herr talman! Jag har begärt ordet för att säga något om den motion som Bengt Börjesson och jag har väckt och som behandlats av utskottet under punkten 2. När jag nu fått ordet, kan jag inte låta bli att med ett par ord beröra den diskussion om Stockholmsregionen som nyss förts här.

Att servicen inte är som den borde vara inom regionen är jag den första att erkänna. Det ställer oerhörda krav på den kommunala

ekonomin att planera för en så stark befolkningsökning som Stockholmsregionen har haft och samtidigt vidta angelägna förbättringar i service- och boendemiljö i befintliga bostadsområden. Vi anser att boendemiljön är otillfredsställande för människorna i regionen. Det är en av orsakerna till att vi inom centern betraktar den av landstingspolitikerna fastställda och i regionplaneförslaget framlagda befolkningsmålsättningen vara för hög. Vi har i stället velat att åtgärder skall vidtagas för att starkt dämpa inflyttning till regionen och därmed befolkningsökningen. Vi måste någon gång få andrum så att vi kan bygga i fatt. Dessa åtgärder är det dock riksdagen som beslutar om.

Sedan tror jag att många med mig intensivt väntar på alla de konkreta förslag, som borde komma ut ur servicekommitténs många betänkanden.

Jag övergår sedan till motionen 466 av herr Börjesson i Falköping och mig. Utskottet har visserligen skrivit mycket välvilligt om denna motion, men för att understryka hur vi motionärer sett på frågan vill jag ändå säga några ord. Det gäller frågan om utbetalning av barnbidrag för barn, som på grund av syn- och hörselskador tvingas gå i någon av de statliga specialskolorna där de också bor och lever. Enligt nuvarande bestämmelser, 6 § lagen om allmänna barnbidrag, stadgas att för varje kvartal, vid vars ingång kostnaderna för barns vård å anstalt eller för kost och bostad åt barnet helt bestrides av statsbidrag, utgår icke allmänt barnbidrag. Ett undantag finns; allmänt barnbidrag utbetalas för tid då barnet är inackorderat vid nomadskola.

Detta innebär att barnbidrag utbetalas i princip för två kvartal under året, första kvartalet som infaller under julferien och tredje kvartalet vars början infaller under sommarlovet.

Vi motionärer har ansett att det finns starka skäl för att barnbidraget utbetalas till föräldrarna också de två återstående kvartalen. Det är numera så att barnen i rätt stor utsträckning reser hem så gott som varje veckoslut. De kommer alltså hem på fredagen och är hemma på lördagen och söndagen. Dessutom är de självklart i sina hem över alla längre helger.

De minskade kostnaderna för hemmet i förhållande till om barnen bor hemma och går i skola i sin hemkommun blir alltså relativt obetydliga. Detta inte minst om man tar med i bilden att barn som bor hemma regelmässigt har gratis skolfrukost utan att det dras av på barnbidraget.

Den utgiftspost där skillnaden för föräldrarna kan bli störst om de har barnen boende hemma i förhållande till om barnen vistas på en statlig specialskola är posten kläder. Det förutsätts nämligen att internatskolan skall köpa kläder till barnen.

Nu är de flesta föräldrar inte särskilt glada över att slippa köpa kläder till sina barn. Tvärtom är det ofta en källa till glädje och gemenskap för föräldrar att tillsammans med sitt syn- eller hörselskadade barn få gå ut och välja kläder. Alla möjligheter till spontana kontakter mellan föräldrar och barn bör ju tas till vara när det gäller barn som genom sitt handikapp ändå har så stora kontaktproblem.

Det finns föräldrar som insisterar på att själva få köpa kläder till sina barn. Det går vissa skolor med på, men då får det ske mot rekvisition, vilket många föräldrar upplever förnedrande.

Det finns alltså enligt vår mening tungt vägande skäl för att föräldrar

till barn som vistas på de statliga specialskolorna för syn- och hörselskadade får behålla barnbidraget hela året. Vi förutsätter att familjepolitiska kommittén, som enligt utskottet arbetar också med denna fråga, kommer med ett positivt förslag.

Jag har alltså, herr talman, inget annat yrkande än om bifall till utskottets hemställan under punkten 2.

Herr KARLSSON i Huskvarna (s):

Herr talman! Jag antar att kammaren håller mig räkning för att jag gör ett ytterligt koncentrerat inlägg i denna debatt och avstår från att bemöta vad bl. a. herr Romanus sade i sitt inlägg tidigare, även om det funnes stor anledning att gå in på det han tog upp.

Familjepolitiska kommittén har till behandling alla de frågor som rör sig kring de olika reservationerna. Det innebär med andra ord att det kommittébetänkande, som väntas inom den närmaste tiden, kommer att ta ställning både när det gäller barnbidragens indexreglering, när det gäller frågan om barn som är intagna för institutionsvård och när det gäller den fråga fröken Andersson sysslade med nyss om barn som lever på skolor utanför hemmet.

Eftersom alla dessa frågor berörs i det betänkande som väntas inom kort, nöjer jag mig med, herr talman, att yrka bifall i alla punkter till utskottets förslag.

Överläggningen var härmed slutad.

Punkten 2

Mom. 1

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 1 av herr Hagberg, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Olsson i Stockholm begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller socialutskottets hemställan i betänkandet nr 5 punkten 2 mom. 1 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 1 av herr Hagberg.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Olsson i Stockholm begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja	—	299
Nej	—	14
Avstår	—	2

Mom. 2 och 3

Utskottets hemställan bifölls.

Onsdagen den
22 mars 1972

*Allmänna barnbi-
drag, m.m.*

Mom. 4

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 2 av herr Gustavsson i Alvesta m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Gustavsson i Alvesta begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammarén bifaller socialutskottets hemställan i betänkandet nr 5 punkten 2 mom. 4 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammarén bifallit reservationen nr 2 av herr Gustavsson i Alvesta m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammaréns ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Gustavsson i Alvesta begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja — 194
Nej — 118
Avstår — 2

Punkten 4

Mom. 1

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 3 av herr Gustavsson i Alvesta m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Gustavsson i Alvesta begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammarén bifaller socialutskottets hemställan i betänkandet nr 5 punkten 4 mom. 1 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammarén bifallit reservationen nr 3 av herr Gustavsson i Alvesta m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammaréns ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Gustavsson i Alvesta begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja — 195
Nej — 118
Avstår — 2

Mom. 2

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 4 av herr Hagberg, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Olsson i Stockholm begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaran bifaller socialutskottets hemställan i betänkandet nr 5 punkten 4 mom. 2 röstar ja, den det ej vill röstar nej. Vinner nej har kammaran bifallit reservationen nr 4 av herr Hagberg.

Nr 45

Onsdagen den
22 mars 1972

*Bidrag till social
hemhjälp*

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarans ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Olsson i Stockholm begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja	-	298
Nej	-	15
Avstår	-	1

Mom. 3

Utskottets hemställan bifölls.

Punkterna 3 och 5

Kammaran biföll vad utskottet i dessa punkter hemställt.

Punkten 6

Bidrag till social hemhjälp

Fröken LJUNGBERG (m):

Herr talman! På den här punkten behandlas bl. a. en motion som avgivits av herr Antonsson, herr Hamrin och mig och som behandlar frågan om Stiftelsen Fokus verksamhet och möjligheterna för en sådan verksamhet i framtiden. Efter vad jag förstår, har motionen behandlats välvilligt av utskottet, och jag finner utskottets förslag om utredning vara en tillfredsställande åtgärd. Det var väl ungefär den bedömningen herr Hamrin gjorde tidigare i dag. Men jag anser det ändå viktigt, herr talman, att få till protokollet framföra några synpunkter som en komplettering till vad utskottet säger.

Det första skulle vara att det är viktigt att snabbt komma fram till en riksomfattande lösning av de här problemen, som gäller en relativt liten grupp svårt rörelsehindrade och deras boende- och serviceförhållanden. Det är sju år sedan Röda Fjädern-aktionen kom att rikta blickarna på ett särskilt sätt på dessa problem. Stiftelsen Fokus har visat att det går att lösa problemen och att göra det på ett sätt som de handikappade anser vara bra och som förefaller kunna göras till för samhället rimliga kostnader. Därför är det viktigt att frågorna om såväl organisation och administration som kostnadstäckning kan lösas så snabbt som möjligt. .

Det andra jag skulle vilja säga är följande. Socialutskottet vill att det för utredningen skall påpekas att primärkommunerna har ett förstahandsansvar för den sociala omvårdnaden. Det är självklart, men Fokusverksamheten liksom annan verksamhet för en del minoritetsgrupper av svårt handikappade visar att det är omöjligt för många enskilda kommuner att på ett rimligt sätt inom kommunen klara de mycket svårt handikappades behov av boendeservice, arbete och annan sysselsättning.

Det gäller ju, som jag inledningsvis sade, ett fåtal människor. Framför

allt i glesbygderna är problemen stora, och åtskilliga av dem det här gäller befinner sig just i glesbygdskommunerna, där möjligheterna att lösa frågorna är ganska små. Skall inte de handikappade tvingas in i vårdinstitutioner och vårdhem, fordras det en riksomfattande planering. Det är med andra ord nödvändigt att man får en lösning där staten genom sitt engagemang kan garantera de handikappade reella möjligheter, oberoende av var de råkar vara födda eller bosatta.

För det tredje och sista vill jag stryka under att om en utredning kommer att tillsättas enligt utskottets förslag och den finner det svårt att inom rimlig tid, dvs. faktiskt före 1973 års vårriksdags utgång, finna någon lösning på frågan om kostnadstäckningen, bör enligt mitt sätt att se Kungl. Maj:t i en proposition beakta möjligheten att genom någon temporär lösning stödja Stiftelsen Fokus och medverka till att verksamheten kan fortsätta till dess att en mera definitiv lösning framkommit.

Med det, herr talman, vill jag yrka bifall till vad utskottet har hemställt.

I detta anförande instämde herr Antonsson (c).

Herr GUSTAVSSON i Alvesta (c):

Herr talman! Utskottet har behandlat den här motionen mycket välvilligt — helt naturligt, därför att det har rätt ett mycket positivt intresse och en stor förståelse för de här frågorna inom utskottet och hos de enskilda ledamöterna.

De frågeställningar som fröken Ljungberg här tar upp strider inte på något sätt mot det som utskottet har skrivit, utan utskottet har sagt att utredningen bör arbeta med utgångspunkt från att förstahandsansvaret för handikappvården åvilar primärkommunerna. Utskottet har också sagt att med hänsyn till att både primärkommuner och landsting är nära knutna till stiftelsen man får räkna med ett aktivt intresse för att det blir en sådan här utredning. Utskottet har skrivit att detta bör ges Kungl. Maj:t till känna, och vi utgår då helt naturligt ifrån att den här utredningen kommer till stånd, och vi hoppas att den snart skall kunna lägga fram ett förslag.

Jag ber också att få yrka bifall till utskottets förslag.

Överläggningen var härmed slutad.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 7

Utskottets hemställan bifölls.

Punkterna 8 och 9

Bidrag till driften av barnstugor, m. m.

Herr TREDJE VICE TALMANNEN yttrade:

Punkten 8, bidrag till driften av barnstugor, och punkten 9, bidrag till kommunala familjedaghem, debatteras i ett sammanhang, och yrkanden framställs under den gemensamma överläggningen.

Punkten 8 (bidrag till driften av barnstugor)

Kungl. Maj:t hade under punkten D 3 (s. 47—48) föreslagit riksdagen att till Bidrag till driften av barnstugor för budgetåret 1972/73 anvisa ett förslagsanslag av 216 000 000 kronor.

I detta sammanhang hade behandlats

1. motionen 1972:128 av herr Nilsson i Agnäs m. fl. (m, c),
2. motionen 1972:1022 av herr Romanus m. fl. (fp) vari föreslagits att riksdagen hos Kungl. Maj:t hemställde att förslag snarast framlades till sådan ändring av reglerna för bidrag till driften av barnstugor, att ökat stöd gavs åt kommunerna, särskilt till dem som i förhållande till sitt skatteunderlag hade speciellt stort behov av barntillsynsplatser.

Utskottet hemställde

1. att riksdagen till Bidrag till driften av barnstugor för budgetåret 1972/73 anvisade ett förslagsanslag av 216 000 000 kronor,
2. beträffande störningar i utvecklingen hos barn i barnstugor att riksdagen skulle avslå motionen 1972:128,
3. beträffande grunderna för statsbidrag till driften av barnstugor att riksdagen skulle avslå motionen 1972:1022.

Reservation hade avgivits

6. beträffande grunderna för statsbidrag till driften av barnstugor av herrar Hamrin (fp) och Romanus (fp), som ansett att utskottet under 3 bort hemställa,

att riksdagen med bifall till motionen 1972:1022 hos Kungl. Maj:t skulle anhålla att förslag snarast framlades till sådan ändring av reglerna för bidrag till driften av barnstugor, att ökat stöd gavs åt kommunerna, särskilt till dem som i förhållande till sitt skatteunderlag hade speciellt stort behov av barntillsynsplatser.

Punkten 9 (bidrag till kommunala familjedaghem)

Kungl. Maj:t hade under punkten D 4 (s. 49—50) föreslagit riksdagen att godkänna den i statsrådsprotokollet förordade ändringen i grunderna för bidrag till kommunala familjedaghem att gälla fr. o. m. den 1 januari 1972 samt att till Bidrag till kommunala familjedaghem för budgetåret 1972/73 anvisa ett förslagsanslag av 38 000 000 kronor.

I detta sammanhang hade behandlats

1. motionen 1972:119 av herrar Fälldin (c) och Helén (fp) vari hemställdes

att riksdagen beslutade att statsbidrag för kommunala familjedaghem fr. o. m. den 1 januari 1973 skulle utgå med 50 procent av kommunens kostnader för lön och sociala förmåner åt dagbarnvårdare efter avdrag för inlutna föräldraavgifter,

att riksdagen beslutade om ändrade bestämmelser för statsbidrag till kommunal familjedaghemsvksamhet, innebärande att nu gällande kvotregel slopades i syfte att stimulera tillkomsten av barntillsynsplatser,

Nr 45

Onsdagen den
22 mars 1972

*Bidrag till driften
av barnstugor,
m. m.*

Onsdagen den
22 mars 1972

*Bidrag till driften
av barnstugor,
m. m.*

2. motionen 1972:485 av herr Åkerlind m. fl. (m) vari yrkats att riksdagen hos Kungl. Maj:t hemställde om slopande av kvotregeln för utgivande av statsbidrag till kommunal familjedaghemsvksamhet,

3. motionen 1972:1003 av fru Dahl m. fl. (s) vari hemställts att riksdagen skulle avslå den av Kungl. Maj:t förordade ändringen i grunderna för bidrag till kommunala familjedaghem,

4. motionen 1972:1024 av fru Ryding m. fl. (vpk) vari hemställts att riksdagen beslutade att bibehålla balansregeln om att statsbidrag endast skulle utgå för så många familjedaghemspplatser som motsvarade antalet barnstugeplatser i kommunen.

Utskottet hemställde

1. beträffande grunderna för bidrag till kommunala familjedaghem, såvitt avsåg balansregeln, samt medelsanvisningen att riksdagen med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag på motionen 1972:1003 och motionen 1972:1024

a) godkände den i statsrådsprotokollet förordade ändringen i nämnda grunder att gälla fr. o. m. den 1 januari 1972,

b) till Bidrag till kommunala familjedaghem för budgetåret 1972/73 anvisade ett förslagsanslag av 38 000 000 kronor,

2. beträffande grunderna för bidrag till kommunala familjedaghem, såvitt avsåg kvotregeln, att riksdagen skulle avslå motionen 1972:119 i motsvarande del och motionen 1972:485,

3. beträffande grunderna för bidrag till kommunala familjedaghem, såvitt avsåg bidragsprocenten, att riksdagen skulle avslå motionen 1972:119 i motsvarande del.

Reservationer hade avgivits

7. beträffande grunderna för bidrag till kommunala familjedaghem, såvitt avsåg balansregeln, samt medelsanvisningen av fru Sigurdson (s) och fru Marklund (vpk), som ansett att utskottet under 1 bort hemställa,

att riksdagen i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt motionen 1972:1003 och motionen 1972:1024

a) gav Kungl. Maj:t till känna vad reservanternas anförde,

b) till Bidrag till kommunala familjedaghem för budgetåret 1972/73 anvisade ett förslagsanslag av 35 000 000 kronor,

8. beträffande grunderna för bidrag till kommunala familjedaghem, såvitt avsåg kvotregeln, av herrar Gustavsson i Alvesta (c), Hamrin (fp), Larsson i Öskevik (c), Andreasson (c), Åkerlind (m), Werner i Malmö (m) och Romanus (fp), som ansett att utskottet under 2 bort hemställa,

att riksdagen med bifall till motionen 1972:119 i motsvarande del och motionen 1972:485 gav Kungl. Maj:t till känna vad reservanternas anförde,

9. beträffande grunderna för bidrag till kommunala familjedaghem, såvitt avsåg bidragsprocenten, av herrar Gustavsson i Alvesta (c), Hamrin

(fp), Larsson i Öskevik (c), Andreasson (c) och Romanus (fp), som ansett att utskottet under 3 bort hemställa,

att riksdagen med bifall till motionen 1972:119 i motsvarande del gav Kungl. Maj:t till känna vad reservanterna anfört.

Herr ROMANUS (fp):

Herr talman! Samhällets barntillsyn är nödvändig för att vi skall kunna förverkliga målet jämlikhet mellan män och kvinnor. För att kvinnorna skall betraktas som en likvärdig arbetskraft är det nödvändigt att de som önskar, både män och kvinnor, har möjlighet att hålla kontakt med förvärvslivet även när man har små barn. Fortfarande finns det, som vi alla vet, ett mycket stort otillfredsställt behov av kommunal barntillsyn. Detta trots att det har skett en icke oväsentlig utbyggnad av servicen på det här området. Jag skall lämna en praktisk illustration till hur det här kan fungera.

I min hemkommun Sollentuna hade vi tidigare 600 barn i daghems-kön. Sedan 1967, när kommunen fick en ny ledning, har antalet platser i daghem, fritidshem och familjedaghem mångdubblats, men nu är kön uppe i 1 000 barn. Det är alltså en större kö än vi hade, när vi i stort sett inte hade några daghemsplatser. Det beror helt enkelt på att människor vet att nu lönar det sig att anmäla sig till kön. Samtidigt har också den kvinnliga förvärvsintensiteten ökat väsentligt.

Nu har vi efter en tid av mycket stark utbyggnad, procentuellt sett – det är inte så svårt, när man har ett lågt utgångsläge – kommit in i ett något kärvare läge för barntillsynen. I många kommuner är man nu tveksam, om man kan fullfölja utbyggnadsplanerna. Man höjer avgifterna mycket starkt. Det finns risk för att familjedaghemsverksamheten, som på många håll har varit det där dragspelet som man kunnat anpassa med hänsyn till efterfrågan, nu stramas åt, därför att också den har blivit ganska dyr. Det är skälet till att vi vill ha högre statsbidrag. Folkpartiets representanter i socialutskottet har i år liksom förra året reserverat sig för högre statsbidrag till driften av barnstugor.

Men nu säger någon, och det har också sagts här i dag tidigare av familjeministern, att bidraget har ju höjts, nämligen i höstas. Ja, det är visserligen riktigt, men det var ju kompensation för kommunernas ökade kostnader för bostadstillägget. Det framhölls ju i höstas. Har man glömt det nu? Jag har trots försök inte kunnat hitta någon hänvisning i statsverkspropositionen till att den här höjningen skulle vara en kompensation. Nu verkar det som om man ville framställa det som att vi, eftersom vi nu har höjt bidraget till daghem, därmed skulle ha uppfyllt de önskemål som har framställts från många håll.

Det är ju med förlov sagt en något enkel bokföring.

Till önskvärdheten av en utbyggnad av barntillsynen kommer också nu de effekter av marginalskattetyper som de nya avgifterna i många kommuner medför. Enligt Kommunförbundets rekommendation har man en starkt inkomstgraderad skala, som bidrar till att många människor säger att det inte lönar sig att öka sin arbetsinsats. Därför vore det önskvärt, som folkpartiets ordförande Gunnar Helén har påpekat, att man övergick till en enhetlig daghemstaxa. Men det är självklart att den

Nr 45

Onsdagen den
22 mars 1972

*Bidrag till driften
av barnstugor,
m. m.*

Onsdagen den
22 mars 1972

*Bidrag till driften
av barnstugor,
m. m.*

inte får bli för hög, och det är ytterligare ett skäl för att höja statsbidraget.

Landsorganisationen har krävt ökat statsbidrag, senast vid sin kongress förra året. Det är ju ekonomiskt motiverat, eftersom daghemmen för staten är en lönsam affär, medan de för kommunerna fortfarande innebär nettokostnader. Det har bl. a. visats i en bok som LO har gett ut. Man kan fråga sig — och den frågan kan det kanske vara särskilt motiverat att ställa till fru Sigurdsen, som brukar föra LO:s talan i dessa frågor: Är LO nöjd med den höjning som gjordes i höstas? Eller hur länge vill LO vänta på nya utredningar innan man på nytt kräver en höjning av statsbidraget?

Familjedaghemmen är oundgängligen nödvändiga i dagens situation. De mellan 40 000 och 50 000 daghemsplatserna räcker ju inte på långt när. Familjedaghemmen har motarbetats av socialdemokraterna under många år. Till slut tillsattes en utredning som vi hade krävt, och vi fick sedan statsbidrag till familjedaghemmen. Dagbarnvårdarna har också fått en bättre ersättning.

I den ledare i Aftonbladet som jag citerade tidigare finns många intressanta tankar. Bl. a. framhåller man att "dagmammorna har varit fruktansvärt underbetalda. Ingen har brytt sig om deras ambition att ge små barn en allsidig och näringsrik kost, något som verkligen kostar en hel del pengar". Detta sagt apropå Skärholmsdemonstrationerna. Det har skett en förbättring genom att dagbarnvårdarna sent omsider har fått ett avtal, men det har också lett till att familjedaghemmen har blivit en dyrare tillsynsform. Det i sin tur ökar angelägenheten av att även där statsbidragen höjs. I en reservation från folkpartiet och centern föreslås att bidraget skall höjas till 50 procent från nuvarande 35 procent av kommunernas kostnader. Det skulle motsvara åtminstone den höjning av daghemsavgifterna som genomfördes i höstas, och som vi för vår del vill göra till en reell höjning genom att också ge kommunerna kompensation på annat sätt för de ökade bostadstilläggen. Det har riksdagen tyvärr just avslagit, men det hindrar inte att det kan vara motiverat att höja bidragen till familjedaghemmen.

Reglerna för statsbidrag — kvotregeln och balansregeln — har också under hela sin existens varit föremål för kritik. De har lett till att många kommuner som skulle ha behövt bidragen inte har kunnat utnyttja dem. Nu har familjeministern till en del tagit intryck av kritiken, och det är naturligtvis bra. Det är bara synd att vissa av familjedaghemmens motståndare inte ger sig utan vill gå emot familjeministern som nu har kommit på bättre tankar.

Något skrattretande är det argument som anförs för att ha kvar reglerna, nämligen att det pågår en utredning. Det argumentet duger inte längre, i varje fall inte på familjepolitikens område. I höstas gjorde man ju det till dess ganska ovanliga att man beställde en PM från en utredning och lade innehållet i denna PM till grund för beslut som kostade 300 miljoner kronor, utan att utredningen egentligen hade tagit ställning till promemorian. Då kan man inte nu hävda att vi måste invänta barnstugeutredningens betänkande, i synnerhet som det inte ingår i utredningens uppgift att ta ställning till själva statsbidragsreglerna, såvitt jag har förstått.

Onsdagen den
22 mars 1972

*Bidrag till driften
av barnstugor,
m. m.*

Jag tycker att det är utmärkt, detta som hände i höstas. Det gjordes klart att man inte bara kan hänvisa till utredningar när man vill förhindra genomförandet av viktiga beslut och viktiga reformer. Det bör inte vara så att regeringen kan begrava den ena frågan efter den andra genom att hänvisa dem till utredningar. Är det någonting som är angeläget bör man handla och sedan får man vidta justeringar när utredningen blir färdig.

I detta fall borde det vara så mycket lättare. Det är väl ändå inte någon som tänker sig att dessa regler kommer att överleva behandlingen i utredning och remissyttranden, när man skall konstruera det statliga stödet till framtidens barntillsyn. Varken den regel som fru Odhnoff vill avskaffa eller kvotregeln, som hon inte vill avskaffa, kommer att ha någon plats i det framtida bidragssystemet. Det tror jag de kan intyga som i det praktiska livet försöker att tillämpa dessa mycket krångliga regler. Därför är det lika bra att ta bort dem med detsamma.

Då kan vi ändå ge de kommuner ett gott stöd som i dag kämpar med stora svårigheter att hålla uppe denna viktiga tillsynsform — med de kostnader och de allmänna ekonomiska bekymmer som man har.

Herr talman! Jag yrkar bifall till reservationerna 6, 8 och 9.

Herr tredje vice talmannen tillkännagav att anslag utfärdats om sammanträdet fortsättande kl. 19.30.

Herr GUSTAVSSON i Alvesta (c):

Herr talman! Den här frågan om balans- och kvotreglerna har vi ju diskuterat vid flera riksdagar. Vi har tagit upp frågan i motioner vid flera tillfällen och försökt påvisa att dessa regler medför att en del kommuner inte har möjlighet att utnyttja det statsbidrag som står till förfogande.

När man nu äntligen kommit fram till att man kan avskaffa balansregeln så hälsar vi naturligtvis det med tillfredsställelse. Ännu bättre hade det varit om man hade tagit steget fullt ut och även avskaffat kvotregeln. Jag har den bestämda uppfattningen att man får inte fram en enda plats ytterligare ute i kommunerna genom att ha kvotregeln kvar. I stället kan det verka på motsatt sätt.

Jag tycker också att det är att något underkänna kommunernas vilja och kunnande när det gäller dessa frågor. Jag tror att kommunerna på bästa sätt försöker lösa barntillsynsfrågorna, men många gånger är det ekonomiska problem som lägger hinder i vägen. Jag tror nog att de som jobbar i kommunerna känner till detta. Det är ju dock så att det är de sociala kostnaderna och kostnaderna för skolan som är de tunga posterna i dag. Därför har jag litet svårt att förstå att inte statsrådet Odhnoff ville avskaffa även kvotregeln. Lika svårt har jag att förstå de motionärer och reservanter som kräver att balansregeln skall stå kvar. Det skulle vara intressant att höra vad man egentligen vinner med detta.

Herr Romanus har tidigare utvecklat synpunkter på detta liksom på behovet av att få en höjning av statsbidraget till daghemmen. Vi har ju yrkat att statsbidraget höjs från 35 procent till 50 procent av kommunens nettokostnad för barndagvården. Det är i reservationerna 8 och 9 vid punkten 9, "Bidrag till kommunala familjedaghem", vi framfört de här synpunkterna.

Onsdagen den
22 mars 1972

*Bidrag till driften
av barnstugor,
m. m.*

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till dessa två reservationer.

Fru SIGURDSEN (s):

Herr talman! Samhällets barntillsyn som den nu bedrivs i form av daghem, fritidshem, lekskolor och familjedaghem är en verksamhet som trots allt är under stark expansion. Vi vet också att statens kostnader för denna verksamhet har ökat från 20,9 miljoner kronor budgetåret 1964/65 till 344 miljoner kronor för budgetåret 1972/73. Men trots att vi alltså kan ta emot ca 212 000 barn om man slår ihop dessa olika verksamhetsformer är behovet långt ifrån täckt. Efterfrågan är mycket stor, och den kommer att öka.

När det gäller efterfrågan på daghem och fritidshem kan man bl. a. säga att det är konsekvenserna av utbildningssamhället som visar sig här. Vi ger alla rätt till en utbildning. De uppfattar det också så att samhället ger dem en rätt till att använda sin utbildning i förvärvsarbete, och jag tycker att det är riktigt att man tolkar det så. Men då måste samhället också tillhandahålla en service i detta sammanhang. All statistik visar nämligen att med ökad utbildning följer en ökad benägenhet till förvärvsarbete. När det gäller småbarnsföräldrarna ger det sig till känna i krav på en ökad samhällelig barntillsyn.

Den daghemsdebatt som vi har haft i detta land i många år har under senare år fått en annan "vinkling" — för att använda ett populärt uttryck. Tillgänglig forskning visar att barnstugevistelse har en positiv inverkan på barnens utveckling. Vi har alltså tagit ett stort steg framåt i debatten. Det är inte så länge sedan vi hörde farhågor för att det kanske var skadligt för barnen att vara på daghem. Nu talar vi i stället om att det är positivt för dem att vistas där.

Det är givet att denna nya debatt och denna nya positiva syn på barnstugor och barntillsyn ännu inte har genomsyrat debatten i hela vårt land. Vi kan fortfarande finna kommunalpolitiker som säger att det är bäst för barnen att vara hemma hos sin mamma, och därför låter man bli att bygga daghem. Valfriheten, som alla politiker hyllar och slår vakt om och som säges vara vars och ens medborgerliga rättighet, läggs i sådana fall inte hos familjen, hos fadern eller modern, utan det är kommunalpolitikerna som bestämmer valfriheten. Det är de som bestämmer hur småbarnsföräldrarna skall inrätta sitt liv.

Glädjande nog blir denna positiva barnstugedebatt — om vi vill uttrycka det så — alltmer framträdande. Barnstuge- och förskoleverksamhetens betydelse för en ökad utjämning mellan olika barn i olika grupper före en skolstart börjar också vinna terräng. Barnens behov av en stimulerande kollektiv samvaro före skolstarten framhålles från många håll. Jag kanske inte får använda ordet jämlikhet, som av någon anledning har fått en dålig prägel efter att ha använts i flera valrörelser, men om jag talar om utjämning så kanske det också går att få det anammat av de borgerliga politikerna. Det går så lätt troll i ord. Utjämning tror jag alltså att man fortfarande kan tala om, och om vi kan nå en utjämning mellan olika grupper i samhället, så är det allra viktigaste att vi börjar det utjämningsarbetet i förskoleåldrarna. I våra dagar och i tidigare år är människorna i så stor utsträckning redan formade och inplacerade i sina

roller, i sin klass, när man börjar skolan, och det är alltså mycket viktigt att vi före grundskolan får någon form av förskoleverksamhet.

Att regeringen 1968 tillsatte en barnstugeutredning med uppgift att bl. a. pröva formerna för och omfattningen av en förskoleverksamhet i lekskola eller daghem som på sikt kan komma alla barn till del under en tid närmast före inträdet i grundskolan har säkerligen skett helt i insikt om förskoleårens stora betydelse.

Barnstugeutredningen presenterade förra året en diskussionspromemoria om innehåll och metoder i förskoleverksamheten, vilken diskuterades mycket. Barnstugeutredningen kommer med sitt huvudbetänkande i vår, och vi hoppas på ett positivt mottagande för utredningen och samma intresse som kring diskussionspromemorian.

När det gäller de reservationer som finns i anslutning till dessa frågor i dag skall jag först ta upp den som gäller bidrag till driften av barnstugor och som Gabriel Romanus har talat för.

I reservationen 6 yrkar man alltså beträffande grunderna för statsbidrag till driften av barnstugor att reglerna skall ändras så att ökat stöd ges åt kommunerna, "särskilt till dem som i förhållandet till sitt skatteunderlag har speciellt stort behov av barntillsynsplatser". Det är svårt att veta vilka kommuner man avser i motionen och reservationen. I tidigare motioner – för man får gå tillbaka och läsa litet historia i det här huset – har man kunnat finna att de orter som har stora grupper studerande skulle ha behov av högre statsbidrag. När det behövs ett ökat statsbidrag – och det vet vi behövs – tror jag att behovet är lika stort i alla kommuner. Det kanske tvärt emot vad man säger i reservationen är andra typer av kommuner som behöver en förstärkning – jag tänker exempelvis på glesbygdskommunerna, som har en speciell problematik.

Herr Romanus har svårt att klara ut detta att vi ändå får en höjning av driftbidraget från den 1 januari i år. Visst var det en koppling med bostadstillägget när den kom till, men i realiteten är det en höjning som ligger på driftbidragen. Inte ens herr Romanus kan komma ifrån att det är där som vi har fått denna ersättning.

Tidigare har mittenpartierna i en reservation som gällde de ekonomiska stödåtgärderna velat ha en plan för familjepolitiken, en samlad plan för verksamheten. Jag kan ha viss förståelse för sådana synpunkter. Men här vill man alltså inte avvakta ett utredningsarbete som ligger så nära fram i tiden och som skulle ge oss en möjlighet att på en gång ta upp frågorna om statsbidrag och om hur förskoleverksamheten skall växa fram.

Herr Romanus frågar mig om jag, eftersom LO-kongressen har antagit ett uttalande att man vill ha en kraftig höjning av statsbidragen, är nöjd. Herr Romanus har tidigare i denna kammare förebrått mig och sagt att jag sitter här i riksdagen som företrädare inte för Landsorganisationen utan för socialdemokratiska partiet, men jag skall trots det vara vänlig och svara herr Romanus på frågan vad LO tycker på detta område.

Nej, herr Romanus, vi är inte nöjda med denna statsbidragshöjning, inte heller med konstruktionen av statsbidragen vare sig för barnstugor eller för familjedaghem. År 1970 motionerade jag i andra kammaren men fick då till svar av riksdagen att man skulle ta upp frågorna när man fick

Nr 45

Onsdagen den
22 mars 1972

*Bidrag till driften
av barnstugor,
m. m.*

Onsdagen den
22 mars 1972

*Bidrag till driften
av barnstugor,
m. m.*

barnstugeutredningens förslag. Och jag låter mig nöja med detta och tror inte att riksdagen ändrar ståndpunkt därvidlag utan att vi får en diskussion om konstruktionen av detta bidrag när barnstugeutredningens förslag har lagts fram.

Så har vi familjedaghemmen, där vi alltså i år har den förändringen att man i statsverkspropositionen föreslår borttagandet av en av de regler som gäller för statsbidragsgivningen. Jag skall först ta upp reservationen i fråga om kvotregeln och den reservation som gäller ökat statsbidrag till familjedaghemmen för att sedan beröra min egen reservation när det gäller balansregeln.

I likhet med vad som sägs i utskottets betänkande tror jag att vi behöver kvotregeln. Vi behöver en styrning till barnstugeverksamhet, inte därför att samhället bara skall göra en styrning, utan helt enkelt därför att det är helt i överensstämmelse med vad föräldrarna själva vill ha. De vill alltså ha barnstugor för sina barn, och de vill ha familjedaghemmen som ett komplement. Vi har köer till daghemmen, fritidshemmen och lekskolorna, men vi har inga köer till familjedaghemmen. Jag anser det alltså nödvändigt att vi har dessa regler.

Till dagens reservation i fråga om det ökade statsbidraget till familjedaghemmen har endast mittenpartierna anslutit sig. I december 1971 ställde sig hela borgerligheten bakom det kravet, men moderaterna har av någon anledning hoppat av och kräver inte denna höjning. I reservationen krävs en höjning i konsekvens med att statsbidraget för drift av barnstugor har höjts; man tycker alltså att det skall vara en höjning av anslaget även för den andra formen av barntillsynsverksamhet. Här har herr Romanus alltså accepterat att det har skett en höjning av statsbidraget till barnstugorna.

Jag tycker att det är en liten skillnad här, herr Romanus. Bidragskonstruktionen till denna verksamhet bygger på ett procenttal. Den följer alltså kostnadsutvecklingen. När kostnaderna stiger för familjedaghemmen så stiger kommunernas bidrag, som är 35 procent av nettokostnaderna. Det är alltså en helt annan situation i det sammanhanget.

Jag vill här yrka bifall till utskottets hemställan under punkten 8 när det gäller bidrag till driften av barnstugor och under punkten 9 i fråga om dels ställningstagandet till kvotregeln, dels det ökade statsbidraget till familjedaghemmen.

Herr talman! I fråga om bidrag till de kommunala familjedaghemmen och balansregeln skall jag säga några ord med anledning av den reservation som fru Marklund och jag har fogat till socialutskottets betänkande. Herr Gustavsson i Alvesta undrade vad det fanns för motivering till den. Det är möjligt att herr Gustavsson inte har läst utskottsbetänkandet och reservationerna. Fru Marklund och jag har försökt förklara varför vi tycker att den här regeln fortfarande skall finnas kvar.

Det är skrattretande, säger herr Romanus, att hänvisa till pågående utredningar. Jag tycker sannerligen inte att arbetet i statliga utredningar är något skrattretande. Jag tror att de är seriöst arbetande utredningar allihop. Vi har nu barnstugeutredningen, som på våren i år skall avge sitt betänkande och som bl. a. har till uppgift att komma med förslag till

Onsdagen den
22 mars 1972

*Bidrag till driften
av barnstugor,
m. m.*

kommunala utbyggnadsplaner på barntillsynens område – och kommer att göra det. Uppdraget gäller alltså både barnstugor och familjedaghem. Utredningen kommer med förslag om utformningen över huvud taget av den framtida förskoleverksamheten, och riksdagen har sagt att man skall ta ställning till frågan om finansieringen av den här verksamheten på samma gång. Jag har därför litet svårt att förstå varför just en regel i det här sammanhanget skall tas bort innan man får den samlade synen. Herr Romanus har i ett tidigare inlägg sagt att han tycker att vi skall ha ett samlat grepp på frågorna. Jag anser att vi skall ha ett samlat grepp också när det gäller samordningen av barntillsynens utformning och finansieringen.

Vi har haft ett relativt sett högt daghemsbyggande, och jag tror att balansregeln har betytt väldigt mycket i det sammanhanget. Jag menar alltså att det i stor utsträckning är tack vare balansregeln som vi har haft den här förhållandevis hyggliga utbyggnaden på barnstugeområdet. Vi säger i reservationen 7 – och det kommer också fram i fru Dahls motion och i statsverkspropositionen – att det finns vissa kommuner som kommer i kläm i det här sammanhanget, men vi tycker att den delen av problemet skall man kunna lösa genom att ge dispens. Enligt vår mening är det helt i linje med utvecklingen att följa den syn som föräldrarna har, och de vill i första hand ha barnstugor.

Barnstugeutredningen har också, som jag sade inledningsvis, att utreda formerna för och eventuellt föreslå en allmän förskola. Till det behövs, herr talman, att vi har institutioner som kan ta emot den allmänna förskolan. Familjedaghemsverksamheten – ifall vi får en ökad satsning på den i några kommuner – kan aldrig ersätta den allmänna förskolan, om vi här i riksdagen bestämmer oss för att vi skall ha en sådan. Och det har det ju rätt ganska stor enighet om; det har ju vid åtskilliga tillfällen, om också inte i år, väckts motioner om en allmän förskola.

Styrning är ett väldigt fult ord, men för att vi skall få en jämlikhet och samma sociala service på det här området i olika kommuner tror jag det är nödvändigt att vi har vissa styrmedel. I det sammanhanget menar jag att balansregeln fyller en stor uppgift.

Det talas ibland om att man skall avbyråkratisera den här verksamheten. Det är riktigt att man bör göra det så långt som det är möjligt, men om avbyråkratiseringen går ut över en styrning i den riktning som man vill att utbyggnadsarbetet skall ha, då tycker jag att det är fel. Barnstugeutredningen har som sagt till uppgift att presentera utbyggnadsplaner, en planeringsmetodik för kommunerna. Jag tycker alltså att det är riktigt att man avvaktar barnstugeutredningens förslag och de förslag till finansieringsregler som samtidigt skall komma från departementet till riksdagens bord. Därför anser jag att vi bör bibehålla de här reglerna för familjedaghemsverksamheten, och jag vill i den delen yrka bifall till reservationen 7 vid punkten 9.

I detta anförande instämde fru Håvik, fru Hörnlund, fru Hansson och fru Theorin (samtliga s).

Onsdagen den
22 mars 1972

*Bidrag till driften
av barnstugor,
m. m.*

Herr ROMANUS (fp) kort genmäle:

Herr talman! Jag anser verkligen inte, fru Sigurdsen, att det är någon skrattretande verksamhet som bedrivs inom utredningarna, och det tror jag inte heller att jag sade. Jag sade bara, att man inte nu längre med samma anspråk på att bli tagen på allvar kan hänvisa till pågående utredningar när man vill avslå förslag om förändringar. Det är ju det som motionärerna och reservanterna gör när de vill avslå regeringens förslag om att ta bort balansregeln.

Det är klart att barnstugeutredningen arbetar seriöst — det tror jag säkert. Men man sysslar ju inte med bidragskonstruktionen, om jag har fattat rätt. Dessutom är frågan: Skall utredningsarbetet få stå i vägen för motiverade åtgärder? I höstas visade ju regeringen att man inte behöver vara hindrad av utredningsarbete när man vill genomföra reformer på familjepolitikens område. Jag tycker det var bra i och för sig att man inte var hindrad. Man kunde kanske ha vidtagit en mera tillfällig åtgärd den gången; det hade varit ännu bättre. Men uppfattningen att man inte skall vara hindrad av utredningar när man vill genomföra samhällsförändringar ställer jag mig för min del helt bakom. Nu går alltså regeringen vidare enligt samma metod, och det tycker jag att man gör alldeles rätt i.

Då kan man givetvis säga att det skall vara ett samlat grepp. Ja, man får göra en avvägning mellan å ena sidan behovet av samlade grepp och å andra sidan behovet av snabba åtgärder. När det gäller att väga ihop effekten av skattesystemet och bidragen till barnfamiljerna, som vi talade om tidigare, tycker jag att behovet av ett samlat grepp är så överväldigande stort, när man ser vilka effekter de olika delarna får — marginaleffekter på upp till 90 procent. Men vad det skulle vara för behov av ett samlat grepp när det gäller att ta bort balansregeln och kvotregeln kan jag inte riktigt förstå. Ingen tror väl ändå — det sade också fru Sigurdsen — att de reglerna är bra. Då är frågan: Medför det någon skada om vi tar bort dem?

Fru Sigurdsen säger att hon tror att den här styrningen varit effektiv och att det är tack vare balansregeln som vi haft en god utbyggnad av barnstugorna. Jag måste fråga: Hur vet fru Sigurdsen det? Finns det några undersökningar som tyder på det? Det vore intressant att få ta del av dem i så fall.

De flesta föräldrar vill helst ha en daghemsplats, men vad vill de i valet mellan att få en familjedaghemsp plats och att inte få någon plats alls? Det är ju det valet som de kommer att ställas inför, om man här stramar åt statsbidragen. Det är också den situationen som många kommuner har pekat på när man har begärt att få ändrade regler.

Det har inte varit några köer framför familjedaghemmen, säger fru Sigurdsen. Nej, just det, därför att de har varit flexibla. Där har man kunnat öka antalet platser. Vi riskerar att få köer, och vi börjar redan på en del håll att få köer också framför familjedaghemmen, därför att kommunerna nu finner att verksamheten är för dyr. Är det någonting att stå efter — att få köer även på den sidan?

Fru MARKLUND (vpk):

Herr talman! Den inställning till daghemsutbyggnaden som fortfarande finns i vissa kommuner och som också fru Sigurdsen har nämnt ger anledning till viss oro när det gäller möjligheterna att nå ens de siffror som anges i årets statsverksproposition. Det trängda ekonomiska läge som kommunerna befinner sig i har drabbat också olika delar av socialvården och även medfört nedskärningar av planerade daghemsutbyggnader. Jämsides med denna allvarliga utveckling sker en ändring av relationerna mellan daghemsvård och familjedaghemsvård så att antalet platser i den senare vårdformen kraftigt ökar. Den situationen talar enligt min mening för att det krävs ökade ansträngningar från samhällets sida för att påskynda utbyggnaden av daghemmen. Ekonomiska skillnader mellan olika kommuner och olikheter i kommunalmännens inställning till frågan får inte vara avgörande för om barn skall få tillgång till den gruppgemenskap och stimulans som daghemstillsynen ger.

Vpk har i samband med kravet om en annan kostnadsfördelning mellan stat och kommun också ställt förslag om att staten skall ta över kostnaderna för personalen vid barnstugorna. En sådan åtgärd skulle verka utjämnande när det gäller de ekonomiska aspekterna på barntillsynen. Och den sidan får vi säkerligen anledning att återkomma till.

Nu gäller frågan den balansregel som kom till när statsbidrag till familjedaghemsverksamheten infördes 1968. Den har, som fru Sigurdsen och jag anfört i reservationen 7, inneburit en styrning som helt överensstämmer med de önskemål som majoriteten av föräldrarna har i fråga om barntillsynsverksamheten, och i likhet med fru Sigurdsen tror jag att balansregeln till viss del har bidragit till den utbyggnad som hittills har förekommit på detta område. I motionen 1024 till årets riksdag har vi från vårt håll pekat på det olyckliga i att nu avskaffa balansregeln, då barnstugeutredningen inom kort väntas presentera förslag till den framtida utformningen av den här verksamheten. Eftersom vårt yrkande i denna motion och mina synpunkter för övrigt på frågan till allt väsentligt överensstämmer med yrkandet i motionen 1003 och med vad fru Sigurdsen anfört till stöd för reservationen 7, så ber jag också att få yrka bifall till denna.

Herr KARLSSON i Huskvarna (s):

Herr talman! Jag vill först gärna framhålla att jag är ense med reservanterna när de säger att balansregeln har varit verkningsfull och att den medverkat till en snabbare utbyggnad av barnstugorna. Jag motsäger inte heller motionärer och reservanter när de påstår att majoriteten av föräldrarna har en större tilltro till barnstugornas verksamhet och finner den tryggare än andra former av barntillsyn.

Faktum är emellertid att det byggs barnstugor i en rad kommuner numera i en takt som man inte tidigare räknade med. Balansregeln har otvetydigt medverkat till denna utbyggnad. I många kommuner kan man i dag säga att det är relativt väl sörjt för barntillsynen genom barnstugorna, medan det i andra tyvärr släpar efter. Men här rör det sig ibland om bristande politisk vilja att göra en insats, och det är följaktligen ytterst angeläget för den allmänna opinionen att söka påverka de kommunala instanserna i framtidskridande syfte.

Nr 45

Onsdagen den
22 mars 1972

*Bidrag till driften
av barnstugor,
m. m.*

Onsdagen den
22 mars 1972

*Bidrag till driften
av barnstugor,
m. m.*

Det är ofta så att borgerligt styrda kommuner har uppvisat mindre intresse för barnstugebyggandet än socialdemokratiskt ledda kommuner. Undantag finns givetvis, men helhetsbilden är i alla fall obestridligen denna.

När vi inom utskottsmajoriteten nu säger att ett slopande av balansregeln bör ske, så grundas detta på erfarenheterna i stort, att vi i betydande grad har kommit ifatt med barnstugebyggandet. Det bör enligt vår mening vara möjligt att slopa balansregeln utan att detta behöver leda till en minskning i utbyggnadstakten.

I sammanhanget bör man notera det ökade stöd som ges till barnstugorna genom riksdagens beslut i december 1971. De höjda statsbidragen bör vara en viss garanti för att man inte kommer att minska antalet barnstugebyggen. Men skulle det visa sig – det vill jag understryka – att balansregelns slopande skulle ha de konsekvenser som reservanterna talar om, så bör man, som utskottet starkt poängterat, noggrant följa detta och se efter om det är nödvändigt att vidtaga åtgärder för att driva på utvecklingen.

Tiden har inte stått stilla. Antalet barnstugeplatser har ökat. Därför är det enligt utskottsmajoritetens mening möjligt att nu också lätta på den här spärren.

Herr talman! Jag vill med detta yrka bifall till utskottets hemställan.

Fru DAHL (s):

Herr talman! Jag har med tacksamhet noterat att utskottets företrädare här underströk betydelsen av balansregeln, och jag kan också hålla med honom om att det ute i kommunerna har skett en kraftig utbyggnad av barnstugeverksamheten. Men jag kan inte dela hans synsätt att situationen ute i kommunerna nu är så god att vi kan slopa denna regel.

Barnstugeverksamheten är en av de omsorger från samhällets sida om de enskilda individernas välfärd, som vi har kommit i gång med mycket sent. Jag vill påstå att vi alldeles för sent har uppmärksammat vilka krav på samhällsätaganden utvecklingen ställer, vilka förändringar i de enskilda individernas och familjernas tillvaro som industrialiseringen samt den sociala, ekonomiska och tekniska utvecklingen har medfört och som ställer krav på solidariska insatser. Inte förrän mycket sent upptäckte vi hur mycket social nöd i samhället som orsakas av bristen på goda tillsynsformer för barnen. Vi upptäckte likaledes mycket sent att familjens situation nu är så förändrad att samhället måste gå in jämsides med föräldrarna för att uppfostrarrollen skall kunna klaras och barnens uppväxtförhållanden skall kunna bli bra.

Den pådrivande kraften i dessa frågor har varit den politiska och fackliga arbetarrörelsen. Det har varit så både ute i kommunerna och i riksdagen. I kommunerna har framför allt många företrädare för arbetarrörelsen, inte minst dess fackliga gren, gjort ett mycket fint pionjärjobb med att driva fram dessa frågor, ofta under stort motstånd från framför allt de borgerliga partierna.

Själva principfrågan har vi nu klarat av, och det råder inte längre några motsatta meningar om behovet av barntillsyn. Men i det kärva budgetläge vi nu känner av runt om i landet visar det sig att de gamla

Onsdagen den
22 mars 1972

*Bidrag till driften
av barnstugor,
m. m.*

motsättningarna ändå finns kvar. När budgetläget kärvar till sig säger man nämligen på borgerligt håll att nu skall vi skära ned barntillsynsutbyggnaden, nu skall vi höja avgifterna. Och vi på vår sida framhåller att just i detta läge är det särskilt viktigt att prioritera barntillsynsutbyggnaden, så att den inte halkar efter ytterligare, och att vi måste föra en socialt försvarlig avgiftspolitik. När det gäller verksamhetens utformning söker man på borgerligt håll en i alla bemärkelser billig barntillsynsform, och när man då upptäcker att familjevården inte är så billig som man tänkt sig, därför att man nu tvingas börja betala rimliga löner till dagbarnvårdarna – ja, då skär man t. o. m. ner familjevården.

När arbetarrörelsen har satsat på barntillsyn och på institutionsutbyggnad har det skett med utgångspunkt i en rad motiv. För det första måste vi helt enkelt ta hand om de barn som i dag icke får någon tillsyn alls eller som har så dålig tillsyn att samhället måste träda emellan, eftersom föräldrarna inte har råd att ordna för barnen på rätt sätt. Men även om man bara tar detta mycket enkla grundläggande kriterium visar all erfarenhet nödvändigheten av att satsa på institutionsutbyggnaden. Det finns nämligen ingen uppsjö av dagbarnvårdare att ösa ur. Det finns inte hur många barndagvårdare som helst. I själva verket finns det en ganska begränsad grupp av barndagvårdare, som man kan få och behålla i kommunerna. Ty de som åtar sig att bli barndagvårdare är i stor utsträckning kvinnor som söker sig ut på arbetsmarknaden och för vilka detta är ett genomgångsyrke. Omsättningen på barndagvårdare är alltså mycket stor ute i kommunerna, och många kommuner upptäcker också att man inte kan rekrytera barndagvårdare i den utsträckning man önskar.

För det andra är det naturligtvis här av betydelse att se till att föräldrarnas rätt till förvärvsarbete – även kvinnornas – garanteras och att man kan följa föräldrarnas önskemål när det gäller barntillsynen. Det är utan tvivel så att majoriteten av föräldrarna önskar institutionsvård. Självfallet accepterar man familjedaghemsvård om man inte kan få någon annan hjälp av samhället, men det man vill ha är institutionsvård.

För det tredje – och detta är anturligtvis det viktigaste – om man vill skapa bättre, mer utvecklingsfrämjande och mer jämlika uppväxtförhållanden för barnen än vad vi har i dag, så måste man satsa på institutionsvård. Det råder i dag inget tvivel bland dem som mera noggrant sett till vad barnen behöver för sin sociala fostran och allsidiga utveckling om att det är så. Arbetarrörelsen har alldeles entydigt ställt sig på den linjen. Det har LO gjort, och det har de socialdemokratiska partikongresserna under 1960-talet gjort – detta har mycket starkt understrukits i jämlikhetsrapporten till 1969 års partikongress.

I LO:s familjepolitiska program från samma år heter det: "Barntillsyn i form av daghem möjliggör för barnen att under pedagogisk ledning få en grundläggande social träning. Detta moment saknas nästan helt i familjedaghemmen. Vi har under utbildningskapitlet påvisat hur avgörande den sociala bakgrunden kan vara när det gäller att klara skolarbetet. Genom den kollektiva barnverksamheten finns möjligheter att utjämna de nu ofta stora skillnaderna i förutsättningar mellan olika barn. Således blir det även ett jämlikhetskrav från barnens sida att få del av denna

Onsdagen den
22 mars 1972

*Bidrag till driften
av barnstugor,
m. m.*

sociala träning. Insikten om det positiva i den kollektiva samvaron ligger bakom utbyggnaden av daghem och lekskola." Om familjedaghemmen heter det: "Till denna förskola bör som ett komplement . . . — knytas några kvalificerade familjedaghem." Det är i stort sett allt som sägs om familjedaghemsverksamheten i detta mycket ambitiösa och omfattande program för den framtida familjepolitiken.

Jag har velat klargöra hur entydig arbetarrörelsen varit på den här punkten för att verkligen också göra klart varför vi motionärer har varit så beslutsamma att upprepa detta krav när man nu föreslår att balansregeln skall avskaffas. Men vi gör detta också mot en annan bakgrund. Vi delar nämligen inte optimismen beträffande utvecklingen och utvecklingstakten. I LO:s familjepolitiska program kräver man att barnstugorna skall byggas ut med 15 000 platser per år, så att vi 1975 har 120 000 platser i daghem, dessutom platser i fritidshem. 1971 har vi enligt vad som redovisats i statsverkspropositionen — det är preliminära siffror som icke är verifierade — 41 000 daghemsplatser, 8 000 fritidshemsplatser och 42 000 familjedaghemsplatser. Det är tillsammans 91 000 platser. 1972 har man uppskattat att vi skulle ha tillsammans 107 000 platser. Det framstår utan vidare som klart att vi icke på långt när kommer att lyckas klara den uppsatta målsättningen. Kanske kommer vi att göra det om vi lägger ihop platserna i daghem, fritidshem och familjedaghem.

Familjeministern har i dag sagt att vi har haft en mycket kraftig igångsättning under de senaste nio månaderna — 9 400 platser. Det är glädjande om det är så. Men av de siffror som socialstyrelsen redovisat framgår att man under det första halvåret 1971 hade en mycket låg igångsättning — 3 179 platser. Det hör också till bilden. Vidare är det här en igångsättning som kommit till medan balansregeln gällde och stimulerad av de höjda statsbidragen och de särskilda förmåner som kommunerna fick med anledning av sysselsättningsläget. Efter detta har kommunerna fattat sina budgetbeslut för 1972, och de förbereder budgetbesluten för 1973. Där har utan tvivel mycket kraftiga nedskärningar skett. Jag vet det från min egen kommun, och jag tror att det går att få fram sådana uppgifter från andra kommuner också. Vi kan konstatera att det nog inte finns anledning till någon överdriven optimism. Även om den siffra familjeministern nämnt skulle vara typisk för utvecklingen ligger den nämligen fortfarande långt under LO:s krav. Vi har ännu inte något år kommit upp till en utbyggnad som ligger i höjd därmed.

Vidare har relationerna förskjutits mellan familjedaghem och daghem. Varje år under 1960-talet har antalet familjedaghem med kommunalt och statligt stöd vuxit kraftigare än antalet daghem och vi har nu totalt fler familjedaghem än daghem. Detta var inte vad som avsågs i vårt familjepolitiska program. Det är givetvis bra att föräldrarna har en subventionerad barntillsyn under samhällelig kontroll. Men det var inte en sådan ändring av relationerna mellan familjedaghemmen och daghemmen som avsågs. Detta är inte en utveckling som kan leda till en allmän förskola.

Det finns något mycket intressant redovisat i årets statsverksproposi-

Onsdagen den
22 mars 1972*Bidrag till driften
av barnstugor,
m. m.*

tion, nämligen att man i kommunerna beräknar att det under 1973 endast skall tillkomma 3 000 familjedaghemplatser. Man kan fundera över vad den siffran tyder på. Jag tror att det kan finnas flera skäl till en sådan prognos. Ett viktigt skäl är att många kommuner nu har nått upp till taket för balansregeln och därför stoppar expansionen i stället för att öka daghemsutbyggnaden så mycket att också familjedaghemmen skulle kunna utökas. Ett annat skäl är att de ökade lönerna till dagbarnvårdarna nu på allvar slå igenom och att kostnaderna för familjedaghemmen börjar bli höga; då skär man ner även på den sidan.

Om jag skall våga en gissning tror jag att man, om man tar bort balansregeln, kommer att få en mycket kraftig höjning av familjedaghemsutbyggnaden — utöver de 3 000 platserna.

Herr Romanus har talat speciellt om bidragen till familjedaghemmen; borgerliga motionärer vill att de skall höjas och att kvotregeln skall tas bort.

Jag har roat mig med — fastän det var ett tvivelaktigt nöje — att räkna på hur stora bidragen till familjedaghem och daghem faktiskt har varit och är, i kronor och öre, och jag vill erinra om några fakta. Bidraget till familjedaghemmen är värdebeständigt — 35 procent av kommunernas nettokostnader sedan man dragit av föräldraavgifterna. Det innebär, inom parentes, att kommunerna får mindre statsbidrag när de höjer taxan. Man kan kritisera den politiken från många utgångspunkter, men också från snävt ekonomisk synpunkt.

Vi har alltså haft ett värdebeständigt bidrag. För min egen kommun var det 1970 uppe i drygt 3 000 kronor per plats och det beräknas komma upp till knappt 4 000 kronor under 1972. Det betyder att bidraget till familjedaghemmen under de flesta år har överstigit bidraget till daghemmen i kronor och öre och att det kanske kommer att göra det nu också. Det statsbidrag som nu utgår till daghemmen är nämligen 4 000 kronor per plats, men man har en tjugoprocentig överinskrivning, och bidraget blir därför per inskrivet barn 3 300 kronor. Som vi ser blir effekten att bidragsgivningen till familjedaghemmen fortfarande är mycket generös, och det finns ingen anledning att i det läget kräva att just de bidragen skall höjas ytterligare.

Jag upprepar vad fru Sigurdsen har sagt: I det läge som vi nu har, när vi väntar på förslag från barnstugeutredningen och den översyn av finansieringsfrågorna som skall ske i anslutning till behandlingen av barnstugeutredningens betänkande i departementet, skall vi inte gå in och peta på bidragsreglerna. Jag tror för min del att vi för kommunerna behöver riktlinjer i lagstiftningsform som talar om vilken standard i fråga om barntillsyn medborgarna skall garanteras. Innan vi har en sådan lagstiftning måste vi ha stimulansregler, och i varje fall skall inte dessa regler ändras innan vi kan bedöma barnstugefrågan i hela dess vidd.

Vi har tagit hänsyn till det problem som man kan ha i sammanläggningssituationer och i kraftigt expansiva kommuner genom att föreslå en dispensregel, och jag tycker att det bör vara tillräckligt för att klara situationen för de kommuner som annars skulle hamna i ett orimligt läge.

Jag vill särskilt på denna punkt ta upp en sak, nämligen glesbygdsbarnens situation. Här har man talat som om det skulle vara otänkbart

Onsdagen den
22 mars 1972

*Bidrag till driften
av barnstugor,
m. m.*

och onödigt att tillfredsställa glesbygdsbarnens behov av en allmän förskola. Man har sagt att glesbygdskommunerna, kommuner med små befolkningar, inte skall behöva bygga några förskolor för att få bidrag till familjedaghem, utan barntillsynsfrågan skall där lösas genom familjedaghem.

Jag är inte alls överens med dem som resonerar på det viset. Jag anser att det är nödvändigt och även praktiskt möjligt att klara förskolefrågan också för glesbygdskommunerna och att vi måste håll fast vid den målsättningen.

Vi har i detta land under lång tid haft en väldigt kraftig utveckling – en höjning av den tekniska utvecklingsnivån, en höjning av produktionen och snabbt stegrade inkomster. Vi har nog många av oss nu kommit underfund med att man kan diskutera till vilket pris för somliga grupper i samhället den utvecklingen har köpts och vilka det är som har fått stå kvar på en låg standard för att vi andra skall kunna dra nytta av den höga utvecklingen. Jag vill hävda att bland dem som vi har utnyttjat i denna situation finns både de vårdbehövande, inte minst barnen, och de som skall vårda dessa människor.

När vi nu har hamnat i ett läge, där en utbyggd barntillsyn börjar nå en sådan omfattning att den faktiskt kostar något och de som sköter barntillsynen börjar få löner som också kostar oss något, skall vi inte inför detta faktum dra den slutsatsen att vi inte har råd med detta. Vi måste i stället inse att barnens uppväxtförhållanden skall få lov att kosta något och att detta utgör en bit av välfärden som måste få ta en del av våra ekonomiska resurser i anspråk. Vi får inte inför detta stoppa kraven på en hög kvalitet på barntillsynen.

Med detta, herr talman, yrkar jag bifall till reservationen 7 vid punkt 9.

I detta anförande instämde herrar Bergqvist och Alf Pettersson i Malmö, fru Theorin, fru Laag, fru Hansson samt herrar Sundgren och Häll (samtliga s).

Fru OLSSON i Hölö (c):

Herr talman! Kvinnorna har under senare år blivit alltmer stimulerade av samhället till arbete utanför hemmet, inte minst genom den skattereform som genomfördes för ett par år sedan. Men hindren för att kvinnorna skall kunna utnyttja sin rätt att förvärvsarbeta är ändå stora. I dag är det stora hindret bristen på barntillsyn. Att det är kvinnorna som blir hindrade känner vi alla väl, för det anses fortfarande såsom nästan självklart att det är kvinnan som skall ge upp utbildning och förvärvsarbete för att vara hemma hos barnen, när samhällets barntillsyn inte räcker till eller man inte kan ordna på annat sätt för sina barn.

Jag tycker att det är ett hån mot kvinnan och unga familjer att först genom reformer stimulera och sedan genom andra reformer också ge förutsättningar för yrkesengagemang. Arbetskraftsundersökningen 1971 visar att det fanns 371 600 barn, vilkas mödrar förvärvsarbetar mer än 19 timmar i veckan. Barntillsynen, om vi nu håller oss till någorlunda säkra siffror som vi helt känner, omfattar fortfarande mindre än 100 000 barn.

Onsdagen den
22 mars 1972

*Bidrag till driften
av barnstugor,
m. m.*

Jag använder mig då av det platsantal som finns på barnstugor, i familjedaghem och i fritidshem. Jag tycker inte att man som fru Sigurdsen gör kan räkna in de barn som vistas ett par tre timmar om dagen i lekskola, eftersom den vistelsen inte löser tillsynsproblemet för föräldrar som vill förvärvsarbeta.

Samhället har inte ordnat med tillsynsplatser så att det ens räcker till ensamföräldrarna. Hur är då tillsynen ordnad för övriga nära 300 000? Många gånger är det provisorier, som sliter på både barn och föräldrar. Jag anser att vi inte har råd att misshushålla så med barnen och inte heller med föräldrarna.

Jag är litet förvånad över att flera talare här i dag verkar nöjda med utbyggnaden och talar om att vi bygger ut så mycket, när bristen ändå är så stor. Trots den utbyggnad som sker står fortfarande lika många barn utanför den tillsyn som samhället anordnar, eftersom fler och fler kvinnor kommer ut i yrkeslivet. Vi skall inte tro att det i framtiden blir så många som kommer att kunna ordna privat barntillsyn - i dag finns det rätt många praktikanter som ser till barnen i familjerna, men vi vet att det nu fordras mindre praktik för yrkesutbildning än tidigare. Jag tror heller inte att de unga familjerna kan förlita sig till mormor och farmor i framtiden, eftersom också mormor och farmor kommer att förvärvsarbeta och således inte kan hjälpa de unga familjerna.

Jag tycker därför att de beslutande med alla medel måste söka samordna och utöka samhällsinsatserna, prioritera utbyggnaden av barntillsynen gentemot andra insatser, tillvarata alla möjligheter och sätta som mål att vi skall bygga barnstugor, stimulera tillkomsten av goda familjedaghem, ge utbildning för barndagvårdare och tillvarata den arbetskraft som barndagvårdarna representerar. När vi är i ett sådant läge - jag vill kalla det för ett prekärt läge - att vi inte kan ordna tillsyn för större del av barnen än som nu får är fallet, tycker jag inte att vi bör tala så mycket om att prioritera den ena eller den andra formen. Det är inte tid att göra det, utan här gäller det att klara uppgiften så hyggligt som möjligt.

Jag skall gärna medge att jag personligen tror att barnstugeformen är den bästa, men när vi vet att vi under många år framöver inte hinner bygga i kapp, att det inte finns tillgång till utbildad personal för barnstugorna och att man ute i kommunerna pusslar på alla sätt för att kunna fördela personalen mellan avdelningarna så att det finns någon utbildad på varje avdelning, då tycker jag, herr talman, att vi genom riksdagsbeslut bör underlätta tillkomsten av bra familjedaghem -- jag poängterar: bra familjedaghem.

Och motivet? Det har jag redan sagt, men jag kan upprepa det, eftersom det är enkelt; vi hjälper kvinnor och familjer och känner ansvar gentemot barnen. Därför är de små försök att ta bort balansregeln som nu har gjorts från regeringens sida tacknämliga. Jag hoppas också att de så småningom skall följas även av ett borttagande av kvotregeln.

Fru Sigurdsen talade om förskolans positiva inverkan på barnen. Där är vi naturligtvis helt eniga - nu, äntligen! Det är nämligen trots allt inte så värst länge sedan LO, som står fru Sigurdsen så nära, talade om lekskolan, förskolan eller vad man nu använder för benämning, som den

sista resten av finskolan. Men är vi nu överens, hoppas jag att vi också inom en relativt nära framtid skall kunna få beslut om en allmän förskola.

Sedan talade fru Dahl om att även barnen i glesbygden behöver förskolan. Ja, naturligtvis behöver de det, minst lika mycket som andra barn. Men för att vi skall kunna nå även glesbygdens barn med förskolan måste vi – det vill jag redan nu säga inför det framtida beslut som vi skall ta – göra förskolan obligatorisk.

Herr talman! Jag yrkar bifall till reservationerna 8 och 9.

Fru SIGURDSEN (s) kort genmäle:

Herr talman! Man blir litet betänksam inför de bristande kunskaper som centerpartiets företrädare visat på detta område. Herr Gustavsson i Alvesta visste inte om att servicekommittén kommit ut med några betänkanden alls. Statsrådet Odhnoff talade om detta för honom och lovade att skicka över dem.

Fru Elvy Olsson vet inte om att när barnstugeutredningen i sin diskussionspromemoria talar om förskola, när LO och TCO gör det i sina familjepolitiska program, då innebär detta alla former av verksamhet i institution före skolåldern. Med förskola menas alltså både daghem och lekskola. Det är detta jag talat om i det här sammanhanget.

Herr GUSTAVSSON i Alvesta (c) kort genmäle:

Herr talman! Jag efterlyste förslag från servicekommittén. Statsrådet Odhnoff talade om – men detta visste jag förut, fru Sigurdson – att det kommit fram betänkanden och redovisningar. Men några förslag har inte framlagts, och det var sådana jag efterlyste.

Fröken MATTSON (s):

Herr talman! Jag har begärt ordet för att yrka bifall till reservationen 7 under punkten 9. Jag gör det inte enbart därför att jag är motionär och mitt namn alltså återfinns under fru Dahls motion. Jag tycker att fru Dahl och fru Sigurdson lagt fram alla de saksål, som kan dras fram i en debatt för balansregelns bibehållande. Att jag står här beror främst på att jag representerar Socialdemokratiska kvinnoförbundet. Det är i denna egenskap jag anser det nödvändigt att påpeka att jag är djupt bekymrad över förslaget – och troligen även beslutet – att ta bort balansregeln.

Jag minns den stora principdebatt vi hade när den år 1968 infördes och hur både min organisation, andra socialdemokratiska organisationer och LO med glädje hälsade förslaget. Nu hade man kunnat riskera att balansregeln tagits bort utan någon större debatt.

Jag noterar med stor tillfredsställelse att utskottet i sin seriösa behandling inte varit lika mycket utan tvekan som propositionen. Man trycker mycket starkt på att vi måste studera verkningarna av balansregelns slopande. Om den negativt skulle påverka barnstugeutbyggnaden, kommer man att överväga andra åtgärder för att föra in utvecklingen i rätt riktning. Jag tycker att denna tveksamhet i utskottets skrivning är värd att understryka.

Man bör dock framhålla något som icke, såvitt jag kunnat se, berörts

Onsdagen den
22 mars 1972

*Bidrag till driften
av barnstugor,
m. m.*

här i debatten. När diskussionen förts om ett borttagande av balansregeln, har man uppenbarligen också tänkt på vissa svårigheter som de nuvarande bestämmelserna medför för en del kommuner. Det rör främst sådana kommuner som fått känning av kommunsammanslagningar och stora inflyttningskommuner. Jag tror att det även utifrån dessas synpunkt är värt att peka på reservationen 7 under punkten 9, som undertecknats av fru Sigurdsen och fru Marklund. Här sägs klart och tydligt ut att dessa svårigheter bör kunna lösas genom övergångsbestämmelser. Kungl. Maj:t skulle alltså få möjlighet att utfärda dispens i vissa särskilda fall under en övergångsperiod. Såvitt jag kan se är detta en långt bättre väg än att ta bort balansregeln.

Unga föräldrar föredrar daghemsverksamhet. Det visar inte minst en mycket färsk undersökning som gjorts i Skaraborgs län av Kommunalarbetareförbundet där.

Vi har en grupp unga flickor som för min organisations räkning håller på att arbeta ut ett familjepolitiskt program som också bygger på en allmän förskola. Med de erfarenheter jag och många andra har beträffande oviljan i borgerligt styrda kommuner att bygga ut barnstugeverksamheten i den riktning vi önskar, kan man hysa vissa farhågor för att ett sådant framtidsprogram aldrig går att genomföra, om man inte via balansregeln i enlighet med föräldrarnas egen önskan styr i riktning från familjedaghem till barnstugor.

Med det, herr talman, ber även jag att få yrka bifall till reservationen 7 vid punkten 9.

Herr ÅKERLIND (m):

Herr talman! Fru Sigurdsen uttryckte sin förvåning över att de borgerliga partierna i höstas var ense om att man skulle höja statsbidragen till den kommunala familjedaghemverksamheten från 35 till 50 procent men att moderata samlingspartiet av någon anledning har hoppat av, som hon säger.

Ja, den anledningen är ju att en utredning nu har tillsatts för att se över kostnadsfördelningen mellan stat och kommun. Denna utredning skall ta upp önskemålen både om en höjning av bidragen för den kommunala familjedaghemverksamheten och en höjning av statsbidragen till de kommunala bostadstilläggen, som behandlats under en annan punkt här tidigare.

Vi anser inom moderata samlingspartiet fortfarande att en höjning av statsbidragsprocenten på båda dessa områden är i högsta grad önskvärd. Med hänsyn till den nu tillsatta utredningen, som vi hoppas skall ge snara resultat, vill vi dock inte nu föreslå några stora förändringar i bidragsreglerna.

Däremot fullföljer vi förslagen både om slopande av balansregeln, något som föreslås i propositionen, och om slopande av kvotregeln för bidrag till kommunerna just för att skapa bättre rättvisa mellan kommunerna.

Därför, herr talman, yrkar jag bifall till reservationen 8 angående slopande av kvotregeln.

Onsdagen den
22 mars 1972

*Bidrag till driften
av barnstugor,
m. m.*

Statsrådet fru ODHNOFF:

Herr talman! Jag tycker det är angeläget att deklarerat att vi här är helt ense om att den form av barnomsorg som prioriteras är den som sker i barnstugorna. Det är min mycket bestämda uppfattning att det är denna form som skall sättas främst.

När det sedan gäller den balansregel som nu är under debatt, hade vi ju under remissdebatten tillfälle att ge våra synpunkter. Jag vill hänvisa till de motiv för slopande av regeln som jag då förde fram.

Det förslag som lades i statsverkspropositionen innebär inte någon förändrad syn på familjedaghemmen som komplement till daghem, utan det skall ses som ett försök att skala av en byråkratisk överbyggnad, som när den infördes var riktig och berättigad men som i dag har överlevt sig själv på de flesta håll.

Jag talade då också om att jag inte såg detta som någon stor principiell fråga. Om det skulle visa sig att den grund som vi lade fram i statsverkspropositionen inte skulle hålla, om alltså prognoserna om barnstugeutbyggnad skulle visa sig vara alltför optimistiska och att man i stället i kommunerna lade om kursen och slog in på utbyggnad av familjedaghem, ja, då skulle det självfallet bli aktuellt att ta upp frågan om balansregeln till prövning igen. Jag kan bara konstatera att utskottet har skrivit ungefär i samma tongångar som jag använde i den allmänpolitiska debatten den 4 februari.

Det är naturligtvis att beklaga att igångsättningen på barnstugesidan temporärt gick ned i början av 1971, men vi kan ju knappast ta diskussionen om balansregeln till intäkt för detta. Den existerade ju då. Den utbyggnad som har skett nu har ju i hög grad kommit till sedan det blev känt att det fanns förslag om slopande av balansregeln.

När fröken Mattson framför bekymmer å Kvinnoförbundets vägnar, vill jag gärna lugna henne. Det finns alltså inga principiella motsättningar i denna fråga.

Herr ROMANUS (fp):

Herr talman! Man borde kanske inte lägga sig i det här privata socialdemokratiska meningsutbytet om regeringens förslag att ta bort balansregeln, men det är några saker som fru Dahl sade som inte kan få stå oemotsagda i den här debatten.

Fru Dahl lever ju i en värld av svart och vitt. Det är den politiska och fackliga arbetarrörelsen som har drivit på daghemsutbyggandet, i riksdagen och i kommunerna, under hårt motstånd från de borgerliga. Och nu vill de borgerliga ute i kommunerna skära ned, medan alla socialdemokrater talar för att barntillsynen måste sättas först och byggas ut. Det är ungefär så fru Dahl ser utvecklingen.

Men om det är på det sättet, varför sade då socialdemokraterna i riksdagen nej till många förslag från bl. a. folkpartiet under 1950- och 1960-talen att man skulle skynda på den här utbyggnaden av barntillsynen; att man skulle göra mer från statens sida? Och har fru Dahl aldrig träffat någon av de många socialdemokratiska kommunalpampar som under tiden fram till mitten av 1960-talet var en sådan effektiv spärr mot en utbyggnad av barnstugor i kommunerna? Jag vet inte hur lång tid fru

Onsdagen den
22 mars 1972

*Bidrag till driften
av barnstugor,
m. m.*

Dahl har bakom sig inom arbetarrörelsen, men några av dem har hon kanske ändå träffat. Jag kan försäkra, utan att ha så oerhört många kontakter i den rörelsen, att det finns åtskilliga, och de är fullt synliga även för oss andra. Så det går inte att försöka inbilla någon att den här svart-vita världsbilden är riktig.

Barnstugebyggandet tog fart i många kommuner just efter 1966 års val, då ett ledningsskifte ägde rum. Jag påstår nu inte att orsaken till det enbart var att nya partier kom i ledningen, utan jag tror att det ganska mycket var en generationsfråga. Men det var ändå på många håll så att socialdemokrater, som hade hållit tillbaka barnstugebyggandet, fick lämna plats för borgerliga politiker såsom fru Dahl säger — många gånger folkpartister — som på sitt program inför valet hade tagit upp att barnstugebyggandet nu skulle ökas, och som sedan också genomförde detta när de fick tillfälle.

Jag undrar om det inte finns någon ansvarig socialdemokrat ute i kommunerna i dag som av bistra ekonomiska skäl medverkar till att hålla tillbaka utvecklingen av barntillsynen?

Jag förstår inte vilket syfte det kan tjäna att här i riksdagen försöka måla upp en bild av det politiska Sverige så till den grad i svart och vitt som fru Dahl gör. Jag vill ändå — det kan vara ett kärkommet tillfälle för en enkel suppleant — ge en komplimang till socialutskottets ordförande, vilkens beskrivning ändå var något mer nyanserad. Han sade att helhetsintrycket var att de borgerliga hade hållit tillbaka och att socialdemokraterna hade drivit på, men att det ändå fanns undantag. I fru Dahls uppläggning fanns det inte plats för några undantag.

Men herr Karlsson gav lika litet som fru Dahl något som helst bevis för sina generaliseringar, och därmed är de inte heller mycket värda.

Fru Dahl sade också att arbetarrörelsen har en entydig inställning till familjedaghemmen. Inte heller den bilden stämmer. Sanningen är den att arbetarrörelsen har haft en mycket splittrad inställning till familjedaghemmen. Det finns dels en aktiv grupp, som hela tiden varit motståndare till att man skall göra något för att få fler och bättre familjedaghem, dels en majoritet — och dit hör regeringen — som så småningom motvilligt har låtit sig pressas att vidta vissa åtgärder för att åstadkomma detta.

Var hade vi stått i dag, om fru Dahl och hennes meningsfränder hade fått råda inom arbetarrörelsen? Vilken barntillsyn hade de familjer haft som i dag anlitar kommunala familjedaghem, med dagbarnvårdare vilka arbetar enligt Kommunförbundets avtal? Och vilken lön och vilken ställning hade dagbarnvårdarna haft, om motståndarna till familjedaghemmen hade fått råda inom arbetarrörelsen? Ja, det är fullständigt klart att de hade haft det väsentligt sämre i dag. Men tack vare det tryck som sattes in från oppositionshåll har vi ändå så småningom, fastän alltför sent, fått fram vissa resultat. Det tror jag att de berörda familjerna är ganska glada åt. Nu, när det finns en tillsynsform under kommunal insyn och med vettiga ersättningar, erkänner också fru Dahl att det är bra att en sådan finns.

Fru Dahl frågar nu varför man skall höja bidragen bara till familjedaghemmen. Men folkpartiet har föreslagit att man skall höja bidragen både till familjedaghemmen och till barnstugorna. Vi kan inte i

Onsdagen den
22 mars 1972

*Bidrag till driften
av barnstugor,
m. m.*

en enskild motion eller i en reservation skissera upp något bidragssystem, men vi har föreslagit höjningar på båda fronterna.

Stimulera gärna utbyggnaden av barnstugor -- vi är för det -- men gör det inte på ett sådant sätt, att det går ut över de familjer som så innerligt väl behöver bra familjedaghem, när de inte kan få plats på daghem! Det gagnar verkligen inte deras sak.

Fru DAHL (s):

Herr talman! Jag skall inte glädja herr Romanus med att hoppa in i den eviga debatt som han tar upp varje gång vi deltar i de familjepolitiska diskussionerna, under förebärande att jag skulle måla allting i svart och vitt. Men när jag sade att det är den fackliga och den politiska arbetarrörelsen som varit pionjärer och som har gjort det tunga jobbet ute i kommunerna när det gäller att driva fram daghemsfrågan står jag på mycket fast mark. Jag talar verkligen inte bara om mina egna privata erfarenheter från det kommunala arbete jag har bedrivit på detta område.

Självfallet finns det personer inom alla partier som till att börja med har varit oförstående. Vad det var fråga om på 1950- och 1960-talen var i mycket stor utsträckning att få människor att förstå att det över huvud taget behövdes ingripanden från samhället på detta område, och det fanns självfallet också inom vårt parti personer som inte insåg behovet härav. Men de som gjorde arbetet på att bana väg var människor som tillhörde vår rörelse, speciellt den fackliga rörelsen. Det kan nog ha sin betydelse att påpeka det i en debatt som denna.

När jag säger att arbetarrörelsens inställning är entydig när det gäller synen på den institutionella barnvården, att den kollektiva uppfostran och samvaron i grupp skall prioriteras, grundar jag inte det uttalandet på några tillfälliga intryck utan på enhälliga beslut av LO och av partiet under hela 1960-talet vid deras olika kongresser. Och man har inte bara fattat enhälliga beslut utan har också fört fram detta som en högt prioriterad fråga.

När folkpartiet och andra borgerliga partier tagit upp barntillsynsfrågan under 1960-talet -- och speciellt under den strid om familjedaghemmen som herr Romanus pekade på -- har det varit en betydande kvalitetsskillnad mellan er och oss. Vi är inga fiender till alla dagbarnvårdare. Vi är fiender till ett system, där familjevården prioriteras och där man inte ställer några krav på den vård som barnen skall få. Det var tack vare socialdemokratiska politikernas arbete som vi fick en sådan utformning av familjedaghemssystemet som vi nu har och som garanterar någon form av kvalitet. Några sådana kvalitetskrav var inte folkpartiet och de andra borgerliga partierna intresserade av att ställa på 1960-talet. De ville att man på lösa boliner skulle införa statsbidrag och upphöja familjedaghemmen till samhällelig verksamhet.

Den utredning, ledd av en socialdemokratisk riksdagsledamot, som kom med det förslag som sedan antogs, visade entydigt hur viktigt det är att ställa kvalitetskrav, och det är sannerligen inte heller folkpartiets förtjänst utan Kommunalarbetarförbundets att dagbarnsvårdarna nu har hyfsade avtal och anställningsvillkor.

Herr KARLSSON i Huskvarna (s):

Herr talman! Herr Romanus efterlyste konkreta exempel på de borgerligas försök att förhindra barnstugeutbyggnaden. Jag skall nöja mig med ett enda exempel, nämligen det från Göteborg. Där har folkpartiet, som ju är dominerande parti, varit med om att genomföra de gamla socialdemokratiska planerna. Men när socialdemokraterna sedan vill öka på programmet, säger de borgerliga med folkpartiet i spetsen nej. Det är ett typiskt exempel på hur folkpartiet i praktisk gärning genomför en barnstugepolitik.

Herr ROMANUS (fp):

Herr talman! Det exempel som herr Karlsson i Huskvarna anförde bemöttes redan under den allmänpolitiska debatten, så det behöver jag inte fördjupa mig i. Dessutom duger det inte med exempel. Om man ger svepande helhetsformuleringar av typen att socialdemokraterna har varit mest för och de borgerliga mest mot, kan man inte bevisa det bara med att ta ett enda exempel. Jag skulle kunna ta massor med motexempel, men det är inte på det sättet debatten skall föras. Gör man ett generellt påstående, får man lov att ha något bevis som ger en helhetsbild. Det har varken herr Karlsson eller fru Dahl presenterat.

Nu vill jag ändå ta fasta på de positiva och notera att fru Dahl i sitt senaste inlägg erkände att det inom det socialdemokratiska partiet – eller inom arbetarrörelsen, som hon säger – har funnits motståndare till utbyggnad av barntillsynen. Det är ju alltid något. Jag undrar om vi någonsin kommer att få uppleva att fru Dahl sträcker sig så långt att hon också erkänner att det har funnits människor inom andra partier som i god vilja och med omtanke om familjerna har arbetat för en utbyggnad av barntillsynen. Jag är tveksam på den punkten, men den som lever får väl se.

Jag skall ta fasta på en sak till som fru Dahl sade, nämligen att det är en kvalitetsskillnad mellan oss när det gäller det sätt på vilket vi har drivit dessa frågor. Jag får tacka även för det erkännandet.

Överläggningen var härmed slutad.

Punkten 8

Mom. 1 och 2

Utskottets hemställan bifölls.

Mom. 3

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 6 av herrar Hamrin och Romanus, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Romanus begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller socialutskottets hemställan i betänkandet nr 5 punkten 8 mom. 3 röstar ja, den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 6 av herrar Hamrin och Romanus.

Nr 45

Onsdagen den
22 mars 1972

*Bidrag till driften
av barnstugor,
m. m.*

Onsdagen den
22 mars 1972

*Bidrag till driften
av barnstugor,
m.m.*

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Romanus begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja	—	252
Nej	—	50
Avstår	—	2

Punkten 9

Mom. 1

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 7 av fru Sigurdsen och fru Marklund, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan fru Sigurdsen begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaran bifaller socialutskottets hemställan i betänkandet nr 5 punkten 9 mom. 1 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaran bifallit reservationen nr 7 av fru Sigurdsen och fru Marklund.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då fru Sigurdsen begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja	—	221
Nej	—	76
Avstår	—	9

Mom. 2

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 8 av herr Gustavsson i Alvesta m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Gustavsson i Alvesta begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaran bifaller socialutskottets hemställan i betänkandet nr 5 punkten 9 mom. 2 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaran bifallit reservationen nr 8 av herr Gustavsson i Alvesta m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Gustavsson i Alvesta begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja	—	155
Nej	—	148
Avstår	—	3

Mom. 3

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 9 av herr Gustavsson i Alvesta m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Gustavsson i Alvesta begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammarén bifaller socialutskottets hemställan i betänkandet nr 5 punkten 9 mom. 3 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammarén bifallit reservationen nr 9 av herr Gustavsson i Alvesta m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammaréns ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Gustavsson i Alvesta begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja	—	188
Nej	—	114
Avstår	—	2

Punkten 10

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 11

Bidrag till semesterhem m. m.

Kungl. Maj:t hade under punkten D 6 (s. 51) föreslagit riksdagen att till Bidrag till semesterhem m. m. för budgetåret 1972/73 anvisa ett förslagsanslag av 1 800 000 kronor.

I motionen 1972:484 av herr Åkerlind m. fl. (m) hade hemställts att riksdagen vid behandlingen av statsverkspropositionens bilaga 7, punkten D 6 Bidrag till semesterhem m. m. skulle avslå Kungl. Maj:ts förslag om anslag till detta ändamål.

Utskottet hemställde

att riksdagen med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag på motionen 1972:484 till Bidrag till semesterhem m. m. för budgetåret 1972/73 anvisade ett förslagsanslag av 1 800 000 kronor.

Reservation hade avgivits

10. beträffande medelsanvisningen av herr Åkerlind (m), som ansett att utskottet bort hemställa,

att riksdagen med bifall till motionen 1972:484 skulle avslå Kungl. Maj:ts förslag om anvisande av medel till Bidrag till semesterhem m. m. för budgetåret 1972/73.

Nr 45

Onsdagen den
22 mars 1972

*Bidrag till
semesterhem
m. m.*

Onsdagen den
22 mars 1972

*Bidrag till
semesterhem
m. m.*

Herr ÅKERLIND (m):

Herr talman! Statsbidrag utgår till driften av semesterhem med 4 kronor per dag för utnyttjad plats samt för resor till semesterhem eller resor i samband med annan form av semestervistelse. I motionen 484 yrkas avslag på Kungl. Maj:ts förslag om fortsatt bidragsgivning till denna verksamhet. Motiveringen härför är att bidragen utgår med så små belopp att de inte längre har så stor betydelse och att administrationen av de många små beloppen blir förhållandevis dyrbar. Att bidragen numera har förlorat en del av sin betydelse erkänner även utskottets majoritet.

Vi har i reservationen 10 hemställt om bifall till motionens förslag. Vi anser att det gäller att försöka se till att bördan på landets skattebetalare inte blir ännu mer betungande än den är. Då är det nödvändigt att dra in på utgifter som går att undvara, och vi anser att detta är en sådan utgift.

År 1970 utgick bidrag för 11 300 gäster vid semesterhem och för 9 700 semesterresor. Den sammanlagda utgiften för dessa statsbidrag var 1970/71 1 275 186 kronor. Det genomsnittliga sammanlagda bidraget för både semesterhemsvistelse och resor blir inte mer än ca 100 kronor per person. I många fall är bidragen mindre än 50 kronor per person.

Möjligheterna att få de här bidragen har på många håll varit dåligt kända, och utbetalningarna i de olika landstingsområdena har varit mycket olika. I statistiken för år 1970 kan man se så egendomliga saker som att i Stockholms läns landstingskommun är det 95 procent av de 900 resebidragen som ligger under 50 kronor, men i Stockholms stad — mitt inne i Stockholms län — ligger bara 31 procent under 50 kronor. Sådana här företeelser kan man se, om man jämför län som gränsar till varandra även i andra delar av landet. Det skiljer väldigt mycket i bedömningen av de olika ansökningarna från län till län. Inte i något fall har man dock fått mer än 200 kronor.

Som jag har sagt tidigare visar erfarenheten att möjligheterna att få semesterbidrag är väldigt okända på många håll, men det framgår alltså också att bidragsansökningarna behandlas kolossalt olika beroende på i vilket län man råkar ha hamnat.

Sammanfattningsvis kan det sägas att semesterbidragen rör sig om så små belopp att det är i ytterst få fall de har någon avgörande betydelse. Allt det här sker dessutom till priset av en ganska omfattande administration med granskning av ansökningarna i olika instanser. Därför har vi ansett att den här anslagsposten går att dra in och yrkat att det föreslagna anslaget på 1,8 miljoner kronor inte skall beviljas.

Herr talman! Jag yrkar bifall till reservationen 10 vid punkten 11.

Fru SKANTZ (s):

Herr talman! Herr Åkerlind m. fl. har, som han här själv har redogjort för, i motion 484 yrkat avslag på det förslagsanslag på 1,8 miljoner som avser Bidrag till semesterhem m. m. Motionärerna anför att den genomsnittliga summa som utbetalades under 1970 för varje person var mycket blygsam och att utvecklingen torde ha gjort att dessa bidrag har mist större delen av sin betydelse. Men genom den skrivningen erkänner man ju att dessa bidrag har en betydelse; annars hade man väl formulerat det på ett annat sätt.

Begränsningen av resebidraget har visat sig medföra att i stort sett endast kvinnor med en taxerad inkomst under 6 000 kronor kan ifrågakomma. Under 1970 beviljades bidrag till 9 733 resor, och till 6 600 av dem utbetalades belopp mellan 50 och 200 kronor. Varken utskottet eller jag själv kan hålla med herr Åkerlind när han i sin reservation — jag vill gärna påpeka att han sade "vi" när han talade om reservationen, men han är faktiskt ensam reservant — skriver: "Möjligheten att få detta bidrag kan numera knappast vara avgörande för om semesterresa skall företagas eller inte." Jag tror att det för många människor fortfarande betyder en hel del om de kan få ett bidrag på mellan 50 och 200 kronor. Jag tror också att det för många människor betyder en del även om de får lägre bidrag än 50 kronor.

Det är därför som utskottet hemställer om bifall till det i propositionen föreslagna anslaget och skriver att dessa bidrag fortfarande har betydelse för många personer som lever under knappa ekonomiska villkor. Det är inte bara fråga om bidragen till resorna utan också om de bidrag som utgår till semesterhemmen.

Jag ber med detta att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr ÅKERLIND (m):

Herr talman! Om man ser på de bidrag som utgick 1970 så konstaterar man när det gäller resebidragen, som ju är den stora posten i sammanhanget, att en tredjedel av bidragen ligger under 50 kronor per person, en tredjedel mellan 50 och 100 kronor per person och en tredjedel mellan 100 och 200 kronor per person.

Det är klart att man kan säga att detta ändå betyder något, och det gör det givetvis. Om jag får 100 kronor av fru Skantz så betyder det i alla fall en del för mig också, liksom det motsatta förhållandet. Men jag vill ändå påstå att detta inte betyder så mycket. Man får ju räkna med att det till dessa kostnader kommer administrationskostnader för att få ut de här små bidragen.

Tidigare i dag frågade socialministern: På vilka områden vill moderata samlingspartiet minska utgifterna för att kunna få utrymme för skattesänkningar? Vi har pekat på en hel del områden, och det här är en liten punkt i sammanhanget som vi tycker att man inte behöver anslå medel till i nuvarande ekonomiska läge.

Fru SKANTZ (s):

Herr talman! Jag förstår så väl att herr Åkerlind — det framgår av denna motion och också av den motion som gäller nästa punkt — gör vad han kan för att få ihop så mycket besparingar att man från moderata samlingspartiets sida kan komma med ett skattesänkingsförslag. Men det här rör sig ju ändå bara om 1,8 miljoner kronor.

När herr Åkerlind säger att utbetalningarna och kännedomen om dessa bidrag varierar mellan olika landsting vill jag svara att vad vi då har att göra är väl egentligen att sprida information om de bidrag som finns att få. Det vore väl bättre då att öka informationen.

Sedan har herr Åkerlind också talat om administrationskostnaderna. Men det är ju inte det som tas upp i motionen, utan man talar i motionen

om att bidragen är så små till den enskilde att de mist större delen av sin betydelse och att det är därför man vill ta bort dem. Om man vill se över hela administrationen bör man väl föra fram det i motionen.

Herr ÅKERLIND (m):

Herr talman! Fru Skantz menar att det här är en så liten post att den inte betyder så mycket och att vi försöker få ihop besparingar. Jag anser att vi gemensamt i den här kammaren skall försöka få ihop så mycket besparingar att det blir litet mer över för löntagarna, så att de slipper betala det mesta av sina avlöningar i skatter. Det är det främsta skälet till att vi behöver få ihop besparingar. Om det är många poster så betyder det ju på sikt rätt mycket i alla fall.

Fru SKANTZ (s):

Herr talman! Jag kan hålla med herr Åkerlind om att vi skall göra vad vi kan för att åstadkomma en skattesänkning. Men det här förslaget går ju ut på att man skall ta ifrån dem som mest behöver pengarna, och det är därför jag reagerar och har en annan uppfattning än herr Åkerlind.

Överläggningen var härmed slutad.

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 10 av herr Åkerlind, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Åkerlind begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller socialutskottets hemställan i betänkandet nr 5 punkten 11 röstar ja;
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 10 av herr Åkerlind.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Åkerlind begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja	—	267
Nej	—	29
Avstår	—	4

Punkten 12

Socialstyrelsen

Kungl. Maj:t hade under punkten E 1 (s. 53—57) föreslagit riksdagen att bemyndiga Kungl. Maj:t att inrätta en tjänst hos socialstyrelsen som byråchef i Ce 1 samt att till Socialstyrelsen för budgetåret 1972/73 anvisa ett förslagsanslag av 42 510 000 kronor.

I motionen 1972:1036 av herr Åkerlind (m) hade hemställts att riksdagen för budgetåret 1972/73 under punkten E 1, Socialstyrelsen, i bilaga 7 till statsverkspropositionen beslutade anslå 42 110 000 kronor.

Utskottet hemställde

Nr 45

Onsdagen den
22 mars 1972

Socialstyrelsen

1. att riksdagen bemyndigade Kungl. Maj:t att inrätta en tjänst hos socialstyrelsen som byråchef i Ce 1,

2. att riksdagen med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag på motionen 1972:1036 till Socialstyrelsen för budgetåret 1972/73 anvisade ett förslagsanslag av 42 510 000 kronor.

Reservation hade avgivits

11. beträffande anvisande av medel för undersöknings- och informationsverksamhet rörande lekmaterial m. m. av herr Åkerlind (m), som ansett att utskottet under 2 bort hemställa,

att riksdagen i anledning av Kungl. Maj:ts förslag och med bifall till motionen 1972:1036 till Socialstyrelsen för budgetåret 1972/73 anvisade ett förslagsanslag av 42 110 000 kronor.

Herr ÅKERLIND (m):

Herr talman! Under förra året inrättades inom socialstyrelsen ett statligt lekmiljöråd och till det anslogs vid förra årets riksdag 400 000 kronor. Samma belopp föreslås nu för nästa budgetår. I en reservation vid förra årets riksdagsbehandling yrkade jag avslag på den här anslagsframställningen och även i år har jag, i reservationen 11, yrkat att något anslag till lekmiljörådet inte skall utgå.

Det finns ju många nödvändiga saker att satsa pengar på, men jag tror inte att det statliga lekmiljörådet är en nödvändig företeelse. Barn leker med så många olika ting, och jag tror att man behöver få leka och rasa i barnåren.

Låt oss slippa pekpinnar från en statlig myndighet om hur barnen skall leka och vad de skall leka med! Därför bör några medel för lekmiljörådets verksamhet inte beviljas av riksdagen för nästa budgetår.

Herr talman! Jag yrkar bifall till min reservation nr 11 vid punkten 12 vilken innebär en minskning av anslaget till socialstyrelsen med 400 000 kronor.

Fru SKANTZ (s):

Herr talman! Den här gången vill herr Åkerlind spara 400 000 kronor.

Jag vill erinra om att vi vid 1970 års riksdag för första gången behandlade frågan om anslag till lekmiljörådet och att riksdagen då utan debatt anvisade 200 000 kronor. Då hade det heller inte väckts någon motion i ärendet. Men som herr Åkerlind sade väcktes det i fjol en motion, vari yrkades avslag på det föreslagna anslaget på 400 000 kronor till undersökningar och information på lekmaterial- och lekmiljöområdet. Som undertecknare av den motionen stod förutom herr Åkerlind också fru Kristensson och herr Ringaby. Nu är det intressant att se, att herr Åkerlind är ensam undertecknare av årets motion. Det betyder alltså att medmotionärerna så att säga har hoppat av.

Under den debatt som fördes i fjol uttryckte herr Åkerlind farhågor för att vi skulle få ett statligt lekverk – samma farhågor återkommer i årets motion – och att man i det verket skulle ha en generaldirektör i spetsen för många anställda, som skulle kontrollera barnens leksaker, och

han yttrade: Låt barnen leka i fred, utan att vi lägger ut stora pengar för att politiskt styra deras lekar? Vidare ställde herr Åkerlind i föl frågan: Vad är en vettig leksak?

Det är alldeles uppenbart — det framgår både av motionen och av vad herr Åkerlind här anförde — att herr Åkerlind under det gångna året inte har gjort något för att söka få reda på vilka uppgifter lekmiljörådet har. Därför vill jag erinra om dessa arbetsuppgifter.

Rådet har till uppgift att hävda leken som en förutsättning för människans utveckling och att verka för att goda möjligheter skapas för en utvecklingsbefrämjande lek i såväl boendemiljö som offentlig miljö. Rådet skall i detta syfte bl. a. verka för att ändamålsenligt lekmaterial tillverkas och saluförs, att goda lekmiljöer skapas, att skydds- och säkerhetsaspekterna vid barns lek därvid tillgodoses, att sprida upplysning om lekens betydelse för barns och ungdoms utveckling samt att främja undersökningar och försöksverksamhet rörande lekmiljöer och lekmaterial.

Rådets verksamhet skall rikta sig till bl. a. föräldrar och barn, kommuner, personal vid institutioner för barn, dagbarnvårdare samt producenter och inköpare av lekmaterial.

Detta är rådets arbetsuppgifter, och det är till detta råd som herr Åkerlind inte vill att vi skall bevilja något anslag. Jag tycker dock att det klart framgår av arbetsuppgifterna att det är väl använda pengar som anslagits till rådet.

Herr talman! Jag ber att yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr ÅKERLIND (m):

Herr talman! Fru Skantz fäste sig vid att inte lika många har skrivit under motionen i år som förra året. Ja, jag måste erkänna att jag inte har gått runt och sökt få underskrifter. Jag trodde nämligen att en motion behandlas lika seriöst om det är en enskild motionär som väckt den som när det finns tio eller femton namnunderskrifter. Men om det är så att fru Skantz ser saken på annat sätt, så kanske det går att få ganska många namn under motionen nästa år.

Jag vidhåller mitt yrkande om bifall till reservationen 11.

Fru SKANTZ (s):

Herr talman! Det var väl inte frågan om behandlingen, vare sig i utskottet eller i kammaren, som vi diskuterar. Jag hoppas att herr Åkerlind har observerat att alla motioner behandlas lika, oavsett om de har en eller flera undertecknare — det är ju inte det saken gäller. Vad jag fäste uppmärksamheten på var att de som hade varit med och undertecknat motionen i föl icke är motionärer i år. Att motionen har behandlats på samma noggranna sätt som i föl tycker jag framgår både av utskottets skrivning och av att det förs en debatt här i kammaren. Vi har alltså inte nonchalerat motionen. Men vi kan inte sympatisera med den.

Överläggningen var härmed slutad.

Mom. 2

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 11 av herr Åkerlind, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Åkerlind begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller socialutskottets hemställan i betänkandet nr 5 punkten 12 mom. 2 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 11 av herr Åkerlind.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Åkerlind begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja	--	258
Nej	--	31
Avstår	--	8

Punkterna 13-16

Kammaren biföll vad utskottet i dessa punkter hemställt.

På förslag av herr tredje vice talmannen beslöt kammaren uppskjuta den fortsatta föredragningen av detta betänkande samt behandlingen av återstående ärenden på föredragningslistan till kl. 19.30.

§ 8 Interpellation nr 99 ang. styrningen av företagsetableringar

Ordet lämnades på begäran till

Herr STRIDSMAN (c), som yttrade:

Herr talman! Arbetsmarknadsstyrelsens lokaliseringsdelegation har verkat sedan den 1 april 1971. Dess uppgift är att samråda med företag och organisationer, vilka ämnar göra ny- eller tillbyggnad i någon av de tre storstadsregionerna Stockholm, Göteborg och Malmö. Delegationen har sedan att utfärda samrådsbevis, vilket utgör ett villkor för att byggnadstillstånd skall utfärdas för byggande inom dessa områden.

Samrådsförfarandet är avsett som ett regionalpolitiskt instrument. Det skall alltså ses som ett led i strävan att dämpa storstadstillväxten. Någon direkt styrande uppgift har dock inte samrådsmyndigheten. Den enda möjlighet den har är att avråda från etablering inom ett visst område. Den arbetar dessutom under sekretess, vilket omöjliggör en påverkan genom offentlig debatt av de frågor som handläggs.

När samrådsskyldigheten behandlades i riksdagen väcktes motioner från centerpartiet där motionärerna ifrågasatte om samrådsförfarandet var ett tillräckligt styrinstrument. Det hävdades att ytterligare åtgärder

skulle kunna få lov att tillgripas såsom etableringskontroll, innefattande etableringstillstånd, eller en särskild investeringsavgift.

Bankoutskottet yttrade i anledning av motionerna bl. a.: "Enligt utskottets bedömning kommer det i propositionen föreslagna samrådsförfarandet att få lokaliseringsspolitiska effekter, vilka i olika avseenden bör följas upp. Erfarenheterna av detta system, vilket nu får ses som en försöksverksamhet, får sedan avgöra om det finns skäl att överväga andra former för att påverka företagens lokaliseringsbeslut."

I den mån man finner samrådsförfarandet otillräckligt i dess nuvarande form kan en rad åtgärder vidtas för att bättre påverka företagens val av lokaliseringsort. Några saker har jag redan pekat på, nämligen etableringskontroll och investeringsavgifter. Det skulle vidare vara värdefullt om lokaliseringsdelegationen fick möjlighet att tidigare än för närvarande pröva etableringarna. Den borde då också ha möjlighet att föreslå alternativa etableringsorter inom t. ex. stödområdet. En sådan verksamhet från lokaliseringsdelegationens sida skulle kunna ske genom nära samarbete med olika kommuner och underlättas av om man hade en ändamålsenlig Ortsbeskrivning att lägga till grund för sökandet efter andra orter.

För att underlätta styrningen av företagsetableringarna kan större ekonomiska resurser ställas till förfogande för att möjliggöra stöd till företag som etablerar sig i sysselsättningssvaga områden. Samhällets subventioner till företagen när det gäller att rekrytera arbetskraft till storstäderna bör stoppas. Detta måste ske på ett sätt som håller individen skadeslös.

Storstadsregionerna har många allvarliga sociala och miljömässiga problem. Dessa problem kan lösas först om trycket på dessa regioner dämpas. Det är dessutom nödvändigt att befolkningstillväxten i storstadsregionerna dämpas om man skall kunna nå en positiv befolkningsutveckling i andra delar av landet.

Lokaliseringsdelegationen har nu haft att behandla drygt 100 ärenden. Detta torde vara ett tillräckligt stort antal för att man skall kunna bedöma den regionalpolitiska effekten av ett samrådsförfarande som inte är kompletterat med andra åtgärder. Lokaliseringsdelegationen har otvivelaktigt en mycket viktig funktion att fylla. Det är därför angeläget att man utvärderar dess funktion och vidtar de kompletterande åtgärder som eventuellt kan behövas.

Med hänvisning till det anförda hemställer jag om kammarens tillstånd att till herr inrikesministern få framföra följande frågor:

Anser statsrådet att arbetsmarknadsstyrelsens lokaliseringsdelegation under sitt första verksamhetsår har kunnat påverka företagens val av etableringsort i någon nämnvärd omfattning?

Anser statsrådet att samrådet i dess nuvarande form är ett tillräckligt styrinstrument för att dämpa storstadstillväxten?

Är statsrådet beredd att ge samrådsmyndigheten vidgade befogenheter vad gäller styrning av etableringsverksamheten?

Denna anhängan bordlades.

§ 9 Anmälades och bordlades Kungl. Maj:ts propositioner:

Nr 32 angående vissa organisations- och anslagsfrågor inom finansdepartementets verksamhetsområde

Nr 36 angående statligt filmstöd m. m.

Nr 53 angående stöd till kollektiv skogsteknisk forskning m. m.

Nr 55 med förslag till lag om ändring i lagen (1962:381) om allmän försäkring, m. m.

Nr 64 angående statligt stöd för tidsbegränsad fortsatt drift vid nedläggningshotade företag

Nr 67 med förslag till vissa åtgärder mot narkotikamissbruket, m. m.

Nr 45

Onsdagen den
22 mars 1972

§ 10 Utsträckt motionstid

Ordet lämnades på begäran till

Herr förste vice talmannen BENGTSON (c), som yttrade:

Herr talman! Jag hemställer, att kammaren ville besluta att tiden för avgivande av motioner i anledning av Kungl. Maj:ts propositioner nr 8, 48, 50–52, 54, 56, 58–60, 63 och 75, som bordlades vid kammarens sammanträde tisdagen den 21 mars, måtte med hänsyn till infallande helg utsträckas till det sammanträde, som infaller näst efter 15 dagar från det propositionerna kom kammaren till handa.

Denna hemställan bifölls.

§ 11 Anmälades och bordlades inrikesutskottets betänkande nr 3 i anledning av Kungl. Maj:ts i propositionen 1972:1 bilaga 13 gjorda framställningar om anslag till arbetsmarknad m. m. jämte motioner.

§ 12 Anmälades och bordlades motionen nr 1508 av herr *Molin m. fl.* i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 29 angående institutet för social forskning.

§ 13 Meddelande ang. enkla frågor

Meddelades att följande enkla frågor denna dag framstälts, nämligen av

Nr 136 Herr *Lothigius* (m) till herr statsministern om åtgärder mot missförhållandena på Sergels torg:

Vilka åtgärder avser herr statsministern vidtaga i syfte att komma till rätta med de missförhållanden som råder i direkt anslutning till riksdagshuset, främst på Sergels torg, där en synnerligen otillfredsställande ordning råder och dagligen rent kriminell verksamhet öppet bedrivs, till skada för Sveriges, dess riksdags och ungdoms internationella anseende?

Nr 45

Onsdagen den
22 mars 1972

Nr 137 Herr *Lorentzon* (vpk) till herr kommunikationsministern
angående klassindelningen vid SJ:

Anser statsrådet att klassindelningen vid statens järnvägar i första-
respektive andraklasskupéer överensstämmer med nutida jämlikhetsbe-
grepp, och om så inte är fallet, är statsrådet beredd medverka till att
denna fråga upptas till övervägande inom SJ?

§ 14 Kammaren åtskildes kl. 17.53.

In fidem

SUNE K. JOHANSSON

/Solveig Gemert